Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 35 גראשען

היינט 16 זייטען.

נייער פאלקסבלאט

אומפארטייאישע פאליטיש-געזעלשאפטליכע טאג-צייטונג

Nr. 9 | Łódź, Piątek 10 stycznia 1930 | אכטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, י' טבת תר"צ | Nr. 9

Adres Redakcji i Administracji Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71 | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פיעטריקאווער 21, טעל. 224-71

מזל-טוב!

א הערצליכען מזל-טוב שיקען מיר אונזער ליבען ברודער און שוועגערין

זיגמונט און אסתר פרוסאק

אין בראנקס (אמעריקא) צום געבורט פון זייער ליבען זוהן.
זאל ער גרינג ערצויגען ווערען.

א. קויפמאן און פרוי,
פאמיליע פרוסאק.

DOM BANKOWY

Józef Hirszberg

Łódź, Piotrkowska 24, tel. 208-44

בעהמט אן וועקסלען אויף איינקאסא

אויף אלע געגענדען פון אינלאנד און אויסלאנד.
דיסקאנטא. זעמטליכע באנק-אפעראציעס. 13279

האנדווערקער-פעראיין אין דער פוילישער רעפובליק,
אפטיילונג אין לאדז, אגראדאווא 9.

אכטונג, האנדווערקער און כאלופניקעס!

שבת, דעם 11 יאנואר ד. י. פינקטליך 2 נאכמיטאג, קומט פאר אין ניי-ענגלישען זאל, פאלודניאווא 10

א גרויסער מיטינג פון האנדווערקער און כאלופניקעס

א. ד. ט. 1) דאס צעכען-געזעץ – און דער יודישער האנדווערקער און כאלופניק; 2) די איצטיגע עקאנאמישע לאגע פון די יודישע האנדווערקער און כאלופניקעס. רעפערירען וועלען די ח"ח מ. אזשעך (ווארשא), פארזיצער פון האנדוו.-פעראיין אין פוילען, זאך-קענער פון צעכען-וועזען, אדוו. ז. עפשטיין (ווארשא), יוריסקאנסולט ביים האנדוו.-פעראיין אין פוילען, און די ח"ח בערקאוויטש, נאלדבערג, בעאטום און אנדערע.
בילעטען צום פרייז פון 30 גראשען צו בעקומען אין פעראיינס-לאקאל טעגליך פון 11 ביז 2 און פון 6 ביז 10 אוועגד, שבת ביי דער קאסע פון 12 א זייגער ביטאג.
די פערוואלטונג.

דעם טיפסטען ביילייד דריקען מיר אויס דער

פאמיליע איצקאוויטש

צוליב'ן טויט פון זייער אונפערגעסליכער מוטער

שרה נ. ע.

זייט געטרייסט!

פאמיליע פישלעוויטש
וסכאדניא 51

דעם טיפסטען ביילייד דריקען מיר אויס אונזערע חשוב'ע פריינד, דער פאמיליע **איצקאוויטש**, צוליב דעם טויט פון זייער הייסגעליבטער מוטער

שרה נ"ע

(אינהאבערין פון פוטער-געשעפט פיעטריק. 12)

זייט געטרייסט!

פעליא און מרדכי מאגעליכט

Dr. med. J. Szmerłowski
פרויען-קראנקהייט
17 פיעטרקאווער 17
נעהמט אן פון 4—7 נאכמיטאג

PEPEGE

הערבסט / ווינטער

קאלאשעז און שניעגאלאשעס

צו פאבריקס-פרייזען
צו בעקומען ביי דער פירמע

בערגער און פלאטא

לאדז נאוואמיעסקא 3, אין הויף, געוועלב 32

א עפענטליכען דאנק!

דריק איך אויס דעם ג' **פעלדשער** ה'

לייבל ברעגמאן קעלמא 28

פאר'ן אויסהיילען מיינע 2 קינדער פון א שווערער קראנקהייט.
מיט אכטונג

א סענדער
לאדז, בזשעזשינ"ר 25

Dr. med. ALBERT GOTLIB

Piotrkowska 26, tel. 177-50

אקושער און ספעציאליסט פון פרויען-קראנקהייטען.
נעהמט אן אין דערהיים פון 3—6 אוועגד
און אין לעטשניצע „Vita", פיעטריק. 45
פון 6.30 ביז 7.30 אין אוועגד.

Dr. med. J. HERSZFINKIEL

ספעציאליסט פאר קינדער-קראנקהייטען

צוריקגעקומען

זאוואדזקא 15, טעלעפ. 111-87
נעמט אן פון 9—10 פריה און פון 3—5 נאכמ.

א

שליטען-מאשין

9-צר 80 זאך איך צו קויפען. אפערטען אין רע-דאקציע פאר "K R" מעקלערס געזוינשען.

פרימע

קאלקעס

צו פלאנדרעקען צו מעסיגע פרייזען איז צו בעקומען ביי

M. Blankiet
Konstantynowska 5.

א שעהן מעבלירט

צימער

צו שלאפען פאר 2 יונגעלייט פאלודניאווא 20 וואוינונג 37 מאנאטליך צו צאהלען 2-טער הויף לינקס אריינגאנג.

Dr. med.

B. Robinzon

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

פעטריקאווער 10, טעל. 131-86

נעמט אן פון 8—9½ פריה און פון 3½—4½ נאכט.

Dr. med. JÓZEF IMICH

ספעציאל-ארצט פאר אויערן-, נאז-, האלז- און קעהל-קאפ - קראנקהייטען

MONIUSZKI 1, telefon 209-97

צוריקגעקעהרט

נעהמט אן פון 1—2 און פון 5—7 אוו. 8988

Łódzki Bank Depozytowy
S. A.

לאדזער

דעפאזיטען-באנק

אקצ. געז.

לאדז, פיעטריקאווער 5

נעהמט אן פערצינזטע פקדונות (וואקלאדען) אויף ביכלעך אין זלאטעס און אין פרעמדע וואלוטען פון 10 זלאטעס אן.

דאס אויסצאהלען קומט פאר אויפ'ן ערשטען פערלאנג ביים פארשטעלען דאס פקדונות-ביכעל.

Łódź, Piotrkowska 5

Spółdzielczy Bank Kredytowy
WŁAŚCICIELI NIERUCHOMOŚCI m. ŁODZI
Spółdzielnia z ograniczoną odpowiedzialnością

פיעטריקאווער 39, טעל. 187-81

ערלעדיגט אלערליי באנק-אפעראציעס. דיסקאנטא, איינקאסא אויף גאנץ פוילען, טשעק-רעכנונגען. פראצענטירטע פקדונות. אבטיילונג פאר פקדונות שפאר-ביכלעך אין זלאטעס פון 5 זל. און אין דאלארען, אבטיילונג פון פרעמירטע שפאר-ביכלעך. קויף און פערקויף פון פאנט-בריף פון דער לאדזער קרעדיט-געזעלשאפט, ווי אויך אויסצאהלונג פון קופאנעס פון פאנט-בריף.

יודישע קאאפעראטיווע פאלקס-אוניווערזיטעט אין לאדז
זאל פון יוד. האנדווערקער-קלוב, פאלודניאווא 4

שבת, דעם 11-טען יאנואר 8 א זייגער אין אוונד קומט פאר די

פייערליכע ערעפנונג — — פון דער — — **אוניווערזיטעט**

אין פראגראם:

רעפעראט פון אינזש. א. בערקענהיים

(דירעקטאר פון פערבאנד פון יוד. קאאפעראטיווע געזעלשאפטען אין פוילען)

א.ד.ט.: „וואס איז קאאפעראציע"?

בעגריסונגען פון פארשטייער פון איינצעלנע קאאפעראטיווען

וועגען די ווייטערדיגע רעפעראטען וועט בעזונדער געמאלדען ווערען.

בילעטען ביים אריינגאנג.

פרעמיער בארטעל ביים מארשאל פילסודסקי

וו א ר ש א, 9. (טעלעפאניש פון אונזער קא־רעספאנדענט.) פרעמיער בארטעל איז היינט אויפ־גענומען געווארען ביים מארשאל פילסודסקי אויף א קאנפערענץ וואס האט געדויערט א האלבע שעה בעת דער קאנפערענץ האט פראפ. בארטעל פארגע־שטעלט דעם מארשאל דעם פאליטישען טייל פון זיין עקספאזע, וועלכע ער וועט האלטען אויף דער פרייטאגדיגער זיצונג פון סיים.

אוקראינער ווילען רעדען אוק־ראיניש צו די טעלעפאניסטקעס

לעמבערג, 9. (טעלעפאניש). 82 אוקראי־נער טעלעפאן־אבאנענטען האבען זיך געווענדעט צו דער פערוואלטונג פון פאסט מיט א פאדערונג או די טעלעפאניסטקעס זאלען פערבינדען די טעלעפאן־אבאנענטען, ווען זיי ווענדען זיך אויף אוקראיניש. די טעלעפאן־דירעקציע האט געענטפערט, או זי האט פעראָרדענט ריטעלעפאניסטקעס, או זיי זאלען געבען די פערבינדונג אויב זיי פערשטעהען אוקראי־ניש.

דער בעוואפנונג-חשק פון די דייטשען

בערלין, 9. (ספ. טעל.) די דייטשע ארמי־ראליציע האט פערלאנגט אויפץ 1930 יאהר 8 מיליאן גאלד־מארק אויף צו בויען א נייע פאנ־צער־שיף „בע“, און אויף א נייע פאנצער־שיף „א“ — 11 מיליאן מארק. אויף צו בויען א קריי־צער „לייפציג“ — 7 מיליאן און צוזאמען אויף בעוואפענען האט די דייטשע ארמיראליציע געפא־דערט 190 מיליאן מארק.

פאלש בעשולדיגט 5 יודען אין דערמארדען א פעלאך

ירושלים, 9. (יט"א) ריכטער קענט האט בעטראכט דעם פראצעס געגען פינף יודען, וועל־כע זענען געווען בעשולדיגט אין דערמארדען א פעלאך.

בעת די געריכטס־פערהאנדלונגען האט זיך א־רויסגעשטעלט, או די אראבישע עדות זענען פאלשע. די פינף יודען זענען בעפרייט געווארען.

געשטארבען א ריכטער

ירושלים, 9. (יט"א). דא איז געשטאר־בען דער ריכטער ליט, פרעזעס פון קרייז־געריכט אין חיפה. בעת די פראצעסען וועגען די בלוטיגע געשעהענישען אין א"י, האט דער פערשטארבענער ארויסגעוויזען פיל אביעקטיוויטעט און איז געווען זעהר פאפולער צווישען יודען.

קאנפערענץ פון יודישע סטו־דענטען אין פראנקרייך

פאריז (י.ט.א.) דא איז געעפענט געווא־רען דער דריטער צוזאמענפאהר פון יודישע סטו־דענטען-ארגאניזאציעס אין פראנקרייך. אין דעם צוזאמענפאהר בעטייליגען זיך 20 דעלעגאטען פון פערשידענע אוניווערזיטעטס-צענטערן.

אין דער פייערליכער עפענונגס-זיצונג, אין וועלכער עס האבען זיך בעטייליגט פיל געסט, אבען געהאלטען רעדעס דער רב הכולל פון דער יודיש-רוסישער קהלה דר. אייזענשטאדט, דער העברעאישער פאעט שניאור, מ. עפרויקין און דר. קריינין.

עס זענען אנגעקומען טעלעגראפישע בעגרי־סונגען פון פרעזידענט דר. וויצמאן, דר. יאקיב־סאן, הלל זלאטאפאלסקי און פיל אנדערע פערזענ־ליכקייטען און ארגאניזאציעס.

ענגלישע דיסקאנטא-ירידה

פאריז, 9. (כפ.) „האוואס“ מעלדעט פון לאנדאן, אז אין די דארטיגע בערזע־קרייזען ערווארט מען א נייע פערקלענערונג פון דיסקאנטא אין דער ענגלישער באנק, פון 5 פראצענט אויף 4 א האלב. די פעראָרדנונג דארף ארויסגעגעבען ווערען אין משך פון היינטיגען טאג.

זאל פילהארמאניע
דינסטאג, ד. 14 און מיטוואך, ד. 15 יאנואר 8.30 אוו.
פרעהליכקייט און געלעכטער!!! הומאר־סאטירע־געזאנג!!!
נאר 2 פארשטעלונגען פון בעריהמטען אמער־קאניש־יודישען מאריאנעטען־טעאטער
„מאדיקאט“
פון די קינסטלער זוני מאוד און י. קאטלער
אנ'אמת'ער נחת פאר יודען פון 5 ביז 95 יאהר.
צוזאמען מיט א גרויסען קאנצערט
אויסגעפירט דורך דער בעריהמטער פאקס־זינגערין
זמרה זעליגפעלד
ביים קלאוויר: איגנאצי שטערלינג
בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע.
בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע. ביידע טעג — 2 בעזונדערע פראגראמען.

צו די געעהרטע בעזוכער!
דערמיט האבען מיר דעם כבוד בעקאנט צו מאכען, אז
צוליב'ן קריזיס
זענען די פרייזען פון FIVE O'CLOCK ערמעסיגט געווארען אויף 1.25 זל.
די Five o'clocki קומען פאר שבת, זונטאג און יום־טוב פון 5—7 אווענד.
CAFE RESTAURANT
„PICCADILLY“ מיט אכטונג
1 ZAWADZKA 1

א הערצליכען מזל"ט ווינשען מיר אונ־זער ליבען פעטער מענדל נ. סעגנבוים און זיין ליבער פרוי צו דער חתונה פון זייער ליבע טאכטער
פרל. עטל מיט ה' שמואל זילבערגעלט
זאל זייער לעבענס־וועג מיט בלומען בעצירט זיין אויף די בערג פון ציון
יוסף ווערליא־ש און פאמיליע

ביילטשע רעדליך
אהרן שמואל גליקסבערג
מאורשים
לודז, חרש טבת, תרץ

מזל־טוב
את ברכתנו החמות אנו שולחים לחברנו הנכבד מר
אברהם יצחק ראזענקראנץ
לארוסיו את העלמה
מ"ת אנדזיא רייספוס
יהי רצון שמזלכם הטוב תאיר ותופיע
חבריה אהבת בחורים בלודז, פושעוינער 5

צו דער 20 יעהריגער
האכצייט־פייערונג
פון די הערשאפטען
פרוי און ה' פיליבאווסקי
ווינשען אייך א ווייטער צוזאמענלעבען און זאל אייער וועג מיט בלומען בע־צירט זיין.
יאקוב געלבארד און פרוי
און העניק זילבערבערג

אכטונג, פריזיער־מייסטער!
מיר מאכען בעקאנט אונזערע ג' פאך־קאלעגען, אז
דער פריזיער־מייסטער־צעך
איז טעטיג יעדען טאג פון 10—2 מיטאג און פון 5—10 אוו.
זעמטליכע פאך־אינפארמאציעס ווערען ערטיילט אין ערלעדיגט אויסער פרייטאג און שבת, אויך ווערען ערלעדיגט שטייער־אנגעל. געהייטען
עס ווערען אויפגעפאדערט אלע בערעכטיגטע פריזיער־געשעפטס־אינ־האבער מיטצוטיילען אין אונזער ביורא איבער דער הערשענדער כאלופ־ניצטווא אין זייערע ראיאנען.
בעמערקונג: זונטאג איז דאס ביורא טעטיג פון 5 נאכמ. ביז 7 אוו.
מיט אכטונג די פערוואלטונג.

ווייכטיג פאר מחותנים!
אלע ווייסען, אז די גרויסע רענאמא פון די „געבר טויבע“ איז נור צוליב דעם גרויסען קינסטלער און מוזיקער, דעם בעוואוס. יעקעלע טויבע און נור מען ה' א דאנק דעם דאזיגען טאלאנטפולען בענאבטען זשעני געניסען די ג' מחותנים און געסט דאס גרויסע גייס־טיגע פערגעניגען אויף דער שמחה, ווייל ער בעצויבערט און בעגייסטערט אלעמען מיט זיין שפילען.
עס ווערט צוליב דעם בעקאנט געמאכט אלע ג' מחותנים, אויב זיי ווילען ווירקליך בעשיינען זייערע קינדער'ס שמחות און פערשאפען די געסט דעם גרעסטען תענוג, דארפען זיי זיך גיטיגס ווענדען צו ה' יעקעלע טויבע פערזענליך און אויסשליסליך אין זיין וואוינונג אל. 1 מאי 18 (פאסאזש שולץ) פון 11 ביז 1 מיטאג און פון 4 ביז 6 אווענד.
די אלע, וואס רופען זיך געברידער טויבע שפילען אהן ה' יעקעלע טויבע, אין האבען דעריבער נישט קיין רעכט אנצו־נעהמען חתונות אין זיין נאמען.
בעמערקונג: לויט וואונש ווערען אויסגעפיהרט אלע נייעסטע מוזיק־שלאגערס און טענץ. צוגענגליכע פרייזען.

אונזער חשוב'ער פריינד, דיכטער
יצחק קאצענעלסאן
צוליב'ן טויט פון זיין מוטער
הנדה נ"ע
דריקען מיר אויס אונזער ווארימסטען מיטגעפיהל.
חנה פאדערמאן,
דוד בייגעלמאן.
3664

צו דער חתונה פון אונזער טאכטער, שוועס־טער און שוועגערין בלימא שילים (לאדז) מיט חיים ג' גראנאט (פאריז) וועלכע האט שטאטגעפינדען דעם 7 יאנואר 1930 ווינשען מיר אלע דאס זייער לאנגער לעבענס וועג זאל זיין מיט ליכטיגע שטראהלען פון גליק בעצירט
שיילים
פאמיליע גאלדפראנץ
יעלין
צימערמאן
הירש מילעווסקי

א הערצליכען מזל־טוב ווינשען מיר אינזער ליבע קוזינקע
מיכה עפשטיין פון לאדז
מיט ה' מאיר באשאן פון אלעקסאנדער
צו זייער חתונה' וועלכע איז פארגעקומען זונטאג דעם 5 יאנואר 1930.
מאנעס שווארץ און פרוי

צו דער פערלאבונג פון מיין ליבען ברודער און שוואגער
משה פייקוס (לאדז)
מיט פרל. עדושא דענקער (טאמאשאוו)
ווינשען מיר א גליקליכע צוקונפט.
ברודער פינטשע פייקוס און פרוי

צו די פערלאבונג פון אונזער ליבע קוזינע
דארא דימאנט (קערנאזשא)
מיט ה' פסח ווינקלער (לאוויטש)
וועלכע איז פארגעקימען זינטאג דעם 5/1
ווינשן מיר זיי א גליקליכע צוקונפט.
קוזין מאניע קאפראוויטש
קוזינע רוזשא קאהן

מאשין־לעכער
...29

עפענטליכע ערקלערונג און ווארנונג!

איך בין געצוואונגען צו ערקלערן פאר דער עפענטליכקייט, אז צוליב דעם סכסוך וואס איך האב מיט פרוי חנה און טאכטער רבקה זעלמא־נאוויטש פון נאוואמיעיסקא 26 צוליב דעם שיך־קעהלער, וועלכע זיי ווילען מיט טערור מיטלען ארויסשטויסען מיין פרוי פון איהר מינימאלע רעכט נישט קוקענדיג, וואס מיין פרוי איז א טאכטער פון די פרוי זעלמאנאוויטש האט געקענט פאסירען א פאל פון א כוליגאנישען אנפאל פון פרל. רבקה זעלמאנאוויטש אויף מיין פרוי, וועלכע האט זי אין די עפענטליכקייט בלוטיג צו שלאגען נאך וועלכען מיין פרוי האט געמוזט דורכמאכען א לענגערע קורראציע. עס האבען זיך די זעלבער צייט געמאלדען פיל פרעמדע עדות פרייוויליג און דער פאקט איז ממילא בעשטעטיגט, אין צוזאמענהאנג דער־מיט, וואס פרל. זעלמאנאוויטש האט איינגעשאצט צו איהר פערלאבונג דאס גאנצע פערמעגען און אויך דעם שיך־קעלער, וואס איז ביי דעם יעצטיגען מאמענט אין איהר בעזיץ, ווי איך בין אינפארמירט פון זיכערע קוועלען האט זי בדעה דעם קעהלער אביביע צו פערדינגען. נישט וויכטיג צוליב וואס האר א סבות בין איך געצוואונגען עפענטליך צו ווארנען דעם חתן פון פ־ל. זעלמאנאוויטש, אז יעדער פערגוואלדיגונג פון די רעכט פון מיין פרוי אויף דעם שיך קעהלער וועט אנטרעפען אויף אנ'ענערגישען ווידערשטאנד פון מיין זייט און איך בין זאגאר גרייט מיט מיין בלוט צו פערטיידיגען מיינע יורי־דישע רעכט. איך בעמערק גלייכצייטיג, אז איך האב זי שוין עטליכע מאל געלאזט רופען צו א דין־תורה צו ר' נטע מורה־הוראה, נאוואמיעסקא 22 און אויך פון אנדערע אבער זיי ווילען נישט הערען. איך פערמאג אבער גענוג יורידיש מאטעריאל, וועלכע איך וועל צו די געהעריגע צייט אויסנוצען.

מיט אכטונג חיים און פרוי לאה פולמאן, נאוואמיעסקא 26.

א קוואליפיצירטער
שטעפער
(ריכטיוזער)
קען זיך מעלדען
זאכאדניא 16, וו. 4

א קוואליפיצירטער
גראווירער
ווערט געזוכט פון זאפארט
צו מעלדען זיך ביי דער פירמע „Gentleman“
אלעקסאנדראווסקא 156

סטארשע פעלדשער
ע. מאשקאוויטש
וואוינט זגערזשער 31,
טעלעפאן נומער 123-39

שטריקמאשינען
גלאטטע און פ. ד. פון וואלטער און אנדערע פאבריקען ליפערט דער רעפרעזענטאנט
M. Steinhauer, Łódz
Cegielniana 71 m. 26

אב'ארט
צו שלאפען
אין א בעזונדער צימער פאר 2 יונגעלייט אדער פאר א יונג פאר־פאלק אהן קינדער אין פון זא־פארט אפצוגעבען. צו ערפא־רען זשעראמסקא 4 וו. 18

צו פערמיטען
אנ'ענצעל
צימער
אין פארטער גרינער מארק
3 צו ערפארן ביים ווירט

שפארט געלד!
די גוט בעקאנטע און לאנג עקזיסטירענדע פראצאוו־ניע פון קראוואטען און בינדעס, עמפפעהלט א רייכען אויסוואהל פון פערשידענע בינדעס קראַ־וואטען, און שלייפען.
הערשקאוויטש.
האלבערסקא 31.

א שוידערליכער מארד אין לאדז

אבסאלוטיג געשלעג מיט מעסערס--ערמארדעט 2 מענשען

(2) אויף ווימאקא נאס האט זיך נעכטען שפעט אין אוונט אפגעשפילט א בלוטיגע טראגעדיע, וואס האט געקאסט דאס לעבען פון 2 מענשען.

מיר דערווייסען זיך וועגען דעם בלוטיגען נעכטעגיש פאלגענדע פרטים:

זייט א לענגערער ציים פיהרט זיך א מחליקה צווישען דעם 29-יעהריגען קלעמענס פראנקאווסקי פון מאזאוויעצקא 63 און אטא ראקושעווסקי פון גלעמבאקא 10.

נעכטען, נאך צעהן א זייגער אין אוונד האבען זיי זיך צוזאמענגעטראפען אויף ווימאקא נאס. פראנקאווסקי איז געזען אין דער געזעלשאפט פון זיין קאכאנקע פראנטשישקא און יוזעף מושינסקי.

ראקושעווסקי האט בעגלייט זיין פריינד ערמונד נאוואק, מיערושאנא 22.

נאך א שארפען ווערטער-אויסטויש איז ראקושעווסקי בעפאלען פראנקאווסקין מיט א מעסער. באלד דערויף האבען אלע ארויסגעכאפט מעסערס און עס איז געווארען א בלוטיגע געשלעג.

אין רעזולטאט איז פראנקאווסקי געפאלען א טויטער און מושינסקי'ן האט מען אין א גוסס'דיגען צושטאנד אפגעפיהרט אין שפיטאל.

פראנקאווסקיס קאכאנקע דערזעהענדיג איהר קאכאנעק ליגען א טויטען, איז איפ'ן ארט משוגע געווארען.

די מערדער זענען ענטלאפען. די אלארמירטע פאליציי איז ביז שפעט ביינאכט נישט געלונגען צו כאפען די מערדער.

ביי די דערמארדעטע זענען געווען אויפגעשניטען די בייכער.

בעראטונג צווישען רעגירונג און ווירטשאפטליכע קרייזען

וועגען לינדערן דעם קריזיס

וו א ר ש א, 9. (טעלעפאניש) צום סוף פון לויפענדען חודש וועט אין פרעזידיום פון מיניסטארען-ראט אונטער'ן פארזיץ פון פרעמיער בארטעל פארקומען א בעראטונג פון דער רעגירונג מיט די ווירטשאפטליכע ספערען. און דער בעראטונג וועלען אנטייל נעהמען פארשטעהער פון האנדעלס- און אינדוסטריעלע קאמערען, ארגאניזאציעס און אינדוסטריעלע, האנדעלס- און אגראר-פעראייניגונגען.

דער הויפט-ציל פון די בעראטונגען איז צו ברענגען צו א הסכם בנוגע די הויפט-פונקטען פון דעם רעגירונגס-פראגראם מיט די מיינונגען און וואונשען פון די פעראינטערעסירטע ווירטשאפטליכע ספערען. צווישען אנדערע דאַרפען בעהאנדעלט ווערען די פראגען וועגען לינדערן דעם אגראר-קריזיס, אויפלעבען די בוי-בעוועגונג, בעזונדערס די בוי פון וואוינונגען און די שטייערן-ענינים.

מען צווינגט יודישע קאלאניסטען

צו קאלעקטיוויזירען זיך מיט נישט יודישע

מ א ס ק ו ע, 9. (יט"א טעלעגראפיש). 46 יודישע קאלאניסטען פון דער אלגעמיינער צאהל 50 אין דער יודישער קאלאניע מערוויעזשיק, (6 ווערסט פון מינסק) האבען בעקומען א פעראָרדנונג אז זיי זאלען אין פערלויף פון צעהן טאג קאלעקטיווירען זייערע ווירטשאפטען, פעראייניגענדיג זיי מיט די נישט-יודישע. דער ראזיגער טערמין איז פעסטגעשטעלט געווארען דורכ'ן ווייסרוסישען אוּעזד וועלכער האט אויך אויסגעטיילט א ספעציעלע קאמיסיע צו רעווידירען אויב די פעראָרדנונג ווערט אויסגעפיהרט. בלויז 4 פאמיליעס האבען זיך אונטערגעווארפען דער פעראָרדנונג, די איבריגע שטעלען א ווידערשטאנד.

דער שמוגעל-פראצעס אין בערלין

אין בערלין איז מיט א פאר טאג צוריק פארגעקומען א פראצעס געגען א געוויסען הערבערט סאנראווסקי, וועלכער שטאמט פון לאטביע. ער איז בעשטראפט געווארען אויף 38 מארק שטראף פאר דורכשמוגלען איבער דער גרעניץ פון דייטשלאנד ציהרונג אהן וויסען פון דער צאל-מאכט.

הערבערט סענראווסקי איז אנגעקומען קיין ברעמען אלס אנ'ענגלישער מאטראס, פון א שיף וואס איז געפאהרען קיין אמעריקא. פון דארט איז ער אריבער קיין בערלין, וואו ער איז קראנק געווארען אויף טיפוס. ווען מ'האט איהם איבערגעפיהרט אין שפיטאל האט ער מיט זיך מיטגענומען א גרויס קעסטעל, וועלכע ער האט געהאלטען אונטער זיין שפיטאל-בעטעל. ווי ס'האט זיך ארויסגעשטעלט, איז דאס קעסטעל פול געווען מיט פערל און אייזעל-שטיינער פון א גרויסען ווערט. די אויספארשונגס-פאליציי האט פעסטגעשטעלט, אז דער טיפוס-קראנקער איז דער וועלט-בעריהמטער אינטערנאציאנאלער גנב וואס האט אויסגעפיהרט אין אמעריקא א רייהע איינברוכען, און ענטלאפען פון ניו-יארקער סינג-סינג טורמע. דער אוצר איז ארעסטירט געווארען. מ'האט געזוכט אין ענגלאנד פראנקרייך און אמעריקא אבער די אמתע בעזיצער פון די ווערט-זאכען האט מען נישט געקענט געפינען. דאס ציהרונג איז קאנפיסקירט געווארען. אזוי ווי סאנראווסקי'ן אלס לאטיש, האט מען לויט'ן אמעריקאניש-דייטשען אפמאך נישט געקענט ארויסגעבען דער אמעריקאנער מאכט, איז ער געמשפט געווארען פאר אריבערגעהען די גרעניץ אהן אנ'ערלייבעניש און בעצאהלט דערפאר 38 מארק שטראף.

פערבאנד פון רבנים מיט אקאדעמישע בילדונג

ק ר א ק א, 9. (יט"א) זייט עטליכע טעג קומט פאר אין קראקא א צוזאמענפאהר פון פארשריטליכע רבנים, ס'נעהמען אנטייל 20 רבנים צווישען זיי פראפ. שאָר, ר"ה ברוידע א. אנר. אויף דעם צוזאמענפאהר וועט געשאפען ווערען א פערבאנד פון רבנים מיט אקאדעמישער בילדונג.

8 קריסטליכע און 2 יודישע סטודענטען פון יאסי

איבערגעגעבען צום געריכט

ב ו ק ע ר ע ש ט, (י.ט.א.) די יאסער פראקיראטור האט פערענדיגט די אויספארשונג וועגען די עקסצעסען, וועלכע זענען לעצטענס פארגעקומען אין יאסי אין כעמישען אינסטיטוט אויף דער לעקציע פון פראפ. שמוליקנר. די אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט די שולד פון אכט קריסטליכע און צוויי יודישע סטודענטען, וואס האבען ארויס-בערופען אונארדנונגען און געשלעגערייען. אינגיכען וועט דער פראצעס בעטראכט ווערען אין יאסער געריכט.

לאדזער נייעס

פאליציי-דיזשורען אין עפענטליכע לאקאלען

וועלען נישט בעצאהלט ווערען

(2) די וואיעוואדזטווע אין לאדז האט בעקומען א צירקולאר פון אינערן-מיניסטעריום וועגען דעם, אז אין איניגע שטעט, דערונטער אויך אין לאדז, פערלאנגען די פאליציי-קאמענדאנטען אפצאהלען פאר די פאליציי-דיזשורען פון די קינאס און אנדערע לאקאל-אינהאבער, הגם דאס געלד געהט אויף פובליאטעקען, לעזע-האלען, קלובען פאר די פאליציאנטען, ווערט אבער אין צירקולאר שטרענג פערבאטען די אפצאהלען צו נעהמען. די פאליציי-דיזשורען אין די עפענטליכע לאקאלען, ווענען נייטיג פאר דער עפענטליכער זיכערקייט, און ווערט בעטראכט אלס דינסט-נייטיגקייט. דאס נעהמען אפצאהל דורך בעזונדערע פאליציאנטען וועט באטראכט ווערען אלס מיסברויך און וועט בעשטראפט ווערען.

טראדיציאנעלער מאסקען-באל לטובת „קאכאנובקע"

דעם 18-טען ד.ח. קומט פאר אין פילהארמאניע-זאל פעראייניגט מיט דער טעאטראלקע, דער טראדיציאנעלער מאסקען-באל לטובת „קאכאנובקע" ס'ווערען פארגעבערייט א רייהע איבערראשענדע אטראקציעס.

צוויי „מאריקאט"-פארשטע-לונגען

מיט א קאנצערט-טייל פון זמרה זעליגפעלד

דאס קומען פון דעם בעריהמטען אמעריקאניש יודישען מאריאנעטען-טעאטער „מאריקאט" קיין לאדז, האט ארויסגערופען א פערשטענדליכען אינטערעס ביי אלעמען. און ס'איז נישט קיין וואונדער: עטליכע וואכען צייט האבען די קינסטלער זוני מאוד און יאסעל קאטלער געהאלטען אין שפאנונג דעם ווארשעווער עולם, וועלכער האט מיט בעגייסטערונג אויפגענומען און אפגעשאצט דעם קינסטלערישען ווערט פון דער ארגינעלער מאריאנעטען-שפיל. „מאריקאט" ברענגט צום אויסדרוק די שענסטע פערל פון יודישען פאלקס-אוצר; די הומארפולע און וויציגע „מאריקאט"-נומערע מאכען פרעהליך אפילו די גרעסטע מרה-שחורה'ניקעס.

אויף ביידע פארשטעלונגען טרעט אויך אויף מיט א קאנצערט-טייל די פאפולערע פאלקס-זינגערין זמרה זעליגפעלד, וועלכע האט דאס מאל צוגעגרייט א נייעם רעפערטואר פון דעם שענסטע און בעסטען פון די פאפולערע קאנצערטען.

ציהונג פון דער 20-טער מלוכה-לאטעריע

2-טער טאג – 3-טע קלאס

20,000 זל. – 152297.
5,000 זל. – 164815.
2,000 זל. – 36401.
1,000 זל. 1780.
500 זל. – 29533 86198 163609
400 זל. – 24235 52529 65221 99447
103799 107411 125387 135006 145031
154690 154846 162105 185284 201761
300 זל. – 2223 7268 11952 18633
27267 37259 43030 72179 80106 85637
101176 106592 107126 130317 132477
137540 141806 142736 151933 154989
167119 185674 199131 199453.

מאגען-שמערצען

מאגען-דרוק, פערשטאפונג, שלעכטער מונד-געשמאק, שלעכטע פערדייאונג, קאפ וועהטאג, בלאס געזיכטס-פארב, ווערען ביים עססען געבראויך פון נאטירליכען ביטער-וואסער

Franciszka Józefa

איין גלאז קורץ פאר'ן שלאפען-געהען, גענלינדערט. ספעציאל-דאקטוירים פאר פערדייאונגס-קראנקהייטען ערקלערען, אז דאס ביטערוואסער

Franciszka Józefa

איז א צוועקדינליך הויז-מיטעל און ווערט ווארם עמפפעהלט. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד אפטעקטנעס.

א גוט פראספערירענד

קינא-טעאטער

איז נישט טייער צוליב אפרייזע צו פערקויפען.

אפערטען אונטער "KINO" אין אדמיניסטראציע

אונטערגעהערט דורכ'ן טעלעפאן

א געשפרעך צווישען מלוכה-פרעזידענט און פרעמיער בארטעל

ווארשא, 9 (טעלעפאניש) ווי ס'איז פעסטגעשטעלט געווארען איז א וויכטיגער טעלעפאנישער געשפרעך צווישען דעם מלוכה-פרעזידענט, וועלכער האט זיך געפינען אין ספאלא און פרעמיער בארטעל אינטערגעהערט געווארען.

בעת'ן דאזיגען געשפרעך האט פרעמיער בארטעל אינפארמירט דעם מלוכה-פרעזידענט וועגען זיינע אונטערהאנדלונגען ביים שאפען דעם נייעם קאבינעט, דער אינהאלט פונ'ם געשפרעך איז שפעטער פערעפענטליכט געווארען אין א נישט לעגאלען „בולעטין".

אין צוזאמענהאנג דערמיט האט זיך דער פרעמיער געווענדעט צום פראקוראר פון אפעלאציע-געריכט, וועלכער האט איבערגעגעבען דעם ענין אויסצופארשען איינעם פון די ריכטער פאר ספעציעלע ענינים. דער דאזיגער ריכטער האט נעכטען בעזוכט די סטאציע פאר צווישען-שטעטישע געשפרעכען, וואו ער האט אפגעהאלטען א קאנפערענץ מיט'ן דירעקטאר פון דער צענטראלע און דערנאך אנגעהויבען די אויספארשונג צווישען דעם פערסאנאל. די אויספארשונג רוקט. ווי מ'טיילט מיט, געהט די אויספארשונג צו זעהר נענוי, בפרט וועגען דער מעגליכקייט פון אונטערצוהערען טעלעפאנישע געשפרעכען. די רעגירונג שטעהט אויפ'ן שטאנדפונקט, אז די געהיימניש פון די טעלעפאן געשפרעכען טאר נישט ווערען איבערגעגעבען.

ווארשא, 9. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). א גרויסע סענסאציע האט ארויסגערופען דער ארעסט פון א געוויסען זיירענפעלד, וועלכער איז ארעסטירט געווארען אין איפטראג פון אויספארשונגס-ריכטער פאר אויסערגעוועהנליכע ענינים לוקסעמבורג. באלד נאך דעם איז ארעסטירט געווארען דער מיטארבייטער פון זשורנאל „פלאצובקא" א געוויסען ה' שפיגעל.

ביי שפיגעל'ן האט מען געפונען עפעס א בולעטין געשריבען אויף א מאשין, שפיגעל האט ערקלערט, אז צום דאזיגען בולעטין האט ער נישט קיין שייכות און אז ער האט איהם בעקומען פון זיירענפעלד'ן. זיירענפעלד האט פריהער געלייקענט, נאר בעת א קאנפראנטאציע מיט שפיגעל'ן האט ער זיך מודה געווען אז ער האט פערשפרייט די בולעטינען.

שוין זייט עטליכע חדשים ווערען פערשפרייט צווישען דיפלאמאטען, רעפוטאטען, און אפילו אין מיניסטעריומס עפעס געהיימע בולעטינס, געשריבען אויף דער מאשין, אין די דאזיגע בולעטינס פלעגען איבערגעגעבען ווערען אינפארמאציעס פון סיים, בעלוועדער, רעגירונג, די דאזיגע בולעטינס פלעגט פערשפרייטען זיירענפעלד און צו א רייהע אינסטיטוציעס בעקומען פאר זיי צו 75 ביז 510 זל. א חודש. מייסטענס פלעגען די „אינפארמאציעס" זיין אויסגעטראכטע, נאר צוליב'ן שארפען קאמף, וואס איז אנגעגאנגען צווישען די גרויסען פלעגט בפרט די סאנאציע אויסנוצען אפט די דאזיגע אינפארמאציעס געגען צר שכנגד.

די לעצטע סענסאציע מיט'ן אונטערגעהערטען געשפרעך צווישען מלוכה-פרעזידענט און פרעמיער מיניסטער בארטעל האט ארויסגערופען ממש א מהומה, און דער פרעמיער האט בעאויפטראגט דעם אויספארשונגס-ריכטער פאר ספעציעלע ענינים אז ער זאל אויספארשען דעם ענין.

אינטערעסאנט, אז דער ריכטער לוקסענבורג וועלכער פיהרט די אויספארשונג האט דורך דער גרופע פון שוויטאלסקים פריינט געוואלט אריבער-נעטראגען ווערען אויפ'ן אמט פון א רעגענט אין לוצק. 3

די ווייטערדיגע אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט, אז זיירענפעלד איז געווען א געהיימער מיטארבייטער אייניגע אין עטליכע צייטונגען פון פערשידענע ריכטונגען. דער פאסט-מיניסטער האט צו דער דיספאזיציע פון דער אויספארשונג דעלעגירט 2 מיטארבייטער, וועלכע דארפען העלפען פעסטשטעלען צי דער פאל מיט'ן געשפרעך איז אנ'אונטערהערונג, צי אנ'אינפארמאציע פון עפעס א קוועלע.

די אויספארשונג ווערט געפיהרט אין געהיים.

לאדזער קאמעראל-טעאטער „ארט" אל. 1. מאי 2 פריהער ענגל. זאל

קינסטל. לייט. מ. בראדערזאן, דיר. י. סטרוגאטש, קאספ. ד. ביינגעלמאן

היינט, פרייטאג-1 פארשטעלונג: 9.30 אווענד

מארגן, שבת - 2 פארשטעלונגען: אנהויב 4 נאכמיטאג (צו ביליגע פרייזען) און 9.30 א זייגער אווענד

זונטאג, דעם 12-טען ד. ח. – 1 פארשטעלונג: אנהויב 9.30 א זייגער אווענד

ס'ווערט געגעבען: א פרייליך געמישטע פ אגראם א. נ. „געקליבענע פערל" 16 ערשטקלאסיגע נומערן 16

פראגראם: 1) אנשי-קוויצב, 2) ברכות און קללות, 3) קוצעניו-מוצעניו, 4) כ'וויל נישט זיין קיין רבי, 5) מנשה, 6) גנבים, 7) נאכט-שאטענס, 8) יורן-שמירן, 9) קום לייבקע טאנצען, 10) אברהם'ס מ"מר, 11) מאנאלאג. 12) בענטשא-פעפטשא, 13) מאטעלע, 14) היטער קוק, 15) פאטע 16) דארפישע זמירות.

אין די נאהנסטע טעג פרעמיערע פון 2-טען פראגראם. יעדען דאנערשטאג פאפולערע פארשטעלונג פאר ארבייטער און אנגעשטעלטע.

בילעטען צו בעקומען ביי דער קאסע פון טעאטער יעדען טאג פון 11—1 מיטאג און פון 5 נאכמ.

האנדעלס-אבמאך צווישן פוילן און פארטוגאל

געשלאסען א דאנק די בעמיהונגען פון אלאדזער יוד

ליסאבאן, (יט״א) נאך לאנגע אונטערהאנדלונגען איז דא געשלאסען געווארען דער האנדעלס-אפמאך צווישען פוילען און פארטוגאל.

אין נאמען פון פוילען האט דעם האנדעלס-אבמאך אונטערגעשריבען דער בעפולמעכטיגטער מיניסטער פאר שפאניען און פארטוגאל ה׳ יאן פערלאווסקי, כדי צו בעערען דאס אונטערשרייבען פון דעם האנדעלס-אבמאך האט דער פארשטעהער פון דער היגער פוילישער קאלאניע, אינזש. שמואל שווארץ (דער בעקאנטער פארשער פון די מאראנען זוהן פון זגערזשער כלל-טוער און לאדזשער ה׳ ישכר שווארץ) איינגעארדענט א באנקעט לכבוד דעם פוילישען געזאנדטען.

אויף דעם באנקעט זענען געווען אנוועזענד דער פוילישער מיניסטער פערלאווסקי, קאמערציאל-ראט זיגמונד לאדא פון ווארשא, דער פארטוגאלישער אויסערן-מיניסטער דושעוס מאנטעריא. דער דירעקטאר פון האנדעלס-דעפארטאמענט פראפעסאר קארייראַ, די פוילישע קאנסולען אין ליסאבאן און פארטא ווי אויך דער פארשטעהער פון דער לאדזשער קויפמאנשאפט ה׳ בושעזשינסקי, די ליסאבאנער פוילישע קאלאניע און אויך פיל פארשטעהער פון פארטוגאלישען סוחרטום.

עס האבען געהאלטען בעגריסונגס-רעדעס מיניסטער פערלאווסקי, דער פארטוגאלישער אויסערן-מיניסטער און — אין נאמען פון דער פוילישער קאלאניע — אינזש. ש. שווארץ. אין די רעדעס איז בעטאנט געווארען די וויכטיגקייט פון געשלאסענעם האנדעלס-אבמאך פאר דער ווירטשאפטליכער ענטוויקלונג פון ביידע לענדער.

דער געשלאסענער האנדעלס-אבמאך מוז נאך ראטיפיצירט ווערען דורך ביידע צדדים, וואס עס וועט וואהרשיינליך אין דער נאהענטסטער צייט דורכגעפיהרט ווערען. דער טראקטאט שטיצט זיך אויף פאלגענדע יסודות: די סחורות פון ביידע לענדער געניסען פון די מינימאלע צאל-טאריפען, אלע פוילישע סחורות קאנען אימפארטירט ווערען קיין פארטוגאל אהן שום בעגרענצונגען, פוילען דאגעגען האט בעשטימט אויף געוויסע פארטוגאלישע סחורות, ווי למשל ווין, סארדינען, פרוכטען א. א. געוויסע קאנטינגענטען.

דער אבמאך ווערט בעטראכט אין די האנדעלס-קרייזען אלס גינסטיג פאר ביידע צדדים. עס קומען אין בעטראכט פיל ארטיקלען פאר עקספארט פון פוילען קיין פארטוגאל, ווי למשל: טעקסטיל, האלץ, גאלאנטעריע, גומי-אויסארבייטונגען, נאפט, קוילען, צוקער, צעמענט, מאשינען, לעדער, פוטער, תבואה א. אנד.

ווי מען טיילט מיט, זענען שוין געפיהרט אונטערהאנדלונגען אויך מיט דער מאדרידער רעגירונג, כדי צו שליסען א האנדעלס-אבמאך צווישען פוילען און שפאניען.

אין ליסאבאן ווערט געגרינדעט א פויליש-פארטוגאלישע האנדעלס-קאמער.

גרויסע מלוכה-מענער ווענען פראבלעם פון ענטוואפנונג

לאנדאן, 9 (ספ. טעל.) „סענדי קראניקעל״ דרוקט די תשובות, וואס ס׳האבען געגעבען א רייה אנגעזעהענע אייראפעאישע מלוכה-טוער אויף דער אנקעטע וועגען ענטוואפנונג.

דער געוועזענער ענגלישער פרעמיער באלדווין האט ערקלערט: בריטאניען האט שוין אדורכגעפיהרט א טיילווייזע ענטוואפנונג און שטעהט דער הינזיכט, פונקט ווי אין א רייה אנדערע פראגען ווייט פארויס בנוגע אנדערע מלוכות. אין פערגלייך מיט׳ן יאהר 1914 איז דער פערסאנאלען-צוזאמענשטעל פון פלאט פערקלענערט געווארען אויף 46,200 מאן. די צאהל קריגס-שיפען איז פערקלענערט געווארען פון 700 אויף 400 און זייער טאנאזש — פון 2 מיט א האלב ביז אנדערטהאלבען מיליאן טאן. דער בודזשעט פון דער יבשה-ארמיי האט זיך פערקלענערט אויף 400 מיליאן פונט שטערלינג, בעת אנדערע מלוכות האבען זייערע בודזשעטען פערגרעסערט אויף 5 און אפילו אויף 40 מיליאן פונט שטערלינג.

דער לייטער פון דער דייטשער דעלעגאציע אין דער פעלקער-ליגע גראף בערנסטארף האט ערקלערט: ביז איצט האבען זיך מיט׳ן ענטוואפנונגס-פראבלעם בעשעפטיגט בלויז דיפלאמאטען. די שטים פון פאלק איז נאך נישט געהערט געווארען די נאהענטסטע אויפגאבע בעשטעהט איצט אין דעם, אז מ׳זאל צוציהען צו מיטארבייט (די פעלקער.

דער פראנצויזישער פרעמיער טארדיע האלט, אז ס׳קען איצט נישט זיין קיין רייד וועגען א ווירקליכער ענטוואפנונג פון אייראפע, ביז די פאלגען פון׳ם קריג וועלען נישט ליקווידירט ווערען אויף א צופרידענשטעלענדען אופן.

ווייס-רוסען ווילען פוילישע שולען

קראקא, 9 (טעלעפאניש „איל. קור. צאדו.״) איז מודיע, אז די ווייסרוסישע געזעלשאפט „פראסוויטא״ האט אדורכגעפיהרט אן אנקעטע וועגען רעקלאראציעס אין די פאלקס-שולען.

די רעזולטאטען פון דער אנקעטע האבען ארויסגערופען א קאנסטערנאציע ביי די ווייסרוסען גופא: 85 פראצ. האבען זיך ארויסגעזאגט פאר א פוילישער שול, 10 פראצ. — פאר א רוסישער און 5 פראצ. פארערט א ווייסרוסישער ארער ווייס רוסיש און פוילישע שול.

שפאלטונג אין אראבישען סיריש-פאלעסטינישען קאמיטעט

קאירא, (יט״א) די שפאלטונג אין סיריש פאלעסטינישען קאמיטעט, וועגען וועלכען מיר האבען שוין מיטגעטיילט, איז פארגעקומען צוליב דער פראגע וועגען דער ראל פון ירושלים׳ער גרויס-מופטי אין דער אראבישער בעוועגונג. א טייל מיטגלידער פון קאמיטעט מיט ניביב-סעבא און מחמד-אל-טאהער בראש שטיצען אונטער דעם גרויס-מופטי פון ירושלים און בעשולדיגען דעם צווייטען צד מיט ד״ר שאהבאנדער בראש, אז זיי האבען צוליב ענאיסטישע צוועקען פעררעטען די אינטערעסען פון קאמיטעט. ד״ר שאהבאנדערס אנהענגער לייקענען, אז דער מופטי זאל האבען א גרויסע בעדייטונג פאר דער אראבישער בעוועגונג און טענה׳ן, אז דאס אראבישע פאלק שטיצט איהם נישט.

אין רעזולטאט פון דער שפאלטונג איז נישט צושטאנד געקומען א באל, וועלכער איז איינגעארדנט אויף צו זאמלען געלד פאר די אראבישע געליטענע בעת די א״אונרוהען.

ד״ר שאהבאנדער איז א בעקאנטער אראבישער און אנטי-ציוניסטישער טוער און האט א געוויסע צייט געפיהרט אין לאנדאן א פערבייסענע אנטי-ציוניסטישע קאמפאניע, בעת וועלכער ער איז ארויסגעטרעטען אויף אנ׳אנטי-ציוניסטישען מיטינג אין דער געביידע פון ענגלישען פארלאמענט.

דער געזונד-צושטאנד פון לארד באלפור

לאנדאן, (יט״א) ווי מיר ווערען געזאגט, האט זיך דער געזונד-צושטאנד פון לארד באלפור לעצטענס בעדייטענד פערבעסערט.

לארד באלפור טרעט נישט ארויס פאר דער עפענטליכקייט הויפטזעכליך דערפאר, ווייל ער איז איצט שטארק בעשעפטיגט מיט פערענדיגען זיין אויטא-ביאגראפיע.

די אקציע פון דער אראבישער עקזעקוטיווע פאר בעפרייען די ארעסטירטע אראבער

ירושלים, (יט״א) די אראבישע עקזעקוטיווע פיהרט א שטארקע אגיטאציע אין ארץ-ישראל און אויסלאנד פאר בעפרייען פון תפיסה דעם בעקאנטען אראבישען אגיטאטאר שייך מוזאפאר.

דער גרויס-מופטי און דער בירגערמייסטער פון ירושלים נאשאשיבי האבען אינטערווענירט ביים הויך-קאמיסאר סער טשענסעלאר וועגען בעפרייען דעם שייך מוזאפאר און אנדערע אראבישע פיהרער וועלכע זיצען אין תפיסה.

דער אויפבוי פון צושטערטען יודישען ישוב אין צפת

ירושלים, (יט״א) די לייטער פון ארץ ישראל הילפס-פאנד קאלאנעל קיש און ד״ר העקסטער, וועלכע האבען לעצטענס געווייזט אין צפת, בעהאנדלען איצט גענוי דעם אויפבוי-פלאן פון יודישען ישוב, וואס איז צושטערט געווארען, בעת דער גרויזאמער שחיטה.

עס ווערען אויך געמאכט בעמיהונגען צו געווינען דעם אנטייל פון דער רעגירונג אין דער אויפבוי ארבייט.

קאלאנעל קיש און ד״ר העקסטער האבען ערקלערט א דעלעגאציע פון די יודישע סוחרים, אז דער הילפס-פאנד האט אסיגנירט 3000 פונט אויף קרעדיטען פאר די יודישע געשעפטס-איינענטימער אין צפת, וועלכע האבען געליטען בעת די אונרוהען.

70 דרוזען פערלירען דאס אזיל-רעכט אין עבר-הירדן

ירושלים, (יט״א) פון אמאן טיילט מען מיט, אז 70 דרוזען, וועלכע זענען ענטלאפען נאכ׳ן אויפשטאנד אין סיריען און האבען געגאבען פון אזיל-רעכט אין עבר-הירדן האבען בעקומען א בעפעהל צו פערלאזען עבר-הירדן.

קאלעקטיווע שטראפען פאר צושטערען דעם יודישען קווארטאל אין צפת

ירושלים, (יט״א) די טעג ווערט אונטערן פארזיץ פון היגע׳ער דיסטריקט-קאמיסאר קאלטיל זיך אנהויבען דער פראצעס געגען די שולדיגע אין צושטערען דעם יודישען קווארטאל אין צפת, בעת די אונרוהען, כדי פעסטצושטעלען ,די הויך פון די קאלעקטיווע שטראפען.

פון אראבישע קוועלען טיילט מען מיט, אז דער מופטי פון צפת זאמעלט אין די ארומיגע דערפער געלד פאר די קרבנות פון די אונרוהען, עס איז אבער מעגליך, אז גלייכצייטיג ווערט ארגאניזירט א ווידערשטאנד געגען די קאלעקטיווע שטראפען.

פרעמיערע פון א יודישער טעאטער-פיעסע אין ליווארנא

ליווארנא, (יט״א) די טעג האט דער היגער יודישער דראמאטישער קרייז אויסגעפיהרט די טעאטער-פיעסע פון אליעזר בן-דוד „איך האב דיך גערופען״.

די אקציע פון דער פיעסע קומט פאר צווישען די יודען אין שפאניען פאר׳ן גרוש שפאניען.

די פיעסע איז גינסטיג אויפגענומען געווארען דורך דער פרעסע און ווערט געשפילט מיט גרויס ערפאלג.

יודען — די בעסטע באלעט-טענצער אין רוסלאנד

ריגע, (יט״א) אין דער לעטישער מלוכה-אפערע גאסטראלירט איצט דער 23-יעהריגער באלעט-טענצער מיכל גאבאוויטש. צוזאמען מיט א צווייטען יודען מעסערער רעכענט זיך גאבאוויטש פאר דעם בעסטען באלעט-טענצער אין רוסלאנד. נישט קוקענדיג אויף זיינע יונגע יאהרען, איז גאבאוויטש שוין פראפעסאר פון דער באלעט-שול פון גרויסען טעאטער אין מאסקווע. גאבאוויטש שטאמט פון ארימע יודישע עלטערען אין קיעוו, וואו זיין פאטער איז געווען אנ׳אנגעשטעלטער. גאבאוויטש דערצעהלט, אז דער בעסטער באלעט-דיריגענט פון רוסלאנד איז איצט דער יוד יורי פייער פון ריגע. אויך דער הויפט-אפערן-דיריגענט פון גרויסען מאסקווער טעאטער איז דער יוד שטיינבערג. עס איז נאך כדאי צו בעמערקען, אז צווישען די מוזיקאנטען פון ארקעסטער פון גרויסען מאסקווער טעאטער זענען 60—70 פראצענט יודען.

די לאגע פון די יודען אין רומעניען

אינטערוויו מיט סענאטאר דר. עבנער

בוקארעשט (יט״א) אין א געשפרעך מיט׳ן פארשטעהער פון דער יודישער טעלעגראפען-אגענטור האט דער פארזיצער פון יודישען פארלאמענטארישען קלוב סענאטאר ד״ר עבנער אויף פאלגענדען אופן געשילדערט די רעזולטאטען פון ערשטע רעגירונגס-יאהר פון די נאציאנאל-צאראניסטען פאר די יודען אין רומעניען.

נאך א יאהר פון פערהעלטנישמעסיגער רוה האבען זיך ווידער אנגעהויבען אנטיסעמיטישע עקסצעסען און א יודענפיינדליכע אגיטאציע צווישען דער סטודענטענשאפט. די לאגע ערשיינט ווערט ארויסגערופען דורך א רייה סיבות: דער אנטיסעמיטיזם פון א טייל פון דער אינטעליגענץ, די העצער אגיטאציע פון קוזיסטישען צענטער אין יאסי, דער אלגעמיינער ווירטשאפטליכער קריזיס, וואס ווערט אויסגענוצט כדי אבצוווענדען די אונצופריעדענהייט אויף די יודען א. ד. ג.

די איצטיגע רעגירונג ווייזט געוויס נישט קיין אנטיסעמיטישע עקסצעסען, זי ווייזט אבער נישט ארויס די ענטשידענהייט מיט געוואלט צו אונטערדריקען די אנטיסעמיטישע אגיטאציע, דעריבער בלייבען די אנטיילנעמער פון די עקסצעסען אונבעשטראפט און דאס ערמוטיגט נאך די קוזיסטען.

דאס פערגאנגענע יאהר האט די יודען געבראכט ווינציג פאזיטיווע ערפאלגען, אויסער דער קליינער סובווענץ פאר די יודישע רעליגיאנס-בעדערפעניסען און פאר׳ן יודישען שול-וועזען.

צום ציוניזם בעציהט זיך די רומענישע רעגירונג זעהר פריינדליך.

די יודישע פאליטיקער מוזען פארטזעצען זייער קאמף געגען אנטיסעמיטיזם מיט אלע מיטלען און דערמאנען דער רעגירונג איהר פליכט אפצוהיטען די ארדנונג און אונטערדריקען די קוזיסטישע העצע, די יודישע פאליטיק מוז פיהרען א העפטיגע פראפאגאנדע פאר דער איינהייטליכקייט פון די יודישע קהלות און געגען דעם געגענווערטיגען קהלות-געזעץ. די יודישע פאליטיק דארף דעריבער ווירקען אין דער ריכטונג פון צונויפרופען דעם לאנדצוזאמענפאהר פון די יודישע קהלות פון גאנץ רומעניען.

אין דער ערשטער רייה שטעהען ווייטער די יודישע פארערונגען בנוגע דער שול, שבת-רוה און דער פאקטישער דורכפיהרונג פון דער גלייכבערעכטיגונג. די יודישע פאליטיק דארף שאפען א מלוכה-פערבאנד און ארויסשטעלען אנ׳איינהייטליכע יודישע ליסטע בעי די נאהענטסטע פארלאמענט-וואהלען.

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן.

געסט פון אמעריקא! געסט פון אמעריקא!
גאסטראלען פון די בעוו. הויפט-ארטיסטן, גרינדער פון דער 1. ווילנער טרופע
בעלע בעלערינא, חיים שניאור

פרייטאג, ד. 10 טן, 9 אווענט צום 2. מאל די דראמאטישע לעגענדע פון ש. אנ-סקי
דיבוק
אין 3 אקטען פון ש. אנ-סקי. הויפט-ראלן: לאה - בעלערינא; מיראפאלער צדיק - שניאור.
הונדערטער מענשען זענען אוועק פון דער קאסע, נישט בעקומענדיג קיין בילעטן.

שבת, דעם 11-טען. ווערט נישט געשפילט.

זונטאג, ד. 12 טן - לטובת דעם פאריין הכנסת כלה וגמילת חסדים (וואלבארסקא 20)
די זעהר אויסגעצייכענטע פיעסע, וועלכע האט אלעמען איבערראשט מיט איהר שיינעם אינהאלט
איהר פערשפילט לעבען
פאמיליען-בילד אין 4 אקטען פון ז. ליבין.
הויפט-ראלען: „רבקה״-בעלערינא; „איידאר״-שניאור.

מאנטאג, דעם 13-טען, 9 אווענד גרויסע פאפולערע פארשטעלונג פון 1 ביז 2.50
צום 1. מאל אין דעם סעזאן די באליבטע פיעסע אין לאדז
דער דארפס-יונג
אין 4 אקטען פון ל. קאברין
הויפט-ראלען: „נאטאשא״-בעלערינא; „הירש בער״-שניאור.

ס׳נעהמט אנטייל (לויט א.ב.) פרויען: בעזמאן, מאכאראוועטקא, נערה, פאדערמאן. מענער: אריעל, אייזענבערג, באלבירסקי, האמבורגער, מאכאראווסקי, ניידוי, פאלאנסקי, רעקאוו.
אדמיניסטראטאר: מ. ארנוואלד. מוזיקאלישער לייטער: ל. זעלמאן.

אנאנס!!! אין פארבערייטונג: דער גרויסער שלאגער „דער לעצטער טאנץ״

די פראגע איז געבליבען אפען

(ה.)

די דיסקיסיע וועגען דער אינערליכער פאליטיק אין פוילען אויפ'ן 9-טען ציוניסטישען לאנד-צוזאמענפאהר איז נישט געפיהרט געווארען אלס בעזונדער פראבלעם אויפ'ן סמך פון א ספעציעלען רעפעראט פון א קאלא-פארשטעהער. די דעלעגאטען האבען נישט געהאט קיין געלעגענהייט זיך ארויסצוזאגען וועגען דער סיטואציע וואס האט זיך געשאפען בשעת און נאכ'ן רעגירונגס-קריזיס. די ארויסטריטען פון ה' לעווייט און ד"ר גאטליב האבען עדות געזאגט וועגען דעם, אז א דריטעל פון צוזאמענפאהר איז נישט מסכים מיט דער איצטיגער טאקטיק פון יודישער קאלא, דערפון איז אבער נישט געדרונגען, אז דער טייל איז מסכים מיט דער פאזיציע, וועלכע ס'האט אנגענומען לגבי דעם פרעזעס פון קאלא די גאליצישע רעפרעזענטאציע אין סיים און סענאט, די רעוויזיאניסטען האבען בכלל נישט בעלעגט קיין געוויכט אויף דער לאנד-פאליטיק.

ס'האט זיך אלזא געשאפען א פאראדאקסאלע זאך: דער צוזאמענפאהר האט געדעקט די ביז-איצטיגע פאליטיק פון קאלא און האט אויסגעוועהלט אנ'אויספיהר-ארגאן, וועלכער סימבאליזירט אין דער פערזאן פון דעפ. גרינבוים די ביזאיצטיגע פאליטיק, אבער גלייכצייטיג האט די מעהרהייט פון צוזאמענפאהר אויסגעמיטען צו בעהמען אויף זיך די פעראנטווארטליכקייט פאר ווייטער פיהרען די דאזיגע פאליטיק. דאס יודישע קאלא וועט אזוי ארום ווייטער בלייבען אינערליך צוריסען און דער געגנזייטיגער אומצוטרוי וועט נאך מעהר וואקסען.

דער צוזאמענפאהר האט נישט געגעבען קיין ענטפער אויף דער אקטועלער און קאנקרעטער פראגע: וואסער טאקטיק וועט די ציוניסטישע ארגאניזאציע אנווענדען לגבי בארטעלס קאבינעט.

דער צוזאמענפאהר, וועלכער האט אפגעהאלטען זיינע בעראטונגען ביימאג און ביינאכט אין זעהר א געשפאנטער אטמאספערע האט ווי לגמרי נישט בעמערקט דאס קאנקרעטע פראבלעם פון דער בעציהונג צו דער רעגירונג, וואס דאס איז דאך דער צענטראל-פונקט פון דער לאנד-פאליטיק. ס'איז בכלל נישט בעוואוסט, וואס עס דענקט די מעהרהייט פון צוזאמענפאהר און זיינע בעזונדערע פראקציעס וועגען דעם פראבלעם. צי דארף דאס יודישע קאלא ווייטער זיך האלטען ביי דער פרינציפיעלער אפאזיציע צום נייעם קאבינעט, איינזעהענדיג פון פאראויס זיין נעגאטיווע בעציהונג צו די יודישע נויטען?

ווייל אויב אזוי, דארפען די פארשטעהער פון קאלא געהן געגען דער רעגירונג אפילו מיט די ענדעקעס און אוקראינער און אפרופען דעם דעפוטאט ראזמארין פון דער בודזשעט-קאמיסיע. אויב ווידער דאס יודישע קאלא דארף ווייטער פיהרען די טאקטיק פון צופאסען זיך צום צענטראלעוו, וואס דאס דרינגט ארויס פון דער נעגאטיווער שטעלונג צום קאבינעט פון ד"ר שווימאלסקי, דאן האט מען זיך בעדארפט אפהאלטען פון שטימען געגען פראפ. בארטעל מ'האט געדארפט פעסטשטעלען, אז עס זענען נישטא קיין טאקטישע אונטערשידען צווישען דעם. ראזמארין און דעם פרעזעס פון קאלא. די דאזיגע פעסטשטעלונג האט דער ציוניסטישער צוזאמענפאהר נישט געמאכט און די פראגע וועגען דער טאקטיק אין דער אינערליכער פאליטיק איז געבליבען אפען און אומקלאהר.

נ.

דער פאליטישער מאמענט

די צווייטע גרויסע אינטערנאציאנאלע קאנפערענץ אין האאג

אין האאג האט זיך געעפענט די צווייטע אינטערנאציאנאלע קאנפערענץ מיט'ן אנטייל פון נישט ווייניגער, ווי 20 מלוכות, כדי ענטגילטיג צו רעגולירען און ליקווידירען די געגענזייטיגע ענטשעדיגונגען, חובות און צאהלונגען פון נאך דעם קריג. געדענקענדיג גוט די שווערע מאמענטען, וועלכע ס'האט איבערגעלעבט די ערשטע האאגער קאנפערענץ, אין אויגוסט פון פערגאנגענעם יאהר, ווען ענגלאנד האט נישט געקאנט דורכקומען מיט פראנקרייך בנוגע דער פערטיילונג פון די דייטשע ענטשעדיגונגען און דער ענגלישער מיניסטער סנאודען האט געפאכעט מיט די איינגעפאקטע וואליזקעס, דראהענדיג אלע וויילע די קאנפערענץ צו פערלאזען, האבען די רעגירונגען זיך בעמיהט די איצטיגע קאנפערענץ ווי גוט צוצוגרייטען, כדי, ווי מעגליך, אויסצומיידען סורפריזען. עס האבען בעצייטענס געארבייט א גאנצע רייה אונטער-קאמיסיעס וועלכע זענען בעשטימט געווארען אין אויגוסט: א סובקאמיסיע פאר דער אינטערנאציאנאלער ענטשעדיגונגס-באנק, פאר די מזרח-רעפאראציעס (התחייבות'ען און פרעטענזיעס פון בולגאריען, אונגארן, יוגאסלאוויען, טשעכאסלאוואקיען א. א.), וועגען ליפערונגען אין נאטור, וועגען די רעקווירירטע דייטשע פערמעגענס א. א. וו.

א חוץ דעם זענען געשלאסען געווארען פאר דער צייט א רייה אפמאכען, וועלכע וועלען לייכטער מאכען די ארבייטען אין האאג: דער פויליש-דייטשער אפמאך וועגען רעגולירען די געגענזייטיגע פרעטענזיעס; אנ'אפמאך צווישען דייטשלאנד און ענגלאנד מכח'ן פערמעגען, וואס איז רעקווירירט געווארען אין דער צייט פון קריג; פראנצעזיש-דייטשער באהן-אפמאך. דאן איז צוואקוירט געווארען די צווייטע זאנע פון דער אקופאציע אין רהיין-געבים און מ'איז צוגעטרעטען צו די אונטערהאנדלונגען וועגען עוואקוירען די דריטע זאנע, — דאס אלץ האט געדארפט אפרייניגען די פאליטישע אטמאספערע פאר דער האאגער קאנפערענץ.

קורץ פאר דער ערעפנונג פון דער קאנפערענץ זענען פארגעקומען פאליטישע פאסירונגען, וועלכע האבען קיין גוטעס נישט פאראויסגעזאגט. קודם כל איז אויפגעשוואומען די מורא, אז אויך נאך דער האאגער קאנפערענץ וועט פראנקרייך נישט האבען די נויטיגע גאראנטיעס פון זיכערקייט מצד דייטשלאנד. די דאזיגע מיינונג איז זעהר אין א שארפער פארם געקומען צום אויסדרוק אין דער דעבאטע וועגען דער פראנצעזישער אויסערן-פאליטיק אין פראנצ. פארלאמענט, בשעת וועלכער בריאן איז שטארק אנגעגריפען געווארען פאר זיין הנחות-פאליטיק. מ'האט ארויפגעבראכט אויפ'ן טיש דעם בריף פאש'ען, אין וועלכען דער פערשטארבענער פעלדמארשאל האט געשריבען וועגען דער וויכטיגקייט פון רהיין-משכון ביים זיכערען די רוהיגקייט פון פראנקרייך, און ס'האבען זיך ווידער אמאל געלאזט הערען שטימען וועגען דער מעגליכקייט און נויטווענדיגקייט אנצווענדען לגבי דייטשלאנד נייע סאנקציעס אין דער פארם פון א עווענטועל בעקאנטער אקופאציע. ענליכע שטימען האט מען אויך געהערט אין ענגלאנד, אויפ'ן פאל, ווען דייטשלאנד זאל זיין נישט פינקטליך אין איהרע צאהלונגען.

נאטירליך האבען די דאזיגע שטימונגען ארויסגערופען א שטורעם אין דייטשלאנד. האלט מען דאך אין דייטשלאנד די בעפרייאונג פון די אקופירטע געביטען פאר דער גרעסטער דערגרייכונג פון דער דייטשער נאכ'מלחמה'דיגער דיפלאמאטיע, פאר וועלכער עס האט זיך געלוינט און עס לוינט אויך ווייטער צו טראגען די ענטשעדיגונגס-קאסטען.

די פראנצעזישע און ענגלישע פאליטיקער האבען, קומענדיג אין האאג, געמוזט זיך רעכענען מיט די שווערע פאלגען פון דער סאנקציעס פאליטיק, און אין האאג האט מען גענומען רעדען אנדערע דבורים. די פראנצויזען האבען ערקלערט, אז זיי האבען נישט אין זין קיין פאליטיש-מיליטערישע סאנקציעס. עס געהט זיי נאר אין איינשטעלען שטרענגע יורידישע פארמען, לויט וועלכע מ'זאל קאנען האנדלען אין פאל, אויב דייטשלאנד זאל זיך אפזאגען צו ערפילען איהרע פערפליכטונגען. די ענטשיידענדע אינסטאנץ וועט אין אזא פאל מכתם זיין דער אינטערנאציאנאלער שידס-געריכט אין האאג. די ענגלענדער פון זייער זייט האבען ערקלערט, אז די פראגע וועגען די סאנקציעס האט פאר זיי א ריין טעאָרעטישע בעדייטונג. אויף אזא אופן האבען די אונטערהאנדלונגען שוין אין משך פון די ערשטע פאר טעג געקאנט אזוי ווייט פארויסגערוקט ווערען, אז ס'איז געפונען געווארען א פארמול פאר אפרייניגען די דריטע אקופירטע רהיין זאנע.

פוילען האט אין האאג וויכטיגע אינטערעסען, קודם כל פון פינאנציעלער נאטור. עס דארפען ענטגילטיג ערלעדיגט ווערען א רייה געגענזייטיגע חשבונות צווישען פוילען און אנדערע מלוכות, אין דער ערשטער רייה מיט דייטשלאנד, עס דארפען ליקווידירט ווערען מויזעגדער ענינים און פראצעסען פאר די אינטערנאציאנאלע טריבונאלען א. א. וו. די ערלעדיגונג פון די דאזיגע ענינים וועט האבען, ווי דאס האט ערקלערט אין זיין עקספאזע דער אויסערן-מיניסטער זאלעסקי, א גרויסע בעדייטונג פאר די פוילישע פינאנצען און פאר פוילענס קרעדיט-פעהיגקייט אין אויסלאנד.

די האאגער קאנפערענץ וועט האבען צו בעקעמפען זעהר פיל שוועריגקייטען, דאס דרינגט ארויס פון איהר עצם אלס קאנפערענץ, וואס דארף ליקווידירען די געגענזייטיגע אזוי פערוויקעלטע פרעטענזיעס צווישען די מלוכות. די פעראנטווארטליכקייט פון די מלוכה-מענער, וואס האבען זיך פערזאמעלט אין האאג, פאר'ן עווענטועלען אויספאל פון דער קאנפערענץ איז זעהר א גרויסע, און דאס וועט זיי צווינגען, פונקט אזוי ווי אויף דער ערשטער האאגער קאנפערענץ, צו זוכען די וועגען, וועלכע פיהרען צו דער ענטגילטיגער ליקווידירונג פון וועלט-קריג.

פ. ב.

אין יונגעל איז אריין א דיבוק

בעזוך ביי א גייסטיג-קראנקען יודישען יונגענמאן אין א פאריזער משוגעים-הויז

דער פאריזער זשורנאליסט אנדרעי סיעדיך דערצעהלט וועגען זיינעם א בעזוך אין א משוגעים-אנשטאלט אין פאריז, צווישען אנדערען גיט ער אויך איבער וועגען פאלגענדען מערקווירדיגען פאל.

א בעגאבטער יודישער יונגערמאן פון א יאהר 21. ער איז געקומען קינדווייז פון פוילען מיט זיינע עלטערען, און בעקומען בילדונג אין א פראנצויזישער מיטעל-שולע. ער בעהערשט גוט די פראנצויזישע ליטערארישע שפראך איז גוט בעלעזען, ער איז שטענדיג געווען פערשלאסען אין זיך מעלאנכאליש. פלוצים איז מיט דעם יונגענמאן עפעס געשעהן.

ער האט אנגעהויבען רעדען וועגען עפעס א „גייסט“, געהערט וועגען געהיימנישפולע שטימען, וועלכע ער הערט אין מיטען נאס פלעגט ער זיך פלוצים אפשטעלען, אויפהויבען דעם קאפ צום הימעל און מיט עמיצען דארט זיך דורכרעדען. ווען מען פלעגט איהם פרעגען מיט וועמען ער רעדט, פלעגט ער קורץ ענטפערען „מיט איהם“. דער פאטער פונ'ם קראנקען שוין אנ'אסימילירטער פראנצויזישער יוד, איז געווען מיט'ן זוהן ביי א גאנצער רייה דאקטוירים, ביי אלע בעריהמטע פסיכיאטארען — אומזיסט. ס'האט גארנישט געהאלפען. דער יונגערמאן פלעגט פלוצים ארייינפאלען אין עקסטאז, רעדען מיט עפעס א געהיימנישפולען „גייסט“ און אפט בעקומען קאנוואולסיעס. אפט מאל פלעגט ער גאנצע וואכען זיצען אהן בעוועגונג, נישט עסען און קיינעם צו זיך נישט צולאזען... אין שטוב זענען געקומען יודען, געשאקעלט מיט די קעפ און געשטעלט דעם דיאגנאז: „אין יונגעל איז אריין א דבוק“.

דער פאטער האט זיך דעמאנט, אז אין פוילען זענען פאראהן גוטע יודען, רביים צדיקים, וועלכע קענען א דבוק ארויסטרייבען. ער האט פצולאזט אלע פאריזער בעריהמטע דאקטוירים און אפגעפיהרט זיין זוהן קיין פוילען; אפשר וועט דארט, וואו עס העלפט נישט קיין מעדיצין, העלפען די חכמה פון תורה.

און מען האט דעם קראנקען געפיהרט פון צדיק צו צדיק, זיי האבען איהם געגעבען קמיעות געבענשט, געטריבען פון איהם דעם דיבוק און נישט ארויסגעטריבען „ער“ האט זיך געהאלטען אין שוואכען קערפער פון יונגעל און איהם געמאטערט.

דער פאטער האט דעם זוהן צוריקגעבראכט קיין פאריז.

עס איז געווען ערב פסח. „ער“ האט דעם קראנקען מודיע געווען, אז פסח וועט ער פערלאזען זיין ארימען קערפער.

צום ערשטען סדר איז די גאנצע משפחה געזעסען ביים טיש און ווען דער יונגסטער זוהן האט אנגעהויבען זיין „מה נשתנה הלילה הזה“ איז דעם קראנקענס פנים פלוצים בעלויכטען געווארען, ער האט מיט דער האנד איבערגעפיהרט איבער די אויגען און נאכדעם פעסט געזאגט: „פאפא, איך בין געזונד געווארען“, און ווירקליך דאס יונגעל איז א שטיקעל צייט געווען אינגאנצען נארמאל און געזונד.

אין א שעהנעם פריהלינג טאג איז דער פאטער ארויס מיט'ן זוהן אויף א שפאציר. פלוצים איז דאס יונגעל אונרוהיג געווארען און אין א געוויסען מאמענט אויפגעהויבען די פערדונקעלטע אויגען צום הימעל און אנגעהויבען דאווענען. „ער“ דער אונברחמנות'דיגער דיבוק האט זיך צוריקגעקעהרט און ווידער פערכאפט זיין קרבן!

קיין רעטונג איז שוין נישט געווען און די עלטערען האבען געמוזט אפגעבען דעם יונגערמאן אין אנ'אנשטאלט פאר גייסטיג קראנקע.

*

צוויי וועכטער האבען אריינגעטראגען דעם קראנקען אויף א שטוהל אין דעם זאל. ער איז געווען אזוי שוואך, אז ער האט נישט געקענט געהען. גלייכצייטיג האט ער ארומגעכאפט מיט די אויגען אלע אנוועזענדע, דערקענט דעם פראפעסאר און א שוואכער שמייכעל האט בעריהרט זיינע דינע ליפען.

— „ווי פיהלט איהר זיך פריינד“ — האט געפרעגט דער פראפעסאר, — „איהר ליידט שטארק“?

— ניין, נישט זעהר —

— „ער“ איז אוועק?

— ניין, „ער“ איז ווי פריהער אין מיין קערפער

— וואס פיהלט איהר?

— כ'בין געשטארבען, מיין נשמה איז ארויס פון קערפער און „ער“ האט פערנומען איהר ארט...

איבער דעם פנים פונ'ם קראנקען איז אדורך א טרויעריגער שמייכעל.

— איך בין געשטארבען, איך פיהל מעהר גארנישט.

מענשען אין ווייסע כאלאטען האבען דעם קראנקען אוועקגעטראגען.

Dr. med. Grzegorz ozenberg
ספעציאל-ארצט פאר מאגען, קישקע, לעבער
און אינערליכע קראנקהייטען
Gdańska 44 (דלוגא) tel. 224-44
נעהמט אן פון 11.15—12.30 און פון 6 — 8 אוו.

Dr. Z. Rakowski
ספעצ. פאר אוירען-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקהייטען
קאנסטאנטינער 9, טעלעפאן 27-81

Dr. med.
J. Sadokierski
ספעציאל-ארצט פאר מויל- און קיפער-כירורגיע
צאהנפלעגע-קראנקהייטען
רענטגען-דיאגנאסטיק. נעהמט אן פון 7—3
פעטריקאווער 164, טעל. 27-83

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען

די צויבער־שיף

פון לעא קעניג

די שיף „לעאנארדא דא ווינטשי" איז בשלום אנגעקומען קיין ענגלאנד פון איטאליען.

די גרויסע שטורעם־ווינטען, וואס האבען מיט א פאר וואכען צוריק געארבייט מעשים אין אייראפא, האבען ארייגערופען אנגסט ביי א סך מענשען אין ענגלאנד און אייראפא: „ס'זאל נאר נישט שאדען דער לעאנארדא דא ווינטשי; די לעאנארדא דא ווינטשי זאל נאר בשלום דורכקומען די שטורמישע וואסערען"...

3

און די שיף איז שוין דא אין ענגלאנד; די וועלט־בעריהמטע קונסט־אוצרות, וואס זי האט געפיהרט זענען שוין אויסגעפאקט; מען סארטירט זיי שוין לויט זייערע שולעס און עפאכעס, מען הענגט זיי שוין אויף איינס מיט גרויס פארזיכט און אויפזיכט אויף די ווענט פון בירלינגטאן הויז; און אין גיכען וועט גאנץ ענגלאנד לויפען קוקען אויף די קונסט־אוצרות און וואונדער, וועלכע זענען געבראכט געווארען אויף דער „לעאנארדא דא ווינטשי".

די צייטונגען, נישט נאר די ענגלישע נאר פון דער גאנצער וועלט זענען געווען פול מיט די נייעס און בעריכטען פון דער „לעאנארדא דא ווינטשי".

ווי עס פאסט פאר צייטונגען, האבען זיי, פערשטעהט זיך נישט פערגעסען ביי יעדען בעריכט פון דעם מארשרוט פון דער צייבער־שיף צו דערצעהלען אין וויפיל מיליאנען די שיף און איהרע קונסט־אוצרות זענען אסעקורירט.

ביז ס'איז געווען לשם רעקלאמע פאר דער קומענדיגער גרויסער איטאליענישער קונסט־אויסשטעלונג אין לאנדאן; ביז ס'איז געווען סתם צייטונגס מאכען וואס סענסאציאנעלער און שרייענדיגער איבערגעבען די נייעס פון טאג; נאר ווי ס'זאל נישט זיין האבען אפילו די צעהנדליגער מיליאנען פערזיכערונג פון דער שיף לעאנארדא דא ווינטשי, נישט צושטערט די אמת'ע שעהנע אנגסט, וואס מען קען אזוי זאגען, וואס מענשען האבען געפיהלט אין די שטורמדיגע טעג און נעכט.

און אז ס'האט זיך געמאכט, און אין איין טאג האט מען קיין נייעס נישט געקראגען פון דער און מען האט געקלערט, אז די צייבער־שיף איז אין געפאהר, האט די גאנצע קולטורעלע מענשהייט ווי איינגעהאלטען דעם אטעם און געווארט... ביז די פרעהליכע נייעס איז געקומען: די לעאנארדא דא ווינטשי קומט קיין ענגלאנד בשלום.

וואס איז די מעהר? וואס דערצעהלט איהר לאווינס? איך אנב. וויסען מיר דאך פאלגענדעס לאנג פון די צייטונגען. — אזוי, דאכט זיך, וועלען איינינע איצט פרעגען.

ניין, זענען געווען שטורם ווינטען, און א שיף מיט'ן מארגענס נאמען „לאנארדא דא ווינטשי" איז געפאהרען אויף די שטורמדיגע ימים קיין ענגלאנד און האט געפיהרט מיט זיך איטאליענישע בילדער וואס הייניגע קונסט־הענדלער האבען צובלאזען אין שרעקליכע פרייזען — אין מיליאנען, אין מיליארדען, וואס דארף מען דא אזוי איבערראשט ווערען?...

און די שיף לעאנארדא דא ווינטשי שטעהט שוין לאנג אין די ענגלישע האפענס. און דאך, דאכט מיר, אז אט די מארגע, נישט געוועהנליכע רייזע פון דער לעאנארדא דא ווינטשי קיין ענגלאנד, איז ווייניג קאמענטירט געווארען.

מיר דאכט זיך, און נאך א סך מענשען, וואהרשיינליך האבען דאס געפיהל, אז ס'איז א שעהנע זאך פארגעקומען אין'ם אלגעמיינעם מענשליכען לעבען.

אויף מיר האט געווירקט די נייעס פון דער צייבער־שיף און איהר קאמף מיט די שטורמס ווי א פראכטפולע עפישע פאעמע.

די קורצע שורה'לעך כראניק האבען געווירקט ווי מעכטיגע פערזען פון א פאעמע, וואס האט זיך געשטיפט שטיל, אונגערוואהרטעט אינ'ם גרויסען טומעלד און פאליטיק־לעבען פון די מארגענע פעלקער.

„די לעאנארדא דא ווינטשי קעמפט ערפאלגרייך מיט די שטורמדיגע כוואליעס..."

„נישטא קיין נייעס פון דער לעאנארדא דא ווינטשי..."

לעאנארדא דא ווינטשי דערנעהנטערט זיך צו ענגלאנד אין בעגלייטונג פון א פאנצער־שיף...

מען בעגריסט זי שוין מיט רעדעס און בעגייסטערונג...

נאך אמאל: ס'איז געווען עפעס שעהן־מענשליכעס אין דער כראניק וועגען דער צייבער־שיף.

עס האט דערמאהנט אין לינדבערג'ס לעגענדארען איבערפליהען דעם אטלאנטיק; אן ס'קאט'ס עקספעדיציע צום נארד־פאל.

עס האט געשמעקט מיט קאמף פון מענש און נאטור, פון מענשליכקייט און סטיכיע.

און אט דער קאמף איז דער שעהנסטער דראמאטישער אין דעם גרויסען לעבען פון מענשען און פעלקער.

ווען איהר לייענט אזעלכע נייעס, דערמאהנט איהר זיך, אז ס'איז דא אזא זאך ווי מענשליכקייט; אזעלכע וועלטליכע אינצידענטען ווירקען ווי שעהנע, ווי שעהנע בליהענדע אינזלען אין דער זאמדיגער מדבר פון פאליטיק, ביזנעס, און דיפלאמאטישע צאנקערייען צווישען פעלקער, מענשען, גרענעצען און אפילו אידעאלען.

שוין דער נאמען אליין פון דער אוצרות־שיף האט געוועקט, און זיך געשפילט מיט דער מענשליכער פאנטאזיע.

לעאנארדא דא ווינטשי — דער גרעסטער אפשר גאון פון איטאליענישען רענעסאנס און איינער פון'ם האלבען צעהנדליג ליכטיגסטע מחות וואס די מענשהייט האט בכלל ארויסגעגעבען.

דער וואס האט אויסגעקליבען דווקא די שיף לעאנארדא דא ווינטשי זאל פיהרען די איטאליענישע קונסט־אוצרות קיין ענגלאנד, האט פאנטאזיע און ווייסט זיי אזוי צו אינטריגען דעם מענשליכען כח הדמיון.

איז לעאנארדא דא ווינטשי אליין נישט דער סימבאל, דער סינטעז פון'ם גאנצען איטאליענישען רענעסאנס: ווען אלע גרויסע ווערק פון איטאליע וואלטען דורך א שרעקליכער קאטאסטראפע אונטערגעזונקען מיט די מיקעל אנדזשעלאס, ראפאעלס, און טיציאנס, און ס'וואלטען נאר געבליבען די פאר בילדער פון לעאנארדא דא ווינטשי, וואלט די מענשהייט דאך זיך געקאנט שאפען דעם בעגריף וואס פאר א גאלדענע עפאכע איטאליע האט אמאל געהאט.

און דער מענש לעאנארדא דא ווינטשי האט אויך פערמאגט איינעם פון די מיסטעשאפטליכסטע מחות. מיט וועלכע די מענשהייט שטאלצירט: ער איז געווען דער ערשטער (מיט דריי הונדערט יאהר צוריק) צו לעגען די וויכטיגסטע כללים פון אעראנאטיק, ער האט אויסגעפונען אנ'אונטערוואסער־שיף, נאר „ווייל מענשען זענען בטבע שלעכט" האט ער זיין גרויסען סוד נישט געוואלט אנטפלעקען...

און אט דעם ליכטיגסטען און אוניווערסאלסטען זשעני האט פערפאלגט דער שיקזאל: די מיינסטע פון זיינע ווערק פערניכטעט אדער האלב פערניכטעט...

און די שיף מיט דעם גרויסען אונגליקליכען נאמען האט מען אויסגעקליבען זי זאל פיהרען קיין ענגלאנד די גרעסטע מייסטער־ווערק פון דער איטאליענישער קונסט...

ווען די מאטראסען אויף דער צויבער־שיף וואלטען געוואוסט לעאנארדא'ס לעבען, וואלטען זיי זיכער געגלויבט — מאטראסען זענען דאך שרעקליך אבערגלויביג — אז די שטורעמס זענען ארויסגערופען געווארען דורך דעם נאמען פון דער שיף...

עס קען זיין, אז א סך מענשען, וועלכע האבען אין יענע שטורעם נעכט געקלערט וועגען דער צויבער־שיף ווי זי קעמפט מיט די וואסערדיגע בערג, האבען שטיל פאר זיך געטראכט, (אלע מענשען זענען דאך אביסעל אבערגלויביג): מיט דעם לעאנארדא דא ווינטשי און מיט אלעם, וואס טראגט זיין נאמען קען גלאט נישט צוגעהן מחוץ זיין שטורעמס. און ס'האבען זיך פארגעשטעלט די טויזענדער שעהנע אויגען, די גאלדענע הארמאניעס, די פראכטפולע ווענוסעס און מאראנאס ווי זיי ליגען געפאקט אין די קאסטענס און ווערען געשליידערט פון שטורמען אויף דער שיף מיט'ן בעקאנטען צויבער נאמען לעאנארדא דא ווינטשי.

און אט אין גיכען וועלען מיר זעהען די אלטע בילדער אויסגעשטעלט און מענשען וועלען זיך דערמאהנען אין די שטורעמדיגע נעכט און זיין צופרידען וואס די לעאנארדא דא ווינטשי האט בשלום געבראכט די שעהנקייטען פון די אלטע מייסטער און דורות.

ד"ר מרדכי ברוידא

צו זיין 60־טען געבורטסטאג

אונזער שטאט פייערט היינט דעם 60־יעהריגען געבורטס טאג פון'ם בעקאנטען יודישען כלל־טוער ד"ר ברוידא. ד"ר ברוידא לעבט זייט 17 יאהר אין לאדז, וואו ער פערנעהמט די שטעל פון א פרעדיגער אין דער פארטשריטליכער סינאגאגע. עס איז אלגעמיין בעקאנט, אז דער ד"ר ברוידא האט זיך בעשעפטיגט אויף א סך געביטען פון'ם יודישען לעבען; בפרט האט ער זיך א סך אפגעגעבען מיט'ן יודישען תנ"ך, זיין ביזהעריג לעבען איז רייך אין וויכטיגע געשעהענישען און עס איז צו האפען, אז אויך אין צוקונפט וועט ער נאך א סך אויפטוען פאר דעם גרויסען אויפלעבונגס־ווערק פון'ם יודישען פאלק און פון זיין קולטור.

ד"ר ברוידא איז געבוירען געווארען עשרה בטבת תר"ל (1869) אין בריסק, וואו זיין זיידע ר' הירש ארנשטיין, אנ'אייניקעל פון'ם לעמבערגער גאון ר' יעקב ארנשטיין („ישועות יעקב") איז דעמאלט געווען רב.

הן פון פאטער'ס הן פון מוטער'ס צד שטאמט ד"ר ברוידא פון גרויסען יחוס, וועלכער ציהט זיך ביז צום 16־טען יאהר־הונדערט.

ד"ר ברוידא איז אויפגעצויגען געווארען אין לעמבערג, וואו ער האט זיך שוין אלס קינד ארויסגעוויזען פאר אנ'עלוי, חוץ לומדי קודש, האט ער געלערנט פריוואט אלגעמיינע למודים און בעלעגט מאטורא אין רעאל־שולע און אין גימנאזיע.

שוין דעמאלט האט ער אנטיילגענומען אין ציוניסטישען לעבען, וועלכעס איז שוין די 80־ער יאהרען געווען אין לעמבערג שטארק ענטוויקעלט, א גרויסע השפעה האט אויף איהם געהאט דער העברעאישער שרייבער ראובן אשר בראדעס, צו דעם קרייז פון זיינע דעמאלדיגע חברים האבען געהערט: יהושע טהאן (היינט רב אין קראקא), מרדכי עהרענפרייז (היינט רב אין שטאקהאלם), שלמה שילער, אדאלף שטאנד, דוד נייטארק און נאך א סך אזעלכע יונגעלייט, וועלכע האבען שפעטער געשפילט א גרויסע ראלע אין דער יודיש־נאציאנאלער בעוועגונג און אין דער העברעאישער ליטעראטור.

שפעטער האט ער שטודירט אין בערלין פילאזאפיע און גלייכצייטיג טעאלאגיע (אין סעמינאר פון ד"ר עזריאל הילדעסהיימער), פון בערלין האט ער זיך איבערגעטראגען קיין פרייבורג, וואו ער האט אין יאהר 1898 געענדיגט אלס דאקטאר פון פילאזאפיע, זיין דאקטאר ארבייט „די עלעמענטע דער ריינען וואהרנעהמונג" האט אין פאכמענישע קרייזען שטארק עושה רושם געווען.

אין בערלין און אין פרייבורג האט ד"ר ברוידא זיך א סך פערנומען מיט נאציאנאלע ארבייט און פון פרייבורג איז ער געוועהלט געווארען אלס דעלעגאט צום ערשטען ציוניסטישען קאנגרעס אין באזעל.

צוריקגעקעהרט קיין גאליציע, איז ער אין יאהר 1900 אויפגענומען געווארען אלס פרעדיגער אין סטאניסלאוו; ער איז פערבליבען אויפ'ן דאזיגען פאסטען ביז 1907 און האט געפיהרט א הייסען קאמף געגען דער אסימילאציע און געגען דער קארופציע פון די ראשי־הקהל, ביים נאציאנאלען טייל פון דער סטאניסלאווער בעפעלקערונג איז ער שטארק בעליבט געווארען, אבער זיין ציוניזם האט איהם מיט דער צייט געקאסט דעם פאסטען.

אין די יאהרען 1906—1909 איז ד"ר ברוידא געשטאנען אין דער שפיץ פון דער ציוניסטישער לאנדעס־פאליטיק אין גאליציע, אין יאהר 1907 האט ער צוזאמען מיט אדאלף שטאנד און ד"ר גרשון ציפער געפיהרט די גרויסע וואהל־קאמפאניע צום ערשטען עסטרייכישען פארלאמענט, וואס איז געוועהלט געווארען אויפ'ן יסוד פון'ם אלגעמיינעם וואהלרעכט. באמת האט ער דעמאלט דערגרייכט א שטימענמעהרהייט ביי די וואהלען אין סטאניסלאוו, נאר די רעגירענדע קליקע האט געפעלשט די רעזולטאטען פון דער וואהל (זי האט געפסל'ט די צעטלען, ווי „מארקוס" איז געווען געשריבען מיט „צ") און ברוידא איז נישט אריין אין פארלאמענט.

נאך די וואהלען איז ד"ר ברוידא געוועהלט געווארען אלס פרעזעס פון'ם גאליצישען לאנדעס־קאמיטעט. ער האט דעמאלט אונטערגענומען אנ'אקציע צו גרינדען א יודישע פאלקס־באנק. די באנק איז געגרינדעט געווארען מיט'ן נאמען „קרעדיט־אוניאן" און עקזיסטירט ביז היינט.

אין יאהר 1909 איז ד"ר ברוידא בערופען געווארען קיין לאדז אויף דער שטעל פון א פרעדיגער אין סינאגאגע, נאך דעם אוועקגעהן פון ד"ר ישראל יעלסקי. שוין אין די ערשטע יאהרען פון זיין לאדזשער טעטיגקייט האט ער זיך געשטעלט די אויפגאבע צו שאפען א יודיש־נאציאנאלע שולע, אזוי ווי דער פרוב צו ערגאבערען די „תלמוד־תורה" האט זיך איהם נישט איינגעגעבען, האט ער בעשלאסען צו גרינדען אנ'אייגענע יודישע גימנאזיע. דער בעשלוס איז לויט די דעמאלדיגע פערהעלטנישען אין לאדז געווען א שטארק רעוואלוציאנערער און נאר דער שטארקער ענערגיע פון ד"ר ברוידא איז עס צו פערדאנקען, וואס דער פלאן האט זיך איינגעגעבען.

די שולע איז געגרינדעט געווארען אין יאהר 1912 און האט זיך פון יאהר צו יאהר פערגרעסערט. 1916 איז צוגעקומען א גימנאזיע פאר מיידלעך; 1921 — א צווייטע גימנאזיע פאר יונגלעך.

נאך דעם לאדזשער מוסטער איז ענטשטאנען אין פוילען א גאנצע צאהל פון יודישע גימנאזיעס, כדי צו פערווירקליכען דעם פראגראם פון די אלע שולען האט ד"ר ברוידא אין יאהר 1922 געשאפען א פערבאנד פון געזעלשאפטליכע יודישע שולען (דאס הייסט פריוואטע שולען, וואס זייער פראגראם איז נישט נאציאנאל) וועלכער נעהמט היינט ארום 22 שולען.

אויך אין צענטראל־קאמיטעט פון דער העברעאישער פאלקס־שול־ארגאניזאציע „תרבות" איז ד"ר ברוידא געווען טעטיג אין משך פון עטליכע יאהר, דארט האט ער זיך בפרט פערדינט געמאכט דורך דער רעארגאניזאציע פון'ם העברעאישען לעהרער סעמינאר אין ווילנא.

כאטש די שול־ארבייט האט שטארק פערנומען דעם ד"ר ברוידא, האט ער קיינמאל נישט אויפגעהערט צו ארבייטען אין א סך פאליטישע און סאציאלע ארגאניזאציעס פון'ם פוילישען יודענטום בכלל און אין לאדז בפרט.

אין יאהר 1919 האט ד"ר ברוידא צוזאמען מיט אינזש. לעווינע פערטראטען קאנגרעס־פוילען ביי די פאריזער דעלעגאציעס פון די נאציאנאלע מינדערהייטען, וואו ער האט געטאן א סך וויכטיגע ארבייטען, איבערהויפט ביי דער פערשטענדיגונג מיט די פוילישע פאליטיקער.

אין די יאהרען 1922—1927 איז ד"ר ברוידא געווען דעפוטאט צום פוילישען סעים און אלס אזעלכער האט ער פערטרעטען די אינטערעסען פון'ם פוילישען יודענטום.

חוץ דעם האט ער מיטגעארבייט ביי אלע ציוניסטישע קאנגרעסען, און ביים צענטראל־קאמיטעט פון דער ציוניסטישער פארטיי אין פוילען, אין לאדז גופא איז ער א סך יאהר געווען פרעזעס פון'ם ציוניסטישען צענטראל־קאמיטעט, דעלעגאט צום שטאט־ראט, מיטגליד פון דער יודישער גמינע, מיטגליד פון כמעט אלע יודישע פילאנטראפישע אינסטיטוציעס א. א. וו.

די לעצטע שאפונג פון ד"ר ברוידא, די קרוינונג פון זיין ביזהעריגען לעבענס־ווערק, איז דער „אינסטיטוט פאר יודישער וויסענשאפט" אין ווארשא.

אין גאנץ קורצע שטריכען האב איך איבערגעגעבען די ביאגראפיע פון דעם ד"ר ברוידא, די ביאגראפיע איז אזוי רייך, אז זי דארף נישט קיין פירוש, איך ווייס נישט, אויב עס זענען היינט דא אין לאדז א סך מענשען, וואס וויסען ריכטיג אפצושאצען די פערדינסטען פון'ם ד"ר ברוידא. זיין ווערק איז אבער נישט בעשטימט פאר היינט און נישט פאר לאדז אליין, די צוקונפט וועט זיכער וויסען אפצושאצען דעם גרויסען פערדינסט פון דעם מענשען, וואס האט געשאפען דאס יודישע מיטעל־ און הויכשול־וועזען אין פוילען און איז דערביי איינער פון די בעסטע און עהרליכסטע יודיש־נאציאנאלע פאליטיקער אין פוילישען יודענטום.

ד"ר ירמיהו פרענקעל

היינט דער יובל פון ד"ר מרדכי זאב ברוידא

ד"ר מרדכי זאב ברוידא, דער שעפער פון העברעאישען שול־וועזען אין פוילען, איינער פון די עלטסטע און געטרייסטע פיהרער פון דער ציוניסטישער בעוועגונג, מיט גרויסע פערדינסטען, פייערט היינט דעם יובל פון 60־טען געבורטס־טאג.

ווי מיר דערוויסען זיך, איז אין לאדז געשאפען געווארען א ספעציעלער קאמיטעט פון פארשטעהער פון אלע יודישע נאציאנאלע און קולטורעלע אינסטיטוציעס, כדי צוצוגרייטען אויף א פאסיגען אופן די יובל־פייערליכקייטען. צוליב דער אפוועזענהייט פון יובילאר, וועלכער געפינט זיך איצט אויף קור־ראציע אין קריניצע, מוזען די פייערליכקייטען אפגעלעגט ווערען אויף אנ'ערך צוויי וואכען.

קויפט נישט קיין מעבעל
בעפאר איהר איבערצייגט אייך נישט אין מיין
מעבעל־געשעפט
גדאנסקא (דלוגא), טעל. 62-56
44 CH. ŁAZNIK 44
נאר ביי מיר קריגט איהר בעקומען פערשידענע מעבעל שעהן, גוט און ביליג.
בעמערקונג: אויך קויף איך פערשידענע מעבעל, דיוואנעס, פעלצען, ניי־מאשינען, פאטאגראפען, אנציגער א. ט. וו. אויך צאהל איך העכסטע פרייזען.
קומט און איבערצייגט אייך!

לאָדזש
10 יאנואר 1930

נייער פאלקסבלאט

לאָדזש
10 יאנואר 1930

די פארטייען און די ליטעראטור

די בעציהונג, צווישען פארטיי און ליטעראטור איז איצט ווידער געווארען אקטועל, אבער ס'איז אן אלטע פראגע.— דער הויף־פאעט און דער פארטיי־שרייבער.— די צענזור פון דער קירך.— פאנאטיזם פון פריידענקער.— היינע'ס „אטא טראל"

פון ש. ניגער

וואס דארף שריפטשטעלער זיין א פארטיי־מענש? קאן ער עס זיין?

עס איז אן אקטועלע פראגע.

און נישט נאר ביי אונז אליין אינטערעסירט מען זיך מיט איהר. זינט נאך די שטורם־יאהרען פון דער מלחמה. זינט נאך די רעוואלוציעס האט זיך אומעטום אנגעהויבען א הייסע דיסקוסיע וועגען דעם, וואו עס געפינט זיך דער ריכטיגער פלאץ פון דעם שריפטשטעלער: אין דעם איינזאמען „טורעם פון עלפענביין" אדער אויף דער אפענער און רוישיגער עסטראדע פון פאליטישען פארטיי־קאמף? אין פראנקרייך איז געמאכט געווארען וועגען דעם א ספעציעלע אנקעטע צווישען שרייבער. דארט איז דער ענין א ביסעל אנדערש פארמולירט געווארען, ווי ביי אונז, אבער די אורזאכען, וואס האבען ארויסגערופען צו איהם אזא ברענענדיגען אינטערעס, זענען אומעטום דיזעלבע.

עס זענען אויפגעקומען פאליטישע פארטייען וואס ווילען זיך נישט בענוגענען מיט פאליטיק אליין, עס איז די דאזיגע אומפעטיגע ריכטונגען ענג אין דער וועלט פון די געווענליכע סאציאלע בעציהונגען. זיי זוכען אויסצושפרייטען די גרעניצען פון זייער ווירקונג. זיי ווילען בעהערשען ברייטערע קולטור־געביטען. און עס גלוסט זיך זיי צו פערכאפען אויך די קונסט, די ליטעראטור, זייער וואונש איז צו האבען א קאנטראל איבער דעם שריפטשטעלער, איבער דעם קינסטלער. נישט נאר ער זאל זיי העלפען פון צייט צו צייט אגיטירען פאר זייער פראגראם, נישט נאר ער זאל שאפען פאר זיי, ווען ער איז אויפגעלייגט דערצו, פאליטישע הימנען, געזעלשאפטליכע סאטירעס, אויפרופען, פלאקאטען, קאריקאטורען, — ניין, דאס איז נישט גענוג פאר אט דער מאדערנער פארטיי. זי וויל האבען דעם שריפטשטעלער אינגאנצען. זי וויל ער זאל איהר זיין שטענדיג. זי פערלאנגט פון איהם נישט אין ערך מעהר, וויפיל עס האבען אמאל געפאדערט די קעניגליכע, פייפסטליכע און אנדערע הערשער פון זייערע אפיציעלע פאעטען. יענע הויכגעשטעלטע מעצענאטען האבען אין קונסט געזוכט פערגעניגען, נישט נוצען. איז אין דער לאגע פון דעם הויף־פאעט געווען עפעס, וואס האט דערמאנט אן דער נישט רעספעקטאבלער ראלע פון דעם הויף־נאר, וועלכער האט זיך געקענט פערגינען געוויסע פרייהייטען טאקע דערפאר, ווייל ער איז געווען נאר א שפאס־מאכער, ווען ער איז געשטרויכעלט געווארען אין א נישט־פאסיגען ווערטעל, האט ער געקראגען א פאטש אין פנים פון דעם דעספאט. אבער ער איז דאך נישט מחויב געווען צו זיין א חונף, ער האט זיך אפט דערלויבט צו זאגען, וואס ער האט געטראכט. און דער הויף־דיכטער האט עס אויך געמעגט טון. ער איז אפט, אמת, נישט שטענדיג, — געווען העכער, אזוי ווי דער הויף־נאר איז געווען נידעריגער פון יעדער קריטיק. אז דער קעניגליכער ליץ האט „געטראפען אין פינטעל", אז מען דערפון נישט נתפעל געווארען, עס איז דאך געווען נישט מעהר, ווי א זייגל און אז דער הויף־פאעט האט פערגעסען, — און ער האט אפט פערגעסען, — אין וועמענס זכות ער לעבט, איז דאס בעטראכט געווארען ווי די פריווילעגיע פון זיין קונסט...

יא, ער האט געהאט פריווילעגיעס, נישט נאר פליכטען, אט דער הויף־פאעט. דערמיט דערקלערט זיך, וואס די האראציעס און די ראסינס האבען געקאנט שאפען ווערק, וואס זענען געווען א פרייד פאר אלעמען, נישט נאר פאר די הויכע פערזאנען, וואס פון זייער כבוד וועגען האבען זיי זייערע אדעס און טראגעדיעס געשריבען.

אמאליגע הויפען האבען מיט זייער מאראלישער הערשאפט און מיט זייער כבוד געטיילט זיך מיט די קינסטלער און פאעטען. די פארטייען, וועגען וועלכע מיר רעדען, ווילען מיט קיינעם נישט מאכען קיין שותפות. דעם גאנצען פרעסטיזש און די גאנצע מאכט פון דער ליטעראטור פערלאנגען זיי פאר זיך אליין, זי „איז אבסאלוט, ווען זי זייער ווילען טוט".

זי איז, זאגען זיי, נאר אן ארגאן פון דעם געזעלשאפטליכען לעבען, בלויז א וואפען אין דעם קאמף צווישען סאציאלע גרופען, און אזוי ווי זיי, אט די פארטייען, ווילען זיי די געווינער איז אט דעם געזעלשאפטליכען קאמף, כדי צו קאנען געוועלטיגען איבער דעם גאנצען שטח פון לעבען, מוזען זיי האבען, זאגען זיי, אין זייערע הענט דעם אינסטרומענט, דעם וואפען, וואס הייסט ליטעראטור.

און אזוי ווי זייערע צילען, דערקלערען זיי, זענען הויך־אידעאליסטישע, אזוי ווי זיי זענען אויסען דאס גליק פון זייער פאלק, פון זייער קלאס און פון דער גאנצער מענשהייט, דארף די קונסט פון ווארט און יעדע אנדערע קונסט רעכט זיך זיי אנטקעגענצושטעלען. זי מוז זיך זיי אונטערגעבען. זי מוז זיי דינען. אזוי טענה'ן זיי.

זענען זיי גערעכט? מוז זי זיי דינען? קאן זי עס טאן? אט דאס איז די פראגע.

די פראגע איז איצט, האב איך געזאגט, אקטועל. סיי די לינקע, סיי די רעכטע דיקטאטארישע פארטייען האבען זיך געשטעלט אויף דער טאגעס־ארדנונג, די ערשטע מאנען סאמעטיזם פון דער ליטעראטור, די לעצטע שטעהען־צו איהר מיט פאשיסטישע פאדערונגען. אבער דאס הייסט נישט, אז די עצם־פראבלעם איז א נייע. ניין, זי האט שוין נישט איינמאל געשטעלט אין געפאהר די פרייהייט פון דעם שאפענדיגען גייסט. נישט איין פאלק ווייסט פון אזעלכע מאמענטען אין די פריהערדיגע עפאכעס פון זיין געשיכטע, ווען די אדער יענע הערשענדיגע ריכטונג האט געזוכט צו באאיינפלוסען און צו קאנטראלירען די ליטעראטור.

זענען ביי אונז, יודען, גופא דען נישט אונטערגעדריקט געווארען, נישט פער'משפט געווארען „לגניזה" אזוינע ווארטשאפונגען, וועלכע זענען מחמת דעם אדער יענעם טעם נישט געפעלען געווען דער פיהרענדיגער פארטיי פון יענער צייט? האט מען נישט געהאלטען דערביי, אז דער אלטער און אין א סך פרטים מאדערנער קהלת אדער דער אלטער און אייביג־יונגער שיר־השירים זאל גע'פסל'ט ווערען? און האלטען זיי דען נישט געהאט דאן דעם איינענעם פסק, וואס די אפאקריפען, וועלכע זענען דאס רוב אויפגעהיט געווארען, אויב זיי זענען אויפגעהיט געווארען נאר אין איבערזעצונגען, נישט אין אריגינאל? און אפילו די ספרים, וועלכע זענען קאנאניזירט געווארען — האבען זיי דען נישט געליטען פון די גרויסע ענדערונגען וועלכע עס האבען געמאכט אין זיי פערשידענע אויטאריטעטע ריכטונגען? דערצעהלט אונז נישט די מאדערנע ביבליאטעק־קריטיק וועגען די פערשיידענע נוסח'ס און רעדאקציעס, וואס זענען געמאכט געווארען אין די אינטערעסען פון דער אדער יענער פארטיי?

און איז דען נאר ביי אונז אזוי געווען? די קריסטליכע קירך האט א פיל שווערערע האנד ארויפגעלייגט אויף דער ליטעראטור. עס זענען געווען צייטען, ווען די פויפסטען האבען אפילו די ביבל נישט געלאזען איבערזעצען אויף דער פאלקס־שפראך. און נישט נאר אמאל, דער וואטיקאן פסק'נט נאך עד היום ליטעראריש שאלות. בלויז אין די לעצטע דרייסיג יאהר זענען אריינגענומען געווארען מעהר ווי הונדערט נייע נעמען אין דעם פויפסטליכען אינדעקס פון פערבאטענע ביכער. גוטע און פרומע קאטאליקען טארען נישט לייענען די ווערק פון דארווין, בערגסאן, פלאבער, וויקטאר הוגא, זאלא, אנאטאל פראנס, ד'אנונציא, מעטערלינק און נאך און נאך; ווען די רוימיש־קאטולישע קירך וואלט געהאט איהר אמאליגע מאכט, וואלט די עצם־עקזיסטענץ פון א פרייער ליטעראטור געווען אוממעגליך. זי האט אלעמאל געהאלטען אין איין סטראשען דעם שריפטשטעלער מיט דעם גיהנום, אויב ער וועט נישט געהען אין איהרע וועגען. און נישט נאר געסטראשעט האט זי. די שאפענדיגע גייסטער, וואס האבען געוואגט ווידערצושפעניגען אין דער מאכט פון גאט'ס פארשטעהער אויף דער ערד, האבען פערזוכט דעם טעם פון גיהנום אויף דער וועלט. די ווערק וואס זענען נישט געפעלען געווען דעם פויפסט און די בישאפען, זענען אומ'ברחמנות'דיג פערניכטעט געווארען.

עס איז נישט קיין נייעס פאר שרייבער גע'משפט צו ווערען פאר רעליגיעזער אדער פאליטישער אפיקורסות.

אבער נישט נאר אין מיטעלאלטער, נישט נאר אין די צייטען, ווען מען האט געגלויבט, אז דער אמת איז איינמאל פאר אלעמאל אנפלעקט געווארען צו די מענשען פון דעם אדער יענעם גאט, — אויך אין דער נייער צייט, אויך אין דעם אויפגעקלערטען נייצענטען יאהרהונדערט, און אין רעכטען מיטעלפונקט פון דעם קאמף פאר דעם פרייען געדאנק, האט מען דעם מענשליכען גייסט געוואלט שמידען אין פארטיי־קייטען. און דיקא פרייהייטליכע פארטייען האבען חשק געהאט אנצוטאן די קייטען אויף דער ליטעראטור. און נישט נאר אויף זייערע געגנער, — אויך אויף זייערע פריינט, אזעלכע פרייהייטס־קעמפער, ווי זיי אליין זענען געווען, האבען זיי געוואלט די קייטען אנטאן.

דערמאנט זיך (כדי צו נעמען נאר איין ביישפיל) אין די זלזולים, אין די ווידלערייען, וועלכע האבען זיך געשאטען אויף דעם געניאלען קאפ פון היינריך היינע אין דייטשלאנד.

איז היינע'ן דען געווען פרעמד דער פאליטישער און געזעלשאפטליכער קאמף פון זיין צייט? האט ער דען געשריבען נאר אינדיווידועלע ליריק? האט ער דען געפראוועט התבודדות אין אן „עלפענביינערנעם טורעם"? ניין, אלע ווייסען, אז ער איז, אויף זיין שטייגער, געווען, ווי ער האט זיך אליין אויסגעדריקט, „א דרייסטער סאלדאט אין דעם קאמף פאר דער בעפרייאונג פון דער מענשהייט". פאר קיינעם איז קיין סוד נישט, אז ער האט מעהר ווי א סך פארטיי־רעוואלוציאנערען פערדינט, אז „אויף זיין קבר זאל מען ארויפלייגען א שווערד", ווי אנ'עמבלעם. מעהר ווי אלע אנדערע קאמפס־דיכטער פון זיין צייט האט ער געמעגט זאגען: „איך בין א שווערד, איך בין א פלאם". אויף רעכטס און אויף לינקס האט ער געשניטען מיט זיין שארפען גראציעזען שווערד. זיין פלאם איז אפט געווען נאר א ראקעט, אבער אפט האט ער זיך ארייגעריסען, ווי א פאקעל, אין דער פינסטערניש פון די פערשקלאפטע פעלקער פון אייראפע און געצונדען און אונטערגעצונדען איהרע אלטע צופוילטע בנינים... האט מען געקאנט האבען טענות צו איהם? פונדעסטוועגען האט מען אין דער מחנה פון די פאנאטישע ראדיקאלען אין דייטשלאנד געהאלטען אין איין שרייען, אז ער איז „א טאלאנט, אבער נישט

(ווייטער זעה 11.טע זייט).

שלים־מזל'דיגע פערשוינען

צו דער פסיכאלאגיע פון מענשען, וועלכע אליין געהען קאפויער

פון ש. יאקאבי

„שלים־מזל, וואו קריכסטו? — צום ארימאן!"

אזוי איז עס אנגענומען אין דער וועלט. אבער א סך זאכען זענען אנגענומען אין דער וועלט, און זענען פארט נישט דער לעצטער אויסדרוק פון ריכטיגקייט. און שוין אין גאנצען נישט ריכטיג איז די מיינונג, אז ארימע מענשען זענען די גרעסטע שלים־מזלס. ארימקייט קאן אין אונזער וועלט האבען נאר א סך סבות, און מען דארף נישט דיקא זיין א געבוירענער שלים־מזלניק, כדי צו זיין געשלאגען מיט אט דער ביטערער מכה.

שלים־מזל איז א צרה, וואס קאן זיך אנטשעפען וועהר לייכט אויך צו קלוגע, צו רייכע, צו טיכטיגע מענשען אזוי זיי פערביטערען די יאהרען און טעג. שלים־מזל איז אנ'אנשיקעניש, וואס האט א הך צו טאן מיט צופעליגקייטען, אבער אממייסטען איז עס א רעזולטאט פון א כראנישער אדער צייטווייליגער אבנארמקייט אין די גייסטיגע כחות פון דעם בעטרעפענדען פערשוין. שלים־מזל'דיגע פערשוינען זענען א בעזונדער טיפ פערשוינען. אין דער דאזיגער טיפ רעקרוטירט זיך וועהר צאהלרייך אויך פון די בעסער סיטואירטע קלאסען און צווישען די געבילדעטסטע און פעהיגסטע מענשען. ער איז אויך נישט קיין ספעציאליטעט פון קיין שום בעזונדערען פאלק. דער „מזלדיגער האז", וואס פאלט אויף דעם גראז און צוקלאפט זיך די נאז" איז פערהאן ביי יעדען פאלק. ער טראגט אומעטום אנ'אנדערען „וואויל־קלינגענדיגען" נאמען, אבער אין תוך זענען עס די זעלבע כאראקטעריסטישע שלים־מזל'דיגקייטען, מיט וועלכע ער איז געבענטשט אויף דער גאנצער וועלט און אונטער די פערשידענסטע לעבענס־בעדינגונגען.

די מייסטע שלים־מזל'ס זענען געבוירענע שלים־מזל'ס. שוין אין וויגעלע האט זיי עפעס א גלעהמטער מלאך א קוש געגעבען אין שטערען און זיי געזאלבט פאר א לעבענס־לענגליכער ראלע, פון וועלכער עס איז גאר שווער זיך צו בעפרייען. אזעלכע פערשוינען טראגען שוין אין זייער בלוט עפעס א מין שווערקייט, א מין אומגעלומפערטקייט, וואס פיהרט זיי תמיד אראב פון די גלייכע וועגען, אויף וועלכע די איבריגע מענשען בעוועגען זיך, און פערפיהרט זיי אויף קרומע, קאמישע און אפטמאל אויך טראגישע אבוועגען, וואו עס ערווארט זיי היזק און פערדרוס.

צו וואס אזעלכע מענשען ריהרען זיך צו, ווערט עס אונטער זייערע הענד פערוואנדעלט אין דעם געגענטייל, וואס זיי זענען אויסען געווען. א שלים־מזל וועט זיך אויפהייבען אויף א באנקעט פון זיינס א שעף און וועט וועלען האלטען א טאסט, וואס זאל איהם איינקויפען אין חן ביי זיין בעל־הבית — און פלוצים, פון דער העלער הויט, וועט ער נישט ווילענדיג ארויסזאגען עפעס אזוינס, וואס וועט פערדארבען די גוטע בעציהונג צווישען איהם און זיין בעל־הבית. דער שלים־מזל וועט וועלען גוטברודעריש טון עמיצען א קלאפ איף פלייצע און וועט איהם נישט ווילענדיג אבשלאגען די לונג און מאכען איהם פאר א קאליקע. דער „מזל־דיגער האז" וועט נאך גרויס מיה און מאטערניש ענדליך געוואר ווערען, וואו עס איז דא א גוט געשעפט אויפצונעמען, און וועט שוין טאקע האבען מיט דעם בעל דבר אפגערעדט אלצדינג וואויל און פיין וועט איהם אבער צום סוף פון געשפרעך, ביים אונטערשרייבען דעם קאנטראקט, דער גוטער יאהר הייסען עפענען דאס מויל איין איבעריגען מאל — און מיט א פאר אומנויטיגע ווערטער וועט ער צונישט מאכען דעם גאנצען עסק.

כאראקטעריסטיש פאר דעם שלים־מזל'דיגען מענשען איז, אז ער היט זיך ביז גאר ראוך ווען עס איז נישט אזוי נויטיג צו זיין אבגעהיט, און גראד דעמאלט, ווען א סכנה איז פאר'ן סאמע נאז, וועט ער נישט אנהויבען זי צו זעהען און עס וועט איהם נישט איינפאלען א געדאנק וועגען פארזיכטיגקייט.

בעזונדערס איז דאס דער פאל ביי די שלים־מזל'ניקעס וואס זענען עס נישט פון געבורט, נאר דורך „ערציהונג". ווייל אויך צום שלים־מזל קאן מען „ערצויגען" ווערען, פונקט ווי מען קאן ערצויגען ווערען צו אנדערע נישט אנגענעהמע זאכען. מאמעס און טאטעס, וואס פיעשטשען צופיל זייערע קינדער, ערציהען זיי אין די מייסטע פאלען פאר קרבנות פון שלים־מזל. אבער אויך אזעלכע עלטערען, וואס זענען צו שטרענג מיט זייערע קינדער, זענען גורם דאס וועלכע, די צופיל אפגעהיטע קינדער וואקסען אויס שלים־מזל'ניקעס צוליב דעם, וואס מען לערנט זיי נישט פון דער יוגענד אויף צו בעגעגענען פערשידענע שווערע סיטואציעס אין לעבען מיט אנ'אויסגעארבייטען פיזישען און גייסטיגען ווידערשטאנד. זיי וואקסען דעריבער אויס צוקראכענע און אהן צופאסונגס־פעהיגקייט אין די קריטישע פערשוינען, אהן ענערגיע, אהן לעבענספעהיגקייט מאמענטען פון דעם לעבען.

אבער די קינדער, וועמעס עלטערן זענען אריינגעפאלען אין דעם צווייטען עקסטרעם פון דער ערציהונגס־מעטאדע, דעם עקסטרעם פון צופיל שטרענגקייט, — אט די אומגליקליכע קינדער זענען אויך א גאר געוואונשענער מאטעריאל פאר דעם טייוועל פון שלים־מזל. זייערע נשמות ווערען אזוי פערטויבט און פערשעמפט דורך די כסדר'דיגע געבאטען פון דעם, וואס זיי טארען נישט טון, וואס זיי זאלען זיך אויסהיטען — אז אין געוויסע מאמענטען שלאפט די דאזיגע צו כסדר'ער וואכזאמקייט געצוואונגענע נשמה דיקא אמגעשמאקסטען אין גראד ביי די געלעגענהייטען, ווען וואכזאמקייט איז אמנויטיגסטען — און זיי פאלען גלייך מיט'ן פנים אין דער בלאטע אריין. די פסיכאלאגיע קען דעם דאזיגען צושטאנד פון דער נשמה, דעם צושטאנד פון איבער־אנגעשטרענגטער וואכזאמקייט. וואס שלעפערט איין, זי רופט דאס „פערקעהרטע סוגעסטיע". און אויך גאנץ בעוואוסטזיניג בונטעוועט זיך מאנכעסמאל די דורך געבאטען און פערבאטען צופיל געפייניגטע נשמה און טוט גראד דאס פערקעהרטע, וואס מען זאגט איהר כסדר אן. אזא מין אינערער ווידערשטאנד. א ווידערשטרעבונג צו די כסדר'דיגע טענות „טו נישט", „געה נישט", „שטעה נישט" און א. וו., אזא אינערע ווידערשפעניגקייט רופט אויך ארויס צופאלען, וואס ברענגען דעם מענשען אריין אין די אונאנגענעהמסטע סיטואציעס און מאכען אויס איהם אנ'אמת'ן שלים־מזל'ניק.

די סבות, וואס מאכען א מענשען פאר א שלים־מזל'ניק, סיי פון דער יוגענד אן, סיי דורך שפעטערע אומשטענדען (א לאנגדויערענדער מיסערפאלג קאן אויך א מענשען פערוואנדלען אין א געוואוינהייטסמעסיגען שלים־מזל'ניק, אויב ער פערוואנדעלט איהם נישט אין א גאר כאראקטער שטארקען מענשען), אט די סבות זענען געווענליך אזוי שטארק, אז דער קאמף מיט זייער רעזולטאט איז א נישט לייכטער, צו מאכען פון א שלים־מזל'ניק א לייט, צו פערטרייבען פון איהם דעם שטן, וואס שטופט איהם כסדר און לאזט איהם אליין טון מיט דער פוטער אראפ. דאס איז אנ'אויפגאבע, צו וועלכער מען מוז זיך וועהר שטארק אונטערגארטלען. עס געהער נישט צו די אנגענעהמסטע זאכען צו בעווייזען א מענשען, אז ער איז לעכערליך, און דער שלים־מזל'ניק איז דאך לעכערליך אין דער העכסטער מאס. אויב א טויבער וועט נאך אמאל מודה זיין, אז ער איז טויב, און א שטאמלער, אז ער איז א כבד פה, וועט אייך אבער א מענש, וואס איז לעכערליך, קיינמאל נישט צוגעבען, אז ער איז לעכערליך, דער, וואס וויל איהם דעריבער פון אט דער צרה בעפרייען, וועט האבען א הארב שטיקעל ארבייט איהם קודם צו איבערצייגען, אז עפעס איז מיט איהם דערמעהר... און אפילו ווען דאס זאל געלינגען, בלייבט די שווערקייט פון קעמפען געגען געוואוינהייטען, וואס זענען א טייל פון מענשענס פסיכיק. דאס איז כמעט א האפנונג, אז דער קאמף. ביי אזעלכע, וואס זענען שוין ווייט אריין אין די לאפעס פון שלים־מזל איז דער קאמף אנ'אומזיסטער. מעגליך איז אבער און נויטיג איז א קאמף ביי די כמע קוואלען פון דער צרה, נעמליך, ביי דער ערציהונג אין שולען און אין עלטערנ'ס הויז. עלטערען מוזען זיך גוט אבגעבען דין וחשבון וועגען דעם, אז די יונגע קינדער־נשמה איז כחומר ביד היוצר אין די הענד פון די ערציהער. און אזוי ווי די ריכטיגע ערציהונג קען און דארף פאראויסזעהען פערשידענע געפאהרען, פאר וועלכע די יונגע נשמה מוז געשיצט ווערען, אזוי טאר זי נישט פערגעסען אן איינער פון די גרעסטע געפאהרען, וואס לויערען אויף דעם מענשען אויף די גליטשיגע לעבענסוועגען, די געפאהר פון לעכערליכקייט, די געפאהר פון שלים־מזל, געגען וועלכער דער יונגער מענש דארף פערזיכערט ווערען מיט אלע מיטלען, וועלכע די מאדערנע ערציהונג בעזיצט אין א גרויסער מאס.

—=:8:=—

שטראף אהן א שולד

ערצעהלונג

פון אסיפ דימאוו

זיי האבען חתונה געהאט און יעדער איינציגער האט פאראויסגעזאגט, אז זיי וועלען זיין גליקליך. און טאקע, א מעהר צוזאמענגעפאסט פארל איז געווען שווער זיך פארצושטעלען. ער איז געווען א גוטער, הארציגער מענש, א קלוגער, מיט אן אפענער האנט, שטענדיג גרייט צו העלפען אויב עס איז נויטיג. זיין זיידע איז געווען א געלערנטער מענש, וועלכער האט אין זיין צייט געשפילט א גרויסע ראלע אין דער קהלה. זיגמונד האט געירשענט פון איהם זיין גוטסקייט און זיין טיף־מענשליכע באציהונג צום לעבען. ער איז אויך געווען געבילדעט, געווען זעהר א פעהיגער אינזשיניער און ווען ער האט נאר געהאט א שטיקעל צייט, באלד זיך געכאפט צום ביכעל.

זיין ווייב האט ער פערגעטערט, ווי עס טרעפט זיך אפט ביי גוטע און אויפריכטיגע מענשען, האט ער דורך זיין אינסטינקט זיך אויסגעזוכט א מיידעל, וועלכע איז געווען ענליך צו זיין פערשטארבענער מאמע. מעגליך, אז דער מענש ווייסט עס אליין נישט. פלוצים געפעלט איהם פונקט דאס מיידעל און נישט אן אנדערע. ער איז איבערצייגט, אז דאס איז זיין זיווג. אהן איהר קען און וויל ער נישט לעבען. און מאנכע מאל טרעפט זיך אויך, אז דער מענש נעמט זיך טאקע דאס לעבען, ווען ער קען נישט קריגען דאס פון זיין הארץ אויסגעוועהלטע מיידעל. אבער — זאגען די געלערנטע מענשען אין דער שטאט ווין און עטליכע אויך אין ציריך, אין דער שווייץ — אז נישט דאס הארץ האט עס אויסגעוועהלט, נאר דער זכרון, די פיינע און האלב־פערגעסענע ערינערונג פון זיין מאמע'ן. אזוי געדענקט און נישט־געדענקט דער מענש זיין מאמע'ן פון דער צייט, בעת זי איז נאך געווען יונג און שעהן. מיט זיין קינדערישען זכרון געדענקט ער דאס און האלב־בעוואוסט חלומ'ט ער און בענקט נאך איהר — נאך דער ערינערונג, וועלכע איז שוין לאנג פערשוואונדען און לעבט פארט טיף אין זיין נשמה. און פלוצים טרעפט דער מענש א מיידעל, וואס ערינערט איהם מיט איהר פנים, מיט איהר גאנג, מיט דעם קלאנג פון איהר קול, דאס פון לעבען האלב־אפגעווישט בילד פון זיין מאמע'ן. און דא ענטשטעהט די גרויסע, די הארציגע, די געטריי'ע ליבע — ווי מען זאגט — אויף אייביג.

אזא מיידעל האט ער געטראפען און ער האט זיך געפיהלט גליקליך. שטענדיג פיהלט זיך דער מענש גליקליך, ווען ער טרעפט אין ליבע דאס, וואס ער זוכט אומבעוואוסטזינג. עס איז א מאדנער געפיהל. א וואונדער האט פאסירט. דאס איז עס! דאס און נישט אנדערש. דא מוז קומען דאס גליק! עס איז שוין אזוי בעשטימט — פון דער נאטור, פון גאט, פון לעבען.

אזוי האבען אויך געטראכט די ארומיגע מענשען. א פיין פארל. א פאסיג פארל.

און זיי האבען זיך טאקע געפיהלט גליקליך ביז — ביז עס איז געבוירען געווארען דאס קינד.

ניין, נאך ווייטער. די ערשטע צוויי־דריי יאהר האט מען נאך נישט געקאנט אזוי גענוי זעהען, אז דאס מיידעל, בערטא, אונטערשיידט זיך פון אנדערע קינדער. זי האט זיך שפעט ענטוויקעלט. רעדען האט בערטא אנגעפאנגען שפעט. און מערקווירדיג, די ערשטע ווערטער איהרע זענען נישט געווען „מאמע" און „טאטע", ווי דאס טרעפט זיך כמעט איבעראל, נאר מאדנע ווערטער, ווי, למשל: „קליגבוס" אדער „פייטען" אדער „שמוצ־בער". פון אנפאנג איז געווען קאמיש און טאטע־מאמע האבען געלאכט און מיט געלעכטער דער־צעהלט פון דעם. אבער עס איז פאראיבערגעגאנגען נאך א שטיקעל צייט און די זאך איז געווארען קלאר.

בערטא איז געווען א נישט־נארמאל קינד, א „שוואכזיניגע", ווי דער דאקטאר האט ערקלערט, ווי ווייט ס'געהט די דאזיגע שוואכקייט איז דערווייל נאך שווער פעסטצושטעלען, אבער מיר וועלען האפען...

קיין אנדער זאך איז דאך נישט געבליבען — ווי נאר צו האפען. האט מען געהאפט. די צייט איז געגאנגען ווייטער און ביסלעכווייז איז פער־שוואונדען די האפנונג. די ווירקליכקייט האט גע־בראכט די ביטערסטע ענטוישונג.

בערטא איז געווען מעהר ווי אן׳אומנארמאל קינד און אפילו מעהר ווי נאר „שוואכזיניג". עס האט זיך ארויסגעשטעלט, אז זי איז אן׳אידיאטקע.

אוועקצושיקען זי אין א געוויהנליכער שול איז געווען גאר אין גאנץ אוממעגליך. האט מען געמוזט זי אוועקגעבען אין א ספעציעלען אנשטאלט, וואו אזעלכע אומגליקליכע קינדער בעקומען כאטש א שטיקעל בילדונג און ערציהונג. אבער אויך דאס ביסעל, וואס די דאזיגע לערערס האבען פרובירט אריינצולייגען אין איהר ארים קעפעל איז געווען גאנץ בעגרענעצט. צו צוועלף יאהר האט זי געהאט אנ׳ ענטוויקלונג פון א פינף־יאהריג קינד. זי האט גע־רעדט פון דעם, אז זי וועט חתונה האבען אדער מיט סיידי׳ן (דאס רינגסטמיידעל) אדער מיט פוזי׳ן די קאץ.

נאך א יאהר און די זאך איז געווארען ערגער. ביז איצט איז בערטא געווען שטיל און קיינעם נאר־נישט געטאן. פלוצים, אהן א פארוואס, האט זיך בעוויזען אין איהר א בייזער, שלעכטער כאראקטער: זי האט אנגעפאנגען צו בייסען און צו שלאגען די קינדער און איינמאל ווען די לערערין האט איהר געמאכט א שטרענגע בעמערקונג האט זי געכאפט א שער און פרובירט צו שטעכען די לערערין. דאס האט זיך ווידערהאלט א פאר מאל. די עלטערען זענען געווען געצוואונגען נעמען בערטא׳ן צו זיך. און דא האט זיך אנגעפאנגען דאס שרעקליכע שווארצע לעבען — א בייזע שטראף פאר די על־טערן — א שטראף אהן שולד, א קאטארזשנע לעבען.

בערטא איז שוין געווען פערצעהן יאהר אלט.

נאך דעם אויסזעהן האט מען איהר געקאנט גע־בען זיבצעהן. גוט געבויט מיט א הויכער, שטארק ענטוויקעלטער ברוסט, מיט דיקע, לאנגע האר און האלב־בלויע אויגען, האט זי געקאנט אפילו צוציהען די אויפמערקזאמקייט פון מענער. אבער א מינוט שפעטער האט יעדער איינציגער שוין פערשטאנען מיט וועמען ער האט דא צו טון.

איהר ארימער, שוואכער קאפ איז איצט געווען פול מיט סעקסועלע געדאנקען. זי האט נאר גע־טראכט — אויב מ׳קאן עס אנרופען „טראכטען" — און נאר גערערט פון ליבע, קושען זיך, אפנארען, חתונה האבען, קאקעטירען, אוועקלויפען, ראמאנ־סירען א. א. וו. וואס אייגענטליך דאס אלץ מיינט, האט זי נישט קלאר געוואוסט, אבער דערפאר האט זי גערערט גאנץ דייטליך און גאנץ פאזיטיוו. באלד האט זיך געוויזען, אז זי קאן נישט אונטער־שיידען איהרע נארישע, אידיאטישע חלומות פון דער ווירקליכקייט. זי האט אנגעפאנגען צו דערצעהלען זאכען, וועלכע זענען געווען נישט געשטויגען, נישט געפלויגען: דאס רינגסטמיידעל, סיידי, איז אין דער נאכט אוועקגעגאנגען צו איהר געליבטען; דער בריוו־טרעגער איז פערליבט אין דער מאמע, דער טאטע...

דער טאטע איז געווארען איהר ספעציאליטעט! זי האט „געזעהען" ווי ער האט געקושט דאס רינגסט־מיידעל, ווי זיי האבען ביידע זיך געשושקעט ווי נאר די מאמע איז ארויס פון שטוב. דער טאטע איז א געפעהרליכער מאן איבערהויפט. ער רעדט דורכ׳ן טעלעפאן מיט פרוי א. און מיט פריילין ב. און ווידעראמאל מיט פרוי ג. און דיקא פון ליבע, מיט פרוי ג. האט ער אפגערעדט, אז זיי ביידע וועלען זיך היינט טרעפען אין דער אפערע און דער־נאך — אח! דערנאך! איך ווייס שוין, איך ווייס אלעס... און זי פלעגט מאכען א שעלמיש פנים און געטיטעלט מיט די פינגער און געשריען:

— מאמע, קוק איהם נאר אן. ער איז רויט געווארען! הא־הא! ער שעמט זיך. איך ווייס! הא־הא!

אזוי האט זי געלאכט מיט איהר אידיאטישען געלעכטער און גערערט בעת עס זענען געווען געסט אדער געשעפטסלייט, אדער ווער עס איז. מען האט געוואוסט, אז זי איז נישט נארמאל, אז דאס זענען נארישע רייד, אבער פארט — ווער ווייסט, אפשר האט זיך דער טאטע טאקע געקושט מיט דער רינגסט־מויד? אפשר האט ער אין דער אמת׳ען עפעס צו טון מיט פרוי א.?

א שווערער טרויער איז געהאנגען איבער דער שטוב, איבער דעם גאנצען לעבען. דער טאטע איז געווארען פערצייטיג גרוי, דערדריקט. ער האט געשוויגען, וואס האט מען געקאנט טון? א ווילדע חיה, א בייזער געדאנק האט בעהערשט זיין לע־בען. יעדע איינציגע מינוט איז וואכען פער׳סם׳ט. יעדע מינוט האט ער געהערט ווידער און ווידער:

— הא־הא! איך קען דיך, דו האסט געקושט ווידער א קיבעל געטען די יעשעניק. זי איז פערליבט אין דיר. מאמע, כ׳האב עס אליין געזעהן, הא־הא...

בערטא איז קיינמאל נישט געווען קראנק, אנ׳ אייזערנער ארגאניזם, א ריזיגע קראפט האט זי גע־האט אין זיך.

אבער איינמאל, אין ווינטער, האט זי זיך פערקיהלט, א קליינינקייט, א הוסט.

— עס וועט פערגעהען! — האט געזאגט דער דאקטאר.

אבער עס איז נישט פערגאנגען. דער דאקטאר האט זיך זעהר געוואונדערט, ווען קוים א פאר טעג שפעטער, האט ער געפונען, אז בערטא האט גע־האלטען ביים שטארבען.

די אידיאטקע איז געשטארבען. א שווערער יאך איז אוועק פון לעבען. מען האט נישט גע־קלאגט און נישט געוויינט נאך איהר.

עס זענען פערגאנגען זעקס יאהר און קראנק איז געווארען די מאמע. איינמאל, ביינאכט, ווען זי איז געלעגען אין היץ, נישט ווי־סענדיג וואס זי רעדט, האט ער דערהערט:

— טרינק די מעדיצין, דאס איז סם. גאט זאל מיר מוחל זיין — אבער איך קען שוין מעהר נישט אויסהאלטען... דו וועסט מעהר נישט שרייען, אז דער טאטע קושט דאס רינגסטמיידעל...

און ער האט פערשטאנען, פארוואס בערטא איז אזוי פריה אוועק פון לעבען.

רעפארמס פון דער מאדערנער הייראט

אינטערעסאנטע עקספערימענטען וועגען חתונות אין פערשידענע פארמען

א גאנצע רייה אויטארען, וויסענשאפטליכע טוער, פסיכאלאגען, ראמאניסטען און פערזאנען פון אנדערע ספעציאליטעטען — זענען ארויסגע־טראטען אין דער לעצטער צייט מיט פערשידענע פראיעקטען ווי צו רעפארמירען די היינטיגע הייראט. דער בעקאנטער דייטשער דאקטאר הוגא וועלהיים, דירעקטאר פון דער פרויען־קליניק ביי דער לייפ־ציגער אוניווערזיטעט, כאראקטעריזירט אזוי אייניגע פון די אין דער איצטיגער צייט פאפולערסטע „הייראטס לאזונגען".

די פראבע־הייראט

די ערשטע איניציאטארען פון דער דאזיגער הייראט איז געווען, ווי וואונדערליך דאס זאל נישט אויסזעהען, א פרוי, בוכאוו־האמע, זי איז ארויס־געטראטען מיט א פארשלאג צו לעגאליזירען די פרא־בע־הייראט מיט א טערמין פון פינף יאהר, כדי׳ן תנאי, אז דער דאזיגער טערמין זאל פערלענגערט ווערען אויף דריי יאהר מיט יעדען קינד, וואס וועט געבוירען ווערען אין אזא פראבע־הייראט. די אידעע פון פרוי בוכאוו שטיצט זיך אויף דער האפנונג, אז אין משך פון 5 יאהר וועט די מעהרהייט „פראבע־פארפעלקער" זיך צוגעוואוינען איינער צום צווייטען און אזוי וועט די פראבע־הייראט זיך פערוואנדלען אין א שטענדיגע הייראט.

פראפעסאר וועלהיים מיינט, אז פרוי בוכאוו ארויסטרעטענדיג מיט׳ן לאזונג פון איהר 5 יעהריגער פראבע־הייראט, האט זיך צו ווייניג גערעכענט מיט דער פסיכאלאגיע פון מאן. דאס קינד וואס דארף לויט דער אידעע פון דער פראבע־הייראט זיין א צופעליגע, און נישט קיין בעוואוסטזיניגע פרוכט פון דער דאזיגער הייראט, ארויסרופענדיג א גע־צוואונגענע פראלאנגאציע פון טערמין פון דער הייראטס פראבע, קאן, אנשטאט צו פערבינדען מאן און ווייב, פערקעהרט, שטויסען דעם פאטער שנעלער צו צערייסען די הייראט בעציהונגען, אויב עס בינדען זיי נישט צוזאמען קיין אנדערע אויסרעכע־נונגען, פון דער אנדערער זייט וועלען זיך געפינען א סך מאנסלייט, וועלכע וועלען אפשר אין משך פון זייער גאנץ לעבען יעדעס מאל צו 5 יאהר פרא־בירען א נייע הייראט, און וועלען קיינמאל נישט פערוואנדלען איינע פון זיי אין א שטענדיגע הייראט.

פונדעסטוועגען האט הייראט אויף א צייט אפשר אויך איהרע פאזיטיווע זייטען: די פרוי, אויב מורא אז דער מאן, וועט נאכ׳ן אפלויף פון די 5 יאהר זי אוועקווארפען, וועט שטרעבען אויף אלע אופנים צוצובינדען איהם צו זיך און וועט זיך שטארק בעמיהען צו מאכען דאס פערהייראטע לעבען ווי מעגליך אנגענעהם.

א בעדייטענד בעסערע פארם פון דער פראבע־הייראט איז די פארם, ביי וועלכער אין פאל ווען די פרוי ווערט שוואנגער, וועט די פראבע־הייראט פערוואנדעלט ווערען אין א שטענדיגע לויט א פרייוויליגען הסכם פון מאן און ווייב און נישט לויט א פערפליכטונג. דער דאזיגער מין „פראבע־הייראט" ענטשפרעכט דעם געזונטען בעוואוסטזיין פון מענש, און באמת, אויב אין רעזולטאט פון דער פרוי׳ס שוואנגערשאפט ווערט די הייראט צעריסען, כי דינט דאס נישט אלס בעווייז דערפון, אז מאן און ווייב פאסען נישט איינער פאר׳ן צווייטען, און צי איז נישט באמת גלייכער אין אזא פאל, אז זיי זאגען זיך פונאנדערגעהען.

דאס איצטיגע עקזיסטירענדיגע סיסטעם פון „פערלאבונג". מיט׳ן אפהאלטען זיך צו דער פאר־מעלער חתונה פון געשלעכטליכע בעציהונגען, קאן אנערקענט ווערען אלס בעפרידיגענדיג, ווייל עס איז נישט קיין פולע גאראנטיע, אז מאן און ווייב האבען באמת געקענט געלערנט איינער דעם אנדערען.

בכלל אבער, אין א פראבע־הייראט, וואס ווערט געשלאסען צוליב פערגעניגונגען, פערלירט גע־וועהנליך די פרוי, און דער מאנסביל געווינט. די פראבע־הייראט ווערט פערוואנדעלט פשוט אין א קאנקובינאט (פרייע צוזאמענלעבען).

די קאמעראדשאפטס־הייראט

די דערפינדער פון דער דאזיגער פארם פון הייראט — די אמעריקאנער לינדסיי און עוואנס, זאגען: „אין דער פרייהייט פון דער קאמעראד־שאפט־הייראט האבען די מענשען א גאראנטירטע מעגליכקייט גרינדליך קענען צו לערנען איינער דעם אנדערען און אין א געוויסע צייט צו וואקסען צוזאמען. זיי וועלען דערגרייכען דעם דאזיגען ציל אויב די מעגליכקייטען געפינען זיך אין זיי גופא. אויב דאס וועט אבער נישט זיין, וועלען זיי ענטדעקען דעם פעהלער און וועלען זיך פונאנדערגעהן אויף פער־שידענע וועגען".

נאר אויב זיי וועלען ענטדעקען, אז די פאסיגע ווירקליך איינער פאר דעם אנדערען, וועט זייער פערבינדונג זיך פערוואנדלען אין א ווירקליכער הייראט, און זיי וועלען קאנען נעמען אויף זיך די שווערע פערפליכטונגען, וועלכע עס לייגט ארויף אויפ׳ן מענש דער בעגריף פון פאמיליע.

די קאמעראדשאפטס־הייראט איז א הייראט, וואס איז געשלאסען געווארען אויפ׳ן געזעצליכען וועג, אין יעדער קינדערלאזע הייראט אין וועלכער ביידע פערפליכטען זיך, לויט א געגענזייטיגען הסכם, זיך פונאנדערצוגעהען, ווען זיי וועלען דאס פערלאנ־גען, איז א קאמעראדשאפטס־הייראט. לויט דער אידעע פון ביידע אמעריקאנער, דארף די קאמעראד־שאפטס־הייראט, אין פאל פון דער שוואנגערשאפט פון דער פרוי נישט פערפליכטען דעם מאן צו אלימענטען. אין פינאנציעלער הינזיכט בלייבט מאן און ווייב אין די זעלבע בעדינגונגען, ווי זיי זאלטען נישט געווען א פאר פאלק.

ביי דער דאזיגער קאמבינאציע עקזיסטירען, לויט דער מיינונג פון פראפ. וועלהיים, צוויי שוואכע ערטער: אפילו די פאלקאמענסטע שוואנגערשאפט פערהיטונגס־טעכניק, איז נישט אבסאלוט זיכער, און פאר דער פרוי ווייניגסטענס קאן עס פון שטאנד־פונקט פון איהר געזונדהייט ברענגען צו נעגאטיווע רעזולטאטען, די נאטור לאזט זיך נישט ארומפיהרען ביי דער נאז און סוף כל סוף ווערט א פרוי, וואס געפינט זיך אין א קאמעראדשאפטס־הייראט און וויל נישט ווערען קיין מוטער, קראנק, אדער פערלירט בכלל די פעהיגקייט צו געבוירען קינדער. אזוי ארום בעקומט זיך אז די קינדער קומען אין א נישט געוואונשענעם מאמענט. און די דאזיגע צוויי פאקטארען קאנען ברענגען צו דער צושטערונג פון דער קאמעראדשאפטס־הייראט און צו נישט געוואונשענע רעזולטאטען.

די אידעאלע הייראט

דאס איז די הייראט פון וואנדערוועלדע. וואנ־דערוועלדע גיט לעקציעס פון ליבע. ער בעשרייבט אין זיין בעקאנט בוך „די טעכניק פון הייראט" אויספיהרליך ווי מען דארף זיך האלטען פאר׳ן צוזאמענלעבען, ווי בעת איהם און וואס מען דארף טון נאכדעם. ער רעדט וועגען א קרייז — פון ליבעס־קוש ביז ליבעסביס און אזוי ווייטער.

וואס איז דא צו זאגען וועגען די דאזיגע „ליבע־לעקציעס"? פראפ. וועלהיים בעטאנט, אז די ליבעס־בעציהונגען צווישען צוויי מענשען זענען עפעס אזא געהייליגטע און אינטימע זאך, אז אלגעמיינע כללים און אנווייזונגען קאנען דא נישט האבען קיין ארט. פראפ. וועלהיים איז נישט מסכים מיט די מיינונגען פון וואנדערוועלדס „הייראטס־טעכניק" א. ד. פון מעדיצינישען שטאנדפונקט; די ליבעס־בעציהונגען — זאגט ער — בפרט אז ס׳גיט דערצו א מעגליכקייט די הייראט, דארפען זיך ארויסווייזען אין דער פארם פון א סעקסועלער דערהויבונג, א־בער נישט אין דער פארם פון א סעקסועלער שפא־נונג. ס׳איז אנ׳אלטער אמת, אז אלקאהאל אדער טאבאק, אויב מען נעמט עס אין מעסיגע ראזען, ברענגען זאגאר א געוויסען נוצען, אבער ביי מיס־ברויכען דערמיט, ברענגען זיי צו קראנקהאפטע דערשיינונגען.

צום שלוס דערקלערט דער פראפעסאר, אז ער האט ארויסגעטראגען דעם איינדרוק, אז וואנ־דערוועלדעס בעריהמט געווארענער בוך, האט גע־בראכט א סך מעהר אומרוהיגקייט, ווי בערוהיגונג אין׳ם געביט פון הייראט...

סטודענטען־הייראט

אונטער סטודענטען הייראט קאן מען פער־שטעהן אדער א פריהע חתונה פון א סטודענט אדער א חתונה פון א סטודענט און פון א סטודענ־טין. אין די פאלען, ווען עס זענען פערהאן גענוג־גענדיגע מיטלען, קאן מען גארנישט האבען געגען אזא הייראט, אויף וויפיל מען האט נישט אין דעם פאל אויסצוזעצען געגען דער פריהער הייראט בכלל.

אבער דער דערפינדער פון דער סטודענטען־הייראט, יאהאן מייער, זעהט אליין די מניעה צו איהר גרויסער פערשפרייטונג, פארלייגענדיג די קינ־דער פון דער דאזיגער הייראט אפצוגעבען אויף דערציהונג דעם זיידען און דער באבען...

אבער אויך די סטודענטען גופא — זאגט פראפעסאר הוגא וועלהיים — זענען נישט תמיד צופרידען מיט דער דאזיגער הייראט.

די לעגאלע געליבטע

דאס איז דער פארשלאג פון זשארזש אנ־קעטיל. אויף פראסט לשון, איז דאס אייגענטליך א הייראט אין דרייען.

די אידעע פון דער דאזיגער דרייפאכער הייר־ראט איז געבוירען געווארען פון וואונש צו העלפען די פראנצויזישע יונגע מיידלעך, וועלכע קאנען נישט חתונה האבען צוליב מאנגעל פון מענער. זשארזש אנקעטיל האלט, אז זיין פראיעקט ענדערט כמעט קיין שום זאך נישט, נאר פערקעהרט, לעגאליזירט בלויז די איצט עקזיסטירענדע פאקטישע לאגע, ווייל אין דער היינטיגער צייט צוזאמען מיט געזעצ־ליכע פאלען פערהאן אויך „אומגעזעצליכע גע־ליבטע". דער גאנצער אונטערשיד בעשטעהט אין דעם, אז דאס, וואס מען האט ביז איצט טאלערירט, נישט אפיציעל, דארף איצט ווערען אפיציעל דער־לויבט.

פראפ. וועלהיים איז געגען אנקעטילען. ער מאלט אזא בילד: עס וועלען זיין פרויען פון ערשטער קלאס און צווייטער קלאס, און עס פרעגט זיך, וועלכע פרוי וועט גערן מסכים זיין אריינצופאלען אין צווייטען סארט. עס עקזיסטירט א טעאריע וועגען דעם אז בעת דער מאנסביל בלייבט ביי זיינע פיזישע כחות ביז 55—60 יאהר, הערט א פרוי אויף צו לעבען מיט א סעקסועל לעבען ביי 45 יאהר. ביי אזא בעדינגונג איז דער מאן אין עלטער פון 45 ביז 60 יאהר פערמשפט צו צעליבאט. בעת ער קאן גראד, לאמיר זאגען, אין דאזיגען פעריאד פון זיין לעבען, נעמען א צווייטע, יונגערע פרוי — אויף צו בעפרידיגען זיינע סעקסועלע בעדערפענישען.

די דאזיגע טעאריע האלט אויך נישט אויס — לויט דער מיינונג פון פראפ. וועלהיים. יעדער — זאגט ער, וואס קען מענער און פרויען — מוז מסכים זיין דערמיט, אז דאס דרייפאכע לעבען פון דריי, סעקסועל צווישען זיך פערבונדענע מענ־שען, פון וועלכע איין פרוי שפילט די ראליע פון דער ערשטער פידעל, און די אנדערע — פון דער צוויי־טער, איז אוממעגליך. די לאגע פון מאנסביל ביי אזא קאמבינאציע איז אויך נישט אזוי מקנא צו זיין — ווייל ער וועט תמיד האפנונגסלאז בלאנדזשען צווישען ליבשאפט, איפערזוכט און די פאדערונגען פון ביידע פרויען.

מען דארף נישט פערגעסען, אז אין לעבען פון דער פרוי שפילען א ראליע נישט בלויז די סעקסועלע בעציהונגען, נאר אויך א צווייטער פאק־טאר — די מוטערשאפט; עס ענטשטעהט אזוי ארום א פראגע וועגען די קינדער, וועגען דער מוטער־שאפט, און ביי א דרייפאכער קאמבינאציע ווערט די דאזיגע פראגע בעזונדערס קאמפליצירט. די בעסטע כאראקטעריסטיק פון דער פראגע וועגען דער „לעגאלער געליבטע" גיט קורט לודוויג:

— וועגען פראבלעם פון דער „לעגאלער גע־ליבטער" — זאגט ער — קאן איך בלויז זאגען, אז די בירגער, וואס דערלויבען דער מלוכה זיך אריינצומישען אין זייער הייראט, פערדינען נישט עפעס בעסערס...

פון ליבאוויטשער רביז'ס הויף

דעם אַלטען רבינ'ס גרויסע התמדה, זיין צדקות און זיין גרויסע חכמה.- דער גענעראַל גובערנאַטאָר און זיין וויסענשאַפטליכע אַקאַדעמיע.- דער זון-זייגער און די געהיימניש וואס האט איהם ארומגערינגעלט.- ר' שניאור זלמנ'ס גרויסע קענטניש אין אסטראנאמיע.- זיין לייזונג פון א גרויסע שאלת השובה און זיין אויפקלערונג פון דעם גענעראל גובערנאטאר'ס געהיימניש

פון בן שלמה

די גרויסע התמדה אין לערנען וואס דער אלטער רבי, ר' שניאור זלמן, האט ארויסגעצייגט פון זיין פריהסטער יוגענט, האט צו זיך קוים א פערגלייכען אין דער געשיכטע פון יודישער גאונות און צדקות.

חסידים האבען צו דערצעהלען א סך מעשה'לעך וועגען דעם. אזוי, צום ביישפיל, ווערט דערצעהלט, אז אין דער צייט וואס ר' שניאור זלמן איז געווען אנ'איידים אויף קעסט ביי זיין שווער אין וויטעבסק און איז געזעסען יומם ולילה און געלערנט אין דער כאלקע, וואס איז איהם אפגעגעבען געווארען, האט דער שווער אנגעהויבען מורא האבען, אז דאס לערנען וועט נאך זיין יונגען איידעם פערשאדען.

ער האט מיט איהם אנגעהויבען איינ'טענה'ן, אז ער זאל נישט אוועקגעבען אזוי פיל כח'ות אויפ'ן לערנען. ר' שניאור זלמן האט אבער זיך צו איהם נישט געוואלט צוהערען. האט דער שווער בעשלאסען ממש מיט גוואלד איהם צו צווינגען רוהען, אמווייניגסטענס דורך די נעכט.

האט ער אוועקגענומען פון איהם דעם לאמפ און אלע ליכט. זאל ער בלייבען אין דער פינסטער וועט ער שוין במילא מוזען געהן שלאפען.

עס איז געקומען די נאכט און דער שווער איז געווען זיכער, אז דאס מאל וועט שוין זיין איידעם נישט זיצען זיין שטענדיגען „משמור". אין מיטען נאכט איז ער געגאנגען זוכען איהם אין בעט. ער איז געווען זיכער, אז ער וועט איהם געפינען א שלאפענדיגען.

ער האט איהם אבער דארט נישט געפונען. ער איז ארויף צו איהם אין כאלקע. דארט איז איז געווען פינסטער. ר' שניאור זלמן איז דארט נישט געווען. וואו איז ער דען יא? אר האט איהם אנגעהויבען ארומזוכען און האט איהם געפונען זיצענדיג אויפ'ן גאניק און לערנענדיג פאר'ן שיין פון דער לבנה...

אנאנדערש מאל האט דער שווער ארויסגענומען פון דער כאלקע אלע בענקלעך. ער איז געווען זיכער, אז ר' שניאור זלמן וועט נישט קענען אפשטעהען א גאנצע נאכט אויף די פיס. ער וועט מיד ווערען און זיך געהן לעגען שלאפען.

אין דער פריה האט ער איהם נאך געפונען לערנענדיג א שטעהענדיגען.

— איהר האט געטון א גוטע זאך, שווער, — האט דער יונגער ר' שניאור זלמן געזאגט מיט פרייד — עס איז באמת אנ'איינפאל. שטעהענדיג, איז מיר אפילו אויף א רגע נישט בעפאלען קיין שלאף. איך וועל פון איצט און ווייטער יעדע נאכט אזוי טון — ארויסנעהמען די בענקלעך פון [illegible]ר...

און ווי גרויס עס איז געווען זיין התמדה אין לערנען אזוי גרויס איז געווען זיין איבערגעגעבענהייט צו עבודה. תורה און עבודה זענען תמיד געגאנגען האנט אין האנט ביי ר' שניאור זלמן'ען, נאך לאנג איידער ער איז געווארען דער מעזעריטשער מגיד'ס א תלמיד.

ער פלעגט לאנג פערברענגען ביים דאווענען און האט שטענדיג געדאווענט מיט גרויס כונה און דבקות.

אין דער זעלביגער צייט האט ר' שניאור זלמן אויך געלערנט אנדערע חכמות, וועלכע ער האט געהאלטען פאר וויכטיג סיי צו תורה און סיי צו עבודה. ער האט טיכטיג געלערנט „חכמת ההנדסה" (אסטראנאמיע) „חכמת הטבע" (נאטור-וויסענשאפט), מאטעמאטיק און געאגראפיע.

ווארום ווי דער אלטער רבי האט שפעטער זיך ארויסגעזאגט, איז עס אונמעגליך צו בעגרייפען די אויפטוען פון דעם בעשאפער און צו פערשטעהען די מעשים פון דעם איבערשטען, אויב מען זאל נישט זיך פערטיפען אין די פערבארגענישען פון דער בעשאפונג און די סודות פון דער טבע (נאטור)"...

ר' שניאור זלמן האט אויך געזאגט, אז די ענטפלעקונג פון דער געטליכקייט אויף דער אונטערשטער וועלט איז דורך פערשטענדליכקייט, גראדע דורך נשמות'דיגע זאכען. דער וואונדער פון דער ערד איז וואס זי איז געווארען א „יש מאין" (עפעס פון גארנישט) און דאס איינציגע איז מיט די לעבעדיגע ברואים און מיט דעם מענשען אליין. גאט ענטפלעקט זיך דורך זיינע מאטען און דערפאר דארף דער מענש מאכען זיך מעהר פערטיפען אין דער וועלט און זי בעסער פערשטעהען.

איז ר' שניאור זלמן נאך נאר אין זיין פריהסטער יוגענט געווען נישט נאר גרויס אין נגלה און נסתר, נאר אויך אין חכמה. דער געדאנק פון „חב"ד" — וואס זענען די ראשי תיבות פון חכמה, בינה, דעת — האט זיך שוין אוודאי נאך אין זיין יוגענט אנגעהויבען ביי איהם וועבען.

צוליב זיין אפגעשלאסענהייט אין זיין כאלקע, פון וואנען ער פלעגט זעלטען ארונטערקומען, וואלט ר' שניאור זלמן נאך מעגליך א לאנגע צייט געבליבען אומבעקאנט צו דער דרויסענדיגער וועלט, כאטש פיל האבען שוין געוואוסט פון זיין גרויסקייט. האט אבער פאסירט אזוינס אין וויטעבסק, וואס האט איהם בערימט געמאכט נישט נאר צווישען יודען, נאר אויך צווישען נישט-יודען.

דערצעהלט דער ליובאוויטשער רבי דאס פאלגענדיגע:

אין וויטעבסק האט זיך צו יענער צייט געפונען א וויסענשאפטליכע אקאדעמיע, אין וועלכער א מאטעמאטיקער און געלעהרטער מיט'ן נאמען בוראוו איז געווען פראפעסאר.

אין דער דאזיגער אקאדעמיע איז געווען בעזונדער פעראינטערעסירט דער דאמאלסדיגער גענעראל-גובערנאטאר, וועלכער האט זיך אליין געהאלטען פאר א ידען אין מאטעמאטיק און אסטראנאמיע.

פלעגען ביים גענעראל-גובערנאטאר זיין גאנץ אפט צוזאמענקונפטען ביי וועלכע מען פלעגט רעדען וועגען הויכע וויסענשאפטליכע ענינים. דארט פלעגט זיין פראפעסאר בוראוו און אנדערע געלערנטע און דארט פלעגען אויך אמאל קומען יודישע לומדים און קענער, וועלכע פלעגען דערקלערען וויכטיגע ענינים פון יודישען קוואל פון תורה און חכמה.

דער גענעראל-גובערנאטאר האט געהאט זיין גוט עטליכע ווערסט פון וויטעבסק. אויף דעם דאזיגען גוט האט ער געהאט איינגעארדענט א זון-זייגער און דער גענעראל-גובערנאטאר, בעזונדער זיין זוהן, פלעגט שטארק ליב האבען צו שטודירען דעם דאזיגען זון-זייגער ווי ער צייגט די שטונדען פון טאג.

זוקוקענדיג זיך אפט צום זון-זייגער, האט דער גענעראל-גובערנאטאר אנגעהויבען בעמערקען, אז עפעס אין א געוויסע האלבע שעה פון טאג פאלט נישט דער שאטען פון דער זון ווי געהעריג און די צייט קען דעמאלט נישט פינקטליך בעשטימט ווערען.

איז עס פאר איהם געווען א פלא. די זון פלעגט, דאכט זיך, זיין אויפ'ן ריכטיגען פלאץ, דער הימעל פלעגט זיין ריין און דאך איז עפעס פונקט אין יענער האלבע שעה פון טאג דער שאטען נישט געפאלען ווי עס בעדארף צו זיין און דער זון-זייגער האט נישט געצייגט די ריכטיגע צייט.

האט ער געשיקט רופען פראפעסאר בוראוו'ן. ער, א גרויסער מאטעמאטיקער און אסטראנאם, וועט געוויס אויסגעפינען דעם חסרון. אוודאי איז דער זייגער נישט אין ארדנונג.

איז פראפעסאר בוראוו געקומען און האט אנגעהויבען בעטראכטען דעם זייגער. אלץ איז געווען אין ארדנונג. ער האט פערבראכט איניגע טעג אויפ'ן גוט און נאכגעקוקט ווי אזוי דער זייגער „ארבייט" אין יענער בעשטימטער האלבער שעה און ער איז געווארען איבערצייגט, אז דער זייגער איז מאקע דאמאלט נישט אין ארדנונג. אבער ער האט נישט געקענט דערקלערען די אורזאך. עס האט אויסגעזעהען ווי עס וואלט נאר קיין אורזאך נישט געווען, נאר דאס וואלט געווען סתם א „קאפריז" וואס האט בשום אופן נישט געקענט דערקלערט ווערען.

האט מען אנגעהויבען רופען אנדערע און אויך יודישע קענער בתוכם, אבער קיינער האט די פלא נישט געקענט דערקלערען. עס איז געווען א ווירקליכע געהיימניש און פערשטעהט זיך, אז וואס גרעסער די געהיימניש, אלץ נייגעריגער איז דער גענעראל-גובערנאטאר געווארען די דאזיגע געהיימניש אויפצוקלערען.

איינער פון די יודישע מלומדים, וואס זענען גערופען געווארען בעטראכטען דעם זון-זייגער אויפ'ן גענעראל גובערנאטארס גוט, איז געווען א זוהן פון איינעם פון די וויטעבסקער רבנים.

— איך האב פאר אייך איינעם, וואס וועט אייך קענען אויפקלערען די געהיימניש — האט ער געזאגט דעם גענעראל גובערנאטאר. און ער האט אנגערופען דעם יונגען ר' שניאור זלמנ'ען.

דעם רב'ס זוהן האט שוין לאנג געהאט געהערט פון ר' שניאור זלמנ'ען, מיט עטליכע טעג פריהער האט ער אבער געהאט א בעזונדערע געלעגענהייט זיך צו איבערצייגען נישט נאר אין זיין גרויסקייט אין תורה, נאר אויך אין זיין חכמה, ספעציעל אין „הנדסה" (אסטראנאמיע).

געהאנדעלט האט זיך עס וועגען א געוויסער „שאלה נשים", וועלכע האט געדארפט געלעזט ווערען לויט דער אויסרעכענונג פון רגעים. די דאזיגע שאלה האט געהאט בעשעפטיגט די מחות פון די גרעסטע לומדים פון וויטעבסק און אומגעגענד.

דער דערמאנטער רב'ס זוהן האט זיך צופעליג געהאט פונאנדערגערעדט מיט ר' שניאור זלמנ'ען וועגען דער דאזיגער „שאלה-תשובה" און ר' שניאור זלמן האט באלד „איינגעשפאנט" זיין גרויסען וויסען אין אסטראנאמיע און האט בעוויזען ווי אזוי די גאנצע צייט-רעכענונג איז פאלש און קען נישט בעשטימט ווערען אויפ'ן געוועהנליכען דרך. ער האט די שאלה פערענטפערט אויף א גאר נייער דרך.

דאס האט אלעמען דאמאלט אזוי איבערראשט, אז מען האט באלד געקרוינט ר' שניאור זלמנ'ען פאר א גרויסען גאון און חכם. גאנץ וויטעבסק האט מיט איהם געקלונגען. כאטש ער אליין האט פון דעם נאר נישט געוואוסט און איז זיך ווייטער געזעסען אין כאלקע און געלערנט.

איז פאר'ן רב'ס זוהן געווען גאנץ נאטירליך, אז ער זאל אנגעבען ר' שניאור זלמנ'ען אלס דער יעניגער וואס קען מעגליך אויפקלערען די געהיימניש פון דעם גענעראל-גובערנאטאר'ס זון-זייגער.

געהערט א נייעם נאמען, האט דער גענעראל-גובערנאטאר באלד געהייסען שפאנען פערד און געשיקט א שליח צום הויז וואו ר' שניאור זלמן האט געוואוינט מיט זיין שווער. דערזעהענדיג דעם גענעראל גובערנאטאר'ס קארעטע און געהערט פון שליח, אז דער גענעראל גובערנאטאר פאדערט צו זיך ארויס דעם יונגען ר' שניאור זלמנ'ען, איז אויף אלעמען אנגעפאלען א שרעק.

ווער ווייסט וואס אין דעם שטעקט!

דער יונגער ר' שניאור זלמן איז אבער געבליבען רוהיג. זיין איינציגער פערדרוס איז געווען, וואס ער וועט דארפען מבטל זיין צייט פון לערנען.

האט מען איהם געבראכט אויפ'ן גענעראל-גובערנאטאר'ס גוט און באלד איז פאר איהם קלאר געווארען וואס מען וויל פון איהם. ער האט געדארפט אויפקלערען די געהיימניש פון דעם זון-זייגער.

ר' שניאור זלמן האט גענוי בעטראכט דעם זייגער און דעם הימעל פון אייבען. ער איז אליין געווען איבערראשט, וואס דער זייגער ארבייט נישט רעגעלמעסיג אין א בעשטימטער צייט פון טאג.

— גיב מיר א פאר טעג צייט — האט ער פערלאנגט פון גענעראל-גובערנאטאר.

— גוט, דו קריגסט די פאר טעג וואס דו פערלאנגסט — איז געווען דעם גענעראל-גובערנאטאר'ס ענטפער.

איצט בעזארגט מיר מיט א פערד און וואגען — האט ר' שניאור זלמן פערלאנגט.

דער גענעראל גובערנאטאר און די אנדערע ארום איהם האבען זיך געוואונדערט צו וואס ר' שניאור זלמן דארפט א פערד און וואגען. אבער זיין פערלאנג איז אהן פראגען נאכגעגעבען געווארען.

— גיב מיר איינעם פון דיינע דינער וואס איז גוט בעקאנט מיט דער געגענד ארום און זאל מיך ארומפיהרען — איז געווען דער ווייטערדיגער פערלאנג פון יונגען צדיק.

א דינער איז איהם געגעבען געווארען און ר' שניאור זלמן האט אנגעהויבען ארומפאהרען איבער דער געגענד, בעטראכטענדיג יעדען בערגעל און שטודירענדיג יעדען בוים און פעלד, וואס האט זיך אויפגעהויבען הויך איבער דעם פלאך פון דער ערד.

ענדליך איז ער צוגעקומען צו א געוויסען בארג אויפ'ן גענעראל-גובערנאטאר'ס גוט. ער איז ארונטער פון וואגען און האט דעם בארג בעטראכט פון אלע זייטען. ער איז דאן ארויף אויפ'ן בארג און בעטראכט די ביימער וואס האבען דארט געוואקסען. דאס זענען געווען הויכע און מעכטיגע ביימער, וועלכע האבען זיך ברייט פונאנדערגעשפרייט מיט זייערע צווייגען.

א שמייכעל האט זיך בעוויזען אויף ר' שניאור זלמנ'ס ליפען, ער האט געהאט ענטדעקט דעם סוד.

— נעהם מיך צוריק צום גענעראל-גובערנאטאר — האט ער געזאגט צום דינער.

באלד איז ער געווען פאר דעם גענעראל-גובערנאטאר.

— לאז אויסהאקען די ביימער אויף יענעם בארג — האט ר' שניאור זלמן געזאגט, דערקלערענדיג וועלכען בארג ער מיינט — און דער זון-זייגער וועט ארבייטען רעגעלמעסיג.

דער גענעראל גובערנאטאר איז געווען פערוואונדערט.

— וואס מיינסט דערמיט?

— גאר איינפאך — איז געווען זיין ענטפער — דער שאטען פון יענע ביימער האט א ווירקונג אויף דעם אויר (אטמאספערע) אזוי, אז ווען די זון געפינט זיך אין א בעשטימטען פלאץ, אין א בעשטימטער צייט פון טאג, מוז עס האבען א ווירקונג אויף דעם זון-זייגער, כאטש ער געפינט זיך גאר ווייט פון בארג. עס איז א פשוט'ע מאטעמאטישע רעכענונג.

דעם גענעראל-גובערנאטאר האט עס געקלונגען אומגלויבליך. ער האט אבער באלד געזאגט אויסהאקען די ביימער, וואס ר' שניאור זלמן האט אנגעוויזען און דער וואונדער איז טאקע געשעהען. דער זייגער האט אנגעהויבען ארבייטען רעגעלמעסיג.

ר' שניאור זלמן האט אלעמען געהאט איבערראשט מיט זיין גרויסע חכמה.

דער גענעראל-גובערנאטאר איז געווען אזוי ענטציקט, אז ער האט באלד געשיקט נאך ר' שניאור זלמנ'ס שווער און צו איהם אזוי געזאגט:

— דיין איידעם קען אויסוואקסען א גרויסער געלערנטער. שיק איהם אין דער אקאדעמיע, זאל ער לערנען די חכמות פון דער וועלט.

די דאזיגע ווערטער האט דער שווער איבערגעגעבען צו ר' שניאור זלמנ'ען.

— איצט איז די צייט, אז איך זאל פערלאזען וויטעבסק — איז געווען זיין ענטפער. אויב לערנען, האט ר' שניאור זלמן געהאט ערגעץ אנדערש וואו צו געהן — ווילנא אדער מעזעריטש און ער האט אויסגעקליבען מעזעריטש...

ס'געיעג נאכ'ן שאטען

13) (סענסאציאנעלער ראמאן)

און א מינוט שפעטער האט זיך ליפאווסקי, ווי א שטיין ארונטערגעלאזט אויפ'ן פאטעל, בעגיסענדיג זיך מיט א קאלטען שווייס.

ער האט געוואלט א געשריי טון, נאר ער האט נישט געקאנט.

דאס פנים זיינס איז געווען בלאס, ווי דער טויט און אין די אויגען איז געשטאנען די שרעק.

דאס וואס ס'איז געשעהען איז געווען א מין טייוואלאנישע כישוף-מאכעריי...

בסך-הכל מיט א שעה צוריק איז ארויס פון [illegible] זיבעליר-געזעלשאפט, און ביז ער איז אהיים דערגאנגען האט איהם מקרים געווען א בעגריפונג צו זיין בעשלוס, וואס ער האט אנגענומען ערשט ביי טאנצסאלאן וויעגריג.

אנ'אנערגלויבישער, אונמענשליכער פחד איז אריינגעדרונגען אין זיין הארצען.

דאס צימער האט, ווי אין א בייזען חלום אנגעהויבען צו שווימען פאר זיינע אויגען.

מיט א טויבען קרעכץ האט זיך ליפאווסקי א וואקעל געטאן אויף די פיס, דריקענדיג אין די פינגער די דעפעשע.

נעללי האט זיצענדיג אין שכנישען צימער א ציטער געטאן פאר איבערראשונג.

— וואס איז עס?

דער פאפא האט אוודאי עפעס איבערגעקעהרט?.. אדער — עמיצער פון דער דינערשאפט..

— פאפא, דאס ביסט? — האט זי ארויסגערופען, אויפהויבענדיג זיך פון איהר ארט ביים קלאוויר.

אין דעם שכנישען צימער איז געווען שטיל.

נעללי איז אריינגעלאפען אין קאבינעט.

דער פאטער איז געלעגען אויף דער פאדלאגע, מיט'ן קאפ איינגעגראבען אין טעפיך, און שווער אטעמענדיג.

— מאמע, שנעלער! — האט די טאכטער ארויסגעשריגען אין דער טיר — דער פאפא חלש'ט.. שנעלער... טעלעפאניר צו א דאקטאר!..

זי איז אנידערגעפאלען אויף די קניע און מיט ציטערדיגע הענד האט זי אויפגעהויבען דעם פאטער'ס קאפ.

פון ליפאווסקי'ס פערקלעמטע פינגער איז ארויסגעפאלען די צוקנייטשטע דעפעשע.

נישט-ווילענדיג האט נעללי איבערגעליענט איהר אינהאלט.

די מאדאם ליפאווסקא איז שנעל אריינגעלאפען א בלאסע און א צעדרודערטע.

מיט געמיינזאמע כוחות האבען זיי אויפגעהויבען דעם פערחלשט'ן קערפער, און ארויפגעלייגט איהם אויף דער קאנאפע.

— וואס... וואס איז געשעהען? נעללי, טאכטער מיינע. וואס האט פאסירט? — האט געשטאמעלט די מוטער, בעמיהענדיג זיך אפצוכינסערען דעם מאן.

נעללי האט פיל רייטיג א וואונק געטון אויף דער צוקנייטשטער דעפעשע.

— מסתמא האט עס א שייכות מיט דעם...

— העלף מיר, נעללי!

מאדאם ליפאווסקא האט ארונטערגענומען איהר מאן דעם קאלנער, פונאנדערגעקנעפעלט די העמד, און אונטערגעלייגט אונטער זיין קאפ א קישען.

נעללי האט אויפגעהויבען די דעפעשע און דערלאנגט דער מוטער.

מאדאם ליפאווסקא'ס בלאסע ליפען האבען זיך צוזאמענגעדריקט, און דאס פנים האט זיי פערארגט אויסגעצויגען.

די טאכטער האט נישט ארונטערגענומען אנ'אויג פון איהר מוטער.

— מאמא — האט זי געזאגט — דא איז עפעס נישט אין ארדנונג, און דער פאפא (איז אין דעם פערמישט.

— שטילער, ליבע, שטילער...

— דו פערשטעהסט, וואס עס שטעהט אין דער דעפעשע... און די געדענקסט, ווי דער פאפא האט פער'עקשנט אפגעווענדט דעם הער וואלדמאנ'ס איינלאדונג... דאס איז נישט קיין מעשה-דקלוב... ס'איז א סך ערנסטער... אויף אזוי פיל ערנסטער, אז דער פאפא האט דיר גארנישט געזאגט... היינט אינדערפריה איז ער געווען אזוי פערדאגה'ט און אויפגערעגט, אז איך האב זיך פאר איהם דערשראקען... און אין א פאר שעה שפעטער — די דעפעשע... און דער איצטיגער צושטאנד זייער...

— שא... מאמע מיינע, — האט די מוטער שטיל אפגעשטעלט נעללי'ן — די דינערשאפט קען דערהערען... ביטע, זעלבסטפערשטענדליך, געדענקט, איז אלץ מוז אויפגעקלערט ווערען... אבער איצט טאר מען וועגען דעם נישט רעדען... איך וועל זיך ערנסט ארורכשמועסען מיט'ן פאפא, ווי נאר ער וועט קומען צו זיך...

מאדאם ליפאווסקא איז געווען שטארק איבערגעשראקען.

די אויסטערלישע אויפפיהרונג פון איהר מאן האט שוין לאנג ארויסגערופען אין איהר פערשיידענע פערדאכטען, אויך אזוי פיל שרעקליכע, אז זי האט נישט געהאט קיין דרייסטקייט וועגען זיי צו טראכטען.

קאפיטעל פיער

וואלדמאַנ'ס נאכט-ביכעל

עס איז שוין געווען נאך צוויי א זייגער ביינאכט. דער פאפא האט אוודאי עפעס איבערגעערן טאקסובקעס איבער די נאכט-גאסען.

(פארטזעצונג קומט).

הומאָר — דער קונדס — סאַטירע
צוזאַמענגעשטעלט פון א. שאַרפּצינעל

פּאָליטיק פון דער וואָך

מיר האָבן אַ גאַנצע וואָך געגנישטערט אין דער פּאָליטישער קאַראַבעלע און האָרט גאָר נישט געפונען עפּעס אַזוינס אויף וועלכן עס זאָל זיך לוינען אַבצושטעלן און געבן דערויף אַ קרעכץ.

דער קאַרנאַוואַל איז שוין אַריין אין כּמעט ברען וויזט אויס, אַז אונזערע פּאָליטיקער זענען פּערנומען אויף די מאַסקן־בעלער און לאָזן זיך פּערדרעהען אַ קאָפּ פון די שעהנע, גראַציעזע מאַס־קירטע דאַמען.

אונזערע פּאָליטיקער פיהלען זיך בכלל אויסגעצייכענט אויף מאַסקן־בעלער; אויף טראָגן מאַס־קעס זענען זיי דאָך שוין איינמאַל בריות, מער נאָך ווי זיי, איז אַזוי שטאַרק בעהאַוועגט אין דער מאַסקן־תורה, ווי זיי זענען דאָס?!

די האַפּינירסטע דאַמע וועט דאָך נישט קאָנען אַזוי קונציג לאַווירען מיט דער מאַסקע ווי עס בוט דאָס אַפילו דער שליס־מולריגסטער פּאָליטיקער.

דעריבער פרעגען מיר:

פּאָליטיקער פון אַלע לענדער! עס איז דאָך איצט קאַרנאַוואַל אויף דער וועלט, וואָס שווייגט איהר?

ווען...

די ביזט שטאַרק	די ביזט גוט
אין יונג,	און פרום,
און גוט, און פיין,	נאָגן בעזונדער;
און איידעל,	און קלוג — דאָס
און מיאָן דיין	ווען דו וואָלסט
ראָנכען צונג,	זיין נאָך שטום,
אַ נאָגן ניט־	וואָלסטו געווען
כשה'ינ מיידעל.	אַ וואונדער!

שרעקליך

— ווי שרעקליך עס מוז זיין, ווען אַ חזן בעמערקט, אַז ער קען מעהר נישט זינגען.

— עס איז נאָך שרעקליכער, ווען ער בעמערקט דאָס נישט.

אומגליך!!

פּאַעט: דאָס קינד האָט ווידער געמוזט אַריינוואַרפן מיין לעצטען כּאַנעט אין פייער?!

ווייב: עס איז אומגליך, לייבקע! אונזער יאַסעלע קען דאָך נאָך נישט לייענען!

פון אויסלענדישן מאַרק
איבערגעזעצטער הומאָר פון פרעמדע ביכער

נאַכט

זי: נו, מיין טייערער, וואו וועלען מיר פערברענגען אונזער האָניג־חודש?

ער: איך ווייס? זאָל זיין אין פלאָרידע.

— זי: ניין! לאָמיר פאָהרען קיין גרינלאַנד. דאָרט איז זעקס חדשים נאַכט.

ר'האָט ליב אַרבייט

פאָטער (צום קליינעם בעניין): וואָס האָסטו אַמבעסטן ליב צו עסן?

בעני: גרויסע אַרבעס.

פאָטער: פאַרוואָס?

בעני: ווייל איך קריג נאָכדעם אַזאַ בויכווייטאָג, אַז די מאַמע לאָזט מיך דעם אַנדער טאָג נישט גיין אין שול.

חוצפה

פאָטער: — איך זאָג דיר נאָך אַמאָל, דו וועסט נאָך איינמאָל שלאָגן דיין שוועסטערל, וועסטו פון מיר בעקומען פעטש.

זוהן: — אַפילו מיין אייגענע שוועסטער קען איך נישט שלאָגן? פייף איך אויף דעם גאַנצן פאַמיליען־לעבן.

ער גלויבט נישט

אין אַ תפיסה האָט דער וועכטער אונטערגעהערט אַזאַ שמועס צווישן צוויי אַרעסטאַנטן:

ערשטער אַרעסטאַנט: עס איז פּשוט צום שטוינען, וואָס פאַר אַ פאָרטשריט די וועלט האָט איצט געמאַכט!

צווייטער אַרעסטאַנט: גייט שוין, גייט, וואָס פּלוידערסטו מיר פון פאָרטשריט? אַז דו גנביעסט היינט עפּעס, ווערסטו פונקט אַזוי איינגעשפּאַרט אין תפיסה, ווי צוויי טויזנט יאָהר.

שענקט אַ נדבה

(אַ פּאַטענט־פּזמון)

גיט'ס רבותי אַ נדבה,
ווען דער דלות בראַט און ברענט —
כ'בּרויך דאָך איצט, ווי אַלע, אַלע
אויסקויפן אַ ניי פּאַטענט!

גיט'ס, רבותי! שענקטס, רבותי!
ס'איז דאָך נעבעך גרויס מיין צער,
וואָס אַ טאָג אַלץ בלאַסער ווער איך,
וואָס אַ טאָג — אַלץ מעהרער דאַר...

באַלד מען קאָן מיך נישט בעמערקן,
כ'כריך באַלד דורך אַ נאָדעל־לאָך,
ווייל וואָס ווייטער ווערט אַלץ גרעסער
און געשוואָלען הויך מיין בראָך...

אַלץ איך האָב שוין באַלד פערלוירען,
אַלץ פערפאַלט אָהן איבערקלייב,
חוץ צוויי „זאַכען" פאַר די אויגען:
דער קאַמאָרניק אי'ן דאָס ווייב..

ביידע זיצען מיר פער'עקשנ'ט
אויף מיין הוליקעררינגען קאַרק
און זיי מאַכען אַ יאַריד מיר,
אַ „וויפּושעראוש" מיט אַ מאַרק.

און אַזוי־אַט, אַז איך האַנדער
און עס „ברענט" אין מיין געשעפט —
שטעה איך, ווי אַ תּם אום פּסח
אָנגעפּאָנפּעט און גפּלעפעט...

שענקט זשע, יודען, אַ נדבה
אויסצוקויפען מיין פּאַטענט —
ס'האָט דער מסחר מיר געבראָכען
הענד און פיס און רוקען־לענד...

יאָסעל בן פּלאָפּעל.

מעז גיט זיך אנ'עצה

צוליב'ן הערשענדען קריזיס ערלויבען זיך נישט די מאַסקען־באַלער־געסט צו עסן ביי די טייערע בופעטען, נאָר מען טראָגט פאַר זיי פון דערהיים זיך אונטערצושלעהנען ס'הערץ.

דער טייערסטער דימענט

אַנ'אַלטער אַראַבער איז אַמאָל געגאַנגען אין דער מדבר און האָט דערזעהן אַ יונגען אַראַבער זיצען אונטער אַ פּאַלמע, נעהר, זעהר אַ טרויעריגער.

— וואָס ביסטו אַזוי טרויעריג — פרעגט דער אַלטער.

— ווי אַזוי זאָל איך נישט טרויערן — האָט איהם געענטפערט דער צווייטער — אַזעק בין איך פון דער היים אַ רייכער און אומקערהען וועל איך זיך אַ פּשוט'ער קבצן! און דער אַראַבער האָט שוין איהם דערצעהלט, אַז ער האָט געראַפּט פאַהרען אין אַ צווייטער שטאָט צו האַנדלען, האָט ער גענומען אַ גרויסע סומע געלד מיט זיך: נאָר כדי ער זאָל זיין זיכער מיט'ן געלד. האָט ער עס אויסגעביטען אויף אַ טייערען דימענט און דעם דימענט האָט ער בעהאַלטען טיף, טיף אין קעשענע. אַבער ווי איבערראַשט איז ער געוואָרען, ווען ער האָט זיך ערשט אַ טאַפּ געטאָן אין קעשענע און האָט אויסגעפונען, אַז ער האָט דעם דימענט פערלוירען.

און דער אַראַבער האָט זיך שיעור נישט צעוויינט פאַר ווייטאָג.

רופט זיך אָן דער אַלטער אַראַבער:

— נו! און וואָס זאָל איך שוין זאָגען, אַז איך האָב אָנגעוואָרען 70 זעהר טייערע דימענטען.

— זיבעציג דיאַמאַנטען? — האָט פערוואונדערט איבערגעפרעגט דער צווייטער אַראַבער.

— יאַ, יאַ ווי דו הערסט און יעדער דימענט איז געווען אַרומגעפאַסט מיט צוועלף טייערע ברילאַנטען און יעדער ברילאַנט האָט געהאַט אַרום זיך פיר טייערע שטיינער און אַרום די שטיינער האָבען געפינקעלט אַנדערע פיער און צוואַנציג שטיינדעלעך און אַרום און אַרום זענען געווען אויסגעזעצט זעכציג קליינינקע ברילאַנטשיקלעך.

— אַזוי פיל רייכקייט — האָט זיך אַלץ גערוואונדערט דער צווייטער אַראַבער.

— יאַ, יאַ מיין קינד און דאָך, ווי דו זעהסט טרויער איך נישט — ענטפערט אַלץ דער אַלטער.

— וואָס הייסט, ווי קאָן עס זיין? — פרעגט איהם דער צווייטער.

— אַזוי, ווייל איך קאָן עס מעהר נישט אומקערהען! ענטפערט ווידער דער אַלטער. די זיבעציג טייערסטע דיאַמאַנטען זענען מיינע אַוועקגעהענדיגע יאָהרען! און די וואָס דו ביזט נאָך געווען יונג, וואָס די האָסט נאָך פאַר זיך אַ סך אַ סדאָוועלכע טייערע דיאַמאַנטען, ווי די יאָהרען פון לעבען, טרויערסטו, וואָס דו האָסט פערלוירען איין דימענט?

האָט דער יונגער אַראַבער זיך פערשעהמט, ער האָט היים בעדאַנקט דעם אַלטען אַראַבער און האָט זיך אומגעקעהרט אַהיים מיט נייעם כּוח צו אַרבייטען פאַר דער צוקונפט.

יודישע עצות

ענטפערט מיר היכף וואָס עס זענען אַזוינס די מענער?! אַ סך פרויען געפינען אַז נייערע מענער זענען סענטימענטאַל, און אַ סך געפינען אַז זיי זענען ברוטאַל. ווי געפינט איהר?

ענו.

ענטפער: מען דאַרף בלויז צוגעבען: און אַ סך פרויען קענען זיי נאַרישט געפינען...

*

איך האָב פערקויפט קושען אויף אַ באַזאַר פאַר יתומים צו 10 זל. אַ קוש. איז דאָס אַנשטענדיג פון מיין זייט?

פלאָראַ.

ענטפער: אַנשטענדיג? יאָ. נאָר ס'איז אַביסעל צו טייער. ווי מיר ווייסען, קריגט מען אויף באַזאַרען גרעסערע מציאות.

איך האָב ליב מיין שוואָגער, אַבער זי האָט מיך נישט ליב, וואָס רעדט איהר וועגען דעם?

מאַטעל.

ענטפער: ליבער מאַטעל, איך רעכן אַז איהר דאַרפט אָפּ'גט'ען דאָס ווייב און נעהמען אַנ'אַנדער שוואָגער!

ביאָגראַפיעס

פון „קונדס" לעקסיקאָן.

חיים שניאור

הנם חיים שניאור איז בטבע אַ ניטיקער און דאָך פאַר'ן ביאָגראַף נישט לייכט אַרויסצובעקומען פון איהם ביאָגראַפיש־מאַטעריאַל, אויף דעם געבטט איז ער אנ'עקשן. פונקט אַזוי ווי ער האָט זיך איינגעעקשנט און וויל קיין אַנדערע ראָלע נישט שפּילען אַזוי יונגט, ווי ער שפּילט הערש בער. הימעל און ערד און הערש בער! נעמט ער אויף זיך אויך הערש בערן, ווערט ער אָנגעפּגעלעבטער, ווי נאָר אַבער ער ריהרט זיך צו אַנאַנדערער ראָלע, איז אויס שניאור.

אַנ'עקשן, איז דאָך נישט טייטש צו זאָגען!

חייסט מען נישט, ווען שניאור האָט אָנגעהויבען שפּילען טעאַטער, פרעגט מען איהם, ענטפערט ער: הערש בער. מיט הערש בערן הויבט עס זיך ביי איהם אָן און ווער ווייסט צו עס ענדיגט זיך שוין ביי איהם מיט הערש בערן.

מיר האָבען געגנישטערט אין פערשידענע אַרכיווען אויסצוגעפינען עפּעס מאַטעריאַל צו זיין ביאָגראַפיע, האָט מען אַבער געפונען נישט מעהר ווי אַ חתונה־אַקט מיט בעלע בעלערינע. אַלע אַנדערע דאָקומענטען האָט ער פערניכטעט, צוזאַמען מיט זיינע יונגענד־חלומות: צו שפּילען אין אַ ריינעם, קונסטלערישען טעאַטער.

אַ פראַגע

האָסט מיך, זאָגסטו,
ליב און גערן
ווי די זון און
ווי די שטערן.
וואָס־זשע זאָל דאָס,
קענר, בעדייטען —
אַז דו ליבסט מיך
פון דער ווייטען?

ער האָט בעשלאָסען

— דו זאָגסט, אַז אויף איהר פערלאַנג האָסטו אויפגעגעבען טרינקען און שפּילען.

— זיכער.

מיט איהר?

— נו, פאַר וואָס האָסטו נישט חתונה געהאַט

— אַזוי ווי איך האָב מיך פון דעם אַלעם אָפּגעוועהנט, האָב איך בעשלאָסען, אַז איך קען קומען צו אַ בעסערן שידוך.

שפּאַס פון פאַמיליען־ווינקעל

עס קען זיין נאָך ערגער

מוטער (צו איהר טאָכטער אַ מאַרערע מיידעל): — זעהסט, מיין טאָכטער, אַט יענעם מאַן? ער האָט נעבעך קיין פלאַץ נישט וואו צו זיין. קענען נאָך זיין עפּעס ערגערס, ווי אַ מאַן אָהן אַ פלאַץ?

טאָכטער: — יאָ, עס קען נאָך זיין ערגער: אַז עס איז פערהאַן אַ פלאַץ און קיין מאַן אינדערטאָ.

ער האָט איהם בעליידיגט

— זאָג מיר, בּרודער, איז וועמען איז דיין זוהן געראָטען אין דיר אָדער אין דיין פרוי?

— אין מיר.

— אויב אַזוי איז ער נישט געראָטען.

ה.

נאָך אַלעמען

באַלעבאַסטע (צו דער נייער דינסט): אין אויב מיין מאַן וועט זיך צו דיר טשעפּען, דאַרפסטו זיך נישט פערוואונדערן...

דינסטמיידעל: נעווים, מאַדאַם! ער האָט שוין פון מיר בעקומען צוויי פּעטש.

נישט צוליב פערגעניגען

רייכער פאָטער (צו אַ יונגענמאַן): שוין זינט דריי וואָכען קומסטו צו מיין טאָכטער, וואָלט איך טאַקע געוואָלט וויסען צי מיינסטו דאָס ערנסט.

יונגערמאַן: אַוודאי ערנסט! וואָס רעדן מיינט איהר, איך וועל חתונה האָבען צוליב פערגעניגען?

זי איז נישט שולדיג

מאַן (צו זיין פרוי): וואָס מיך פערדריסט איז וואָס אַלעמאָל האָסטו דאָס לעצטע וואָרט אין אונזערע מחלוקות.

פרוי: וואָס בין איך שולדיג? קאָן איך [illegible] וויסען, אַז דו וועסט שוין מעהר נישט [illegible]?

די פארטייען און די ליטעראטור

(ענדע פון 7-טען זיים).

קיין כאראקטער." אין דעם פאטער פון דער גאנצער מארען־נער פאעזיע, אין דעם, וואס האט דעם חותם פון דער טיפסטער אויפריכטיגקייט ארויפגעלייגט אויף יעדער שורה, וועלכע ער האט געשריבען, — האט מען געפונען כאראקטערלאזיגקייט. פארוואס איז דאס געשען אזוי? דערפאר און נאר דערפאר, וואס ער האט נישט גענומען קיין אינסטרוקציעס פון קיין פארטייען.

מען האט אין יענער פאליטישער צייט פארלאנגט פון איהם און פון יעדען שריפטשטעלער אנגעהעריגקייט און טרייסאפט צו א בעשטימטער ריכטונג. געארג הערוועג, א טיפישער פאליטישער דיכטער פון די פערציגער יאהרען, האט אין איינעם פון זיינע לידער געשריבען: „פארטיי! ווער קאן נישט אפגעבען כבוד צו דער פארטיי, וואס איז ביז איצט געווען די מאמע פון אלע נצחונות? — — —

פאר אדער קעגען דארף זיך ארויסזאגען יעדער מענש, וואס האט מוט. אונזער רוף איז: א שקלאף אדער א פרייער! אפילו די געטער האבען א־אפגעגענירערט אויף דער ערד פון דעם אלימפ און מיט זייער „עטליכער קראפט זיך געשטעלט אויף דער זייט פון א פארטיי". הערוועג׳ס „ליר" איז געווען געענטפער אויף א פאעמע פון פערדינאנד פרייליגראט, וואו עס האבען זיך געפונען די פאלגענדיגע צוויי שורות:

> דער דיכטער שטעהט אויף איינער העהערן
> ווארטע
> אלס אויף דען צינגען דער פארטיי.

אט דעם העכערען וואך־טורעם פון דעם דיכטער האט די ראדיקאלע פאליטיק נישט געוואלט אנערקענען. זי האט געשטרעבט צו א פרייער דעמאקראטישער ארדנונג, אבער דאס אמת־פרייע און זעלבסטשטענדיגע ווארט פון א היינריך היינע האט זי ארויסגעבראכט פון די כלים. און עס איז אין דעם פרט נישט געווען קיין גרויסער אונטערשיד צווישען דעם ראדיקאליזם און דער רעאקציע. פאר די היינע׳ס און זייער נישט געצוימטען טעמפעראמענט האבען זיי זיך ביידע געשראקען.

אזוי, אז פאר שרייבער פון היינע׳ס מין איז אין מיטען ניינצענטען יאהר־הונדערט, פונקט אזוי ווי אין מיטעלאלטער און פונקט אזוי ווי איצט געשטעלט געווארען די הארבע פראגע: יעמען זאלען זיי טריי זיין, — דער הערשענדיגער פארטיי אדער זייער איינענער געוויסען?

אט ווי היינע האט געשילדערט די אטמאספערע, אין וועלכער ער אליין האט געשריבען זיין בעריהמטע סאטירע „אטאטראָל"... „די מוזעס", דערצעהלט דער דיכטער, „האבען געקראגען א שטרענגען בעפעהל, — פון איצט אן נישט מעהר ארום־צודרעהען זיך לייכטזיניג און א שטאך מלאכה, נאר כאפען זיך ניצליך פאר דעם פאטערלאנד, — ווי שפייז־געבערינס אין ־רינסט פון דער פרייהייט, אדער ווי וועשערינס אין רינסט פון דער קריסטליך־גערמאנישער נאציאנאליטעט"... „א טאלאנט", דערצעהלט היינע ווייטער, אין זינגען האבענדיג זיך אליין, — „א טאלאנט איז דעמאלט געווען נישט גאר קיין איינגענעמע מתנה: זיין איינגענטימער האט מען חושד געווען אין כאראקטערלאזיגקייט".

היינע האט דערפילט, אז עס איז געקומען די ריכטיגע צייט איינצושטעלען זיך פאר „די רעכט פון דעם גייסט, בעזונדערס אין דער פאעזיע" — און ער האט דערצעהלט די ראמאנטיש־סאטירישע געשיכטע פון אטא טראל, פון אט דעם טאנצענדיגען בער, וואס אויף זיין מצבה וועט זיין עס איז שטעהען די קורצע אויפשריפט:

> אטא טראל, טענדענצבער, זיטליך.
> רעליגיעז, א טרייער מאן,
> פונ׳ם צייטגייסט א פערפיהרטער,
> ווערט א ריינער סאנקילאט.
> שלעכט געטאנצט, דערפאר פרינציפען
> אין זיין הארינער ברוסט געטראגען,
> טיילמאל גארנישט שלעכט געשטונקען,
> קיין טאלאנט, דאך א כאראקטער.
> (יודיש פון זישא לאנדוי).

היינע האט מיט קרוב צו הונדערט יאהר צוריק, ווי מיר זעהען, געליטען פון ריזעלבע גוטע בירגער, נאר שלעכטע מוזיקאנטען, קעגען וועלכע די ליטעראטור מוז זי שיצען ביי היינטיגען טאג... די פראגע איז נישט נייע. אבער זי איז געווארען ווידער אקטועל. עס איז געקומען א צייט, ווען יעדער אמת׳ער שריפטשטעלער מוז זיך איינשטעלען פאר „די רעכט פון דעם גייסט", בעזונדערס אין דער ליטעראטור. עס איז ווידער אמאל נויטיג געווארען צו זאגען, אז „טאלאנט" שליסט נישט אויך „כאראקטער" און אז, ווידער, „כאראקטער" קאן בשום אופן נישט פערנעמען דעם ארט פון „טאלאנט".

שאראדען און רעטענישען

לעזונג פון נומער 91.
באלאראווסקא — מאנגער — קירמאן.
געוואונען האבען פאר׳ן בעסטען ענטפער:
1) בראניא פרענק, ווסכארניא 25, א פלאש קעלניש וואסער. 2) מ. זאגאיסקי, וואלבארסקא 33, א שאכטעל פאפעטעריע. 3) ה׳ גרינגראס פיעטריקאווער 37, 2 שט. טואלעט זייף.

לעזונג פון נומער 92.
שני — י (שניי).
געוואונען האבען פאר׳ן בעסטען ענטפער:
1) מ. בלאוואט, שענקעוויטשא 7. 2 טאפעל שאקאלאד. 2) מ. גאלדמאן, אלעקסנדריסקא 32. 1 שטיק טואלעט־זייף. 3) יוסף פישניצקי, נארנאווא 24, א שאכטעל פאפעטעריע.

לעזונג פון נומער 93.
סאק — אלאוו (בליי) — סאקאלאוו
געוואונען האבען פאר׳ן בעסטען ענטפער:
1) מאניא בלויפארב, ושעראמסקי 44. א פלאש קעלניש וואסער. 2) מ. קורץ, שקאלנא 7 א שאכטעל פודער. 3) מ. קירצבארד, גראנסקא 10, א שאכטעל קרעם.

Nr. 94.

> איין ווארט ענטהאלט צוויי ווערטער,
> דאס ערשטע הייסט — „געוועזן"
> דאס צווייטע איז „אנ׳אנשטעל"
> צוזאמען ווערט דורך פארטלען
> איך טיים עס היינט געשעהען...

שאראדען-ווינקעל
קופאן נומער 94

פרעמיעס:
1) א בינעט אין יודישען טעאטער.
2) א פערטעל טוץ פאטאגראפיעס אויסגעפיהרט פון קונסט־פאטאגראפ.־אנשט. „פאריזיען".

Nr. 95.

> מיט א קוף עס האקט און בראקט
> מיט א גימל איז עס...
> ביז׳ערט ראָרט איצטער פיעל געוואגט
> פון מלחמה־קריגים.

שאראדען-ווינקעל
קופאן נומער 95

פרעמיעס:
1) 2 בילעטען אין קינא.
2) א בילעט אין יודישען טעאטער.

Nr. 96.

> „צייט צו בויען" האט געפלפולט
> מיט׳ן „אויף דער וואך"
> וואס אזוינס איז עס געווען
> אט די זאך?

שאראדען-ווינקעל
קופאן נומער 96

פרעמיעס:
1) א פערטעל טוץ פאטאגראפיעס אויסגעפיהרט פון קונסט־פאטאגראפ.־אנשט. „פאריזיען".
2) צוויי טאפעל שאקאלאד.

בעמערקונג: די קופאנען מיט די גע־לעזטע שאראדען, בעט מען אבצוגעבען אין קאנטאר־טען מיט אנגעגעבענע נעמען און אדרעסען אין אדמיניסטראציע פון „נייעם פאלקסבלאט" ביז מיטוואך איינשליסליך.

די נעמען פון די זוכה בגורל װעלען אין קומענדיגען פרייטאג־נומער פערעפענטליכט ווערען.

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, 10 יאנואר

ווארשע: 12,05 גראמאפאן־מוזיק. 15,20 איבערזיכט איבער די פעריאדישע אויסגאבען, פארטראג פון פראפ. ה. מאשמיצקי. 16,45 גראמאפאן־פליטען. 17,15 די איצטיגע תבואה־פאליטיק 17,45 די נייעסטע שלאגערס פון „מארסקע אקא" פון דער רעוויע „גאנץ ווארשע". 20,05 א גע־שפרעך וועגען מוזיק, ב. שטראמענגער. 20,15 סימפאנישער קאנצערט פון ווארשאווער פילהאר־מאניע. קראקא 17,15 „א פוילישער אויספלוג קיין סאכארע", ד"ר א. גאראמסקי. ווילנא 8,45 אודיציע „אנ׳אנגעזעהענער גאסט", אויסגעפיהרט דורך דראמאט. סטוד. פויזען 12,50 „קאמוניקא־ציאנס־פראגען", אינזש. ראדאנקי. לייפציג 19,30 „פרידעריע", אפערעטע פון לעהאר. קעניגוואוס־טערהאוזען 19,30 טראנסמיסיע פון בערלינער אפערע „באריס גאדונאוו". וויען 20,05 „רוסאל־קא", לירישע אפערע פון דוואזשיק. בודאפעשט 20 30 וויאלאנטשעל קאנצערט פון קערפעלי, טראנסמיסיע פון דער מוזיקאלישער אקאדעמיע. מיילאנד 20,30 סימפאנישער קאנצערט. רוים 21,20 „מאסקאטע", אפערעטע.

שבת, 11 יאנואר

ווארשא 12,05 גראמאפאן־מוזיק. 13,10 קא־מוניקאטען. 20,15 פעליעטאן „כונכוזען", מיל־קאווסקי. 20,30 לייכטע מוזיק. 22,00 פעליע־טאן „אידיליע אונטער דער בלינצענדער לבנה". 22,35 קאמוניקאטען. קראקא 17,45 „מעשה׳לעך פאר קינדער", גערסאן - דאמבראווסקא. פויזען 19,05 אוימאר־אוועגד פון י. סטאדינגער. 24,00 נאכט־קאנצערט פון פירמע פיליפס. ווילנא 23,00 „א שפאציר איבער אייראפע", רעפעראט. קאטא־וויץ 20,00 וועגען נאטור־וויסענשאפט. לעני־גראד. 14,30 קאמעראל־קאנצערט. ווראצלאוו יאז אויף צוויי פארטעפיאנאס. 20.30 פראג. קאנ־צערט פון פיליפ גאבערט און סוזאנע באלגער. מיילאנד 20,30 טראנסמיסיע פון דער אפערע „סקאל". בוקארעשט 20,45 טראנסם. פון רומעני־שער אפערע.

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע דראמע פון לעבען פון די גאלד־זוכער זייערע ליידענשאפטען און נויט א.נ. היינט און פאלגענדע טעג!

„גארדענער געהינום"

DOLORES del RIO i CARL DANE (SLIM)

רעזשי: Clarence Brown
אין די הויפטראלען:

דאס קינא־גע־ביידע איז צענ־טראל בעהייצט

סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ ש. ביינערמאן.

קינא־טעאטער „UCIECHA"
לימאנאווסקיעגא 36 (אן עקסאן־דראווסקא)

אנהויב אין געוועהנליכע טעג 4 נאכמיטאג.
שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג.
פערשטארקטער ארקעסטער. דער זאל איז גוט בעהייצט

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער מעכטיגער פילם! היינט און פאלגענדע טעג!

„די זינדיגערין"

ר הריינדע דראמע פון א מיידעל, וועלכע נאך ביטערע ענטוישונגען אין לעבען, זוכט א מקום־מנוחה אין קלויסטער. אין די הויפטראלען:

Hans Mierendorf, Elżbieta Pinajeff

דאס בילד ווערט אילוסטרירט מיט כאר־געזאנגען.
נעכסטער פראגראם: „קארוזועלע פון זינד"

קינא־טעאטער RAJ
5 באלוטער מארך 5

היינט און פאלג. טעג! מעכטיג מייסטערווערק פון דער פראדוקציע PARAMOUNT א. נ.: היינט און פאלג. טעג!

„די זינדיגעריז אהן זינד"

CLARA BOW
אין דער הויפטראלע דער אונפער־גלייכליכער אפגאט פון אלע מענער

אויסער׳ן פראגראם: א פארס. סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ ע. זילבערשאץ. דער זאל איז גוט בעהייצט.
קירצליר! שלאגערז! „אללאה׳ס שהלאפיז" און „אנקעל טאם׳ס כאטע".

Dr. med. I. WAJNBERG
Cegielniana 47, tel. 26-02
צוריקגעקעהרט
אינערליכע קראנקהייטען.
ספעציעל פאר לונגען־ און הארץ־קראנקהייטען.
בעשטראהלונגען און קינסטליכע בערג־זון.
לעס אן אין דער היים פון 3—5 נאכמיטאג.

כ׳קויף און פערקויף מעבעל
דיוואנעס, פעלצען, ניי־מאשינען, גארדעראבען, סאמא־ווארען א.ז.וו. און צאהל די העכסטע פרייזן
א. ווייצמאן, נארוטאוויטשא 19
אין מעבעל־געוועלב
(פריוואט־וואוינונג: שענקיעוויטשא 29)
ביי מיר איז שטענדיג דא פערשידענע געניצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

א לאנגיעהריגער געוועזענער
גערכטס־סעקרעטאר
שרייבט אלערליי ביטעס און קלאגעס, קלויזולעס און זאבעזפיעטשע־ניעס אין אלע שטעדט פון פוילען.
א גוטער ספעציאליסט אין מיליטער־ענינים
B. MANN, Piotrkowska 10.

Dr. H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאנא 25, טעל. 126-87
ספעציעל ארצט פאר הויט־ און ווענערישע קראנקהייטען. מענער־שוואכע, עלע ארט אנאליזען, בעהאנדלונג מיט קווארץ־שטראהלען
נעמט אן פון 8—2 נ.מ. און פון 5—9 אוו.

היינט און פאַלגענדע טעג! אונגעוועהנליכע פּאַסירונגען פון אַ לעבעדיגען מת מיט MIKOŁAJ KOLIN אין זיין בעריהמטער קרעאַציע אין פילם

„כאַרוזשעלע פון זינד"

אין די איבעריגע ראָלן: די רייצענדע BETTY ASTOR און GUSTAW FRÖHLICH א.א.

נעכסטער פּראָגראַם: „די פרוי און דער קלאָון" איז דער הויפּט-ראָלע C. MONTENEGRO

Kino Spółdzielni
Sienkiewicza 40.

נחוֹיב אין געוו. טעג 4 נאָכם. שבת, זונטאָג און יו"ט 12 בייטאָג לעצט. סעאַנס 10 אָוו. ביים ערשטען סעאַנס — זענען די פרייזען פערקלענערט.

היינט און פאַלג. טעג! גרויסע פּרעמיערע! היינט און פאַלג. טעג!

לעצטער ראָמאַנס

מיט MARY KID IWAN PETROWICZ אין די הויפּט-ראָלע.

דאָס בילד ווערט אילוסטרירט מיט אַ גרויסען כאָר, וועלכער וועט אויספיהרען די שענסטע ראָמאַנסען.

נעכסטער פּראָגראַם: „דער מענש, וואס לאַכט" מיט CONRAD VEIDT

קינא-טעאַטער
ZACHĘTA
[...]ערזשער 26, ביים פּלאַץ קאָשטשעלני
[...]ערשט. סימפאָנ. אָרקעסטער.
[...]בעם: בעת דער פּויזע קאָנצערט
[...]ין גיגאַנטישע מאַרקאָני-ראַדיא.
דער זאַל איז גוט בעהייצט.

עלטערן!

אין מיין נאָכמיטאָג חדר-שולע וועלען קינדער, וואָס לערנען אין פּאָוושעכנע שולען צו לערנען: חומש, רש"י, תנ"ך, משניות, גמרא, הוספות, רעדען און שרייבען העברעאיש און יודיש בריף זעלבסט צוזאַמענשטעלען. ס'ווערען אויך אָנגענומען אָנפאַנגער וואו ס'ווערט אויסגעלערנט אין פערלויף פון 5 חדשים גרינדליך דאַווענען. אַ שטרענג-רעליגיעזע ערציהונג! צוגענגליכע פרייזען.
איינשרייבען טעגליך 4 ביז 7 אָוונט.
יחיאל דוד ראָזענפעלד
פּלאַץ וואָלנאָשטשי (ניע שטאָט) 6
קהער אָפיציגע, רעכטס, 2. שט.

טאַפּעציר-אַנשטאַלט און מעבעל-מאַגאַזין פון
Stanisław Gabała
לאָדז, קאַראָלאַ 1 און פּיעטריקאָווער 108 אין הויף
בעזיצט אויף לאַגער קאָמפּלעקטע אַמעריקאַנישע שלאָף- און עס-צימער, קאַבינעטען, סאַלאָניקעס און איינצעלנע מעבעל. גרויסער אויסוואַהל פון אָטאָמאַנען, קאָזעטקעס, שטוהלען או קלוב-מעבעל. צוגענגליכע פרייזען. אויך גיב אויך אויף ראַטעס

עקספּעדיענט
מיט ביוראָ-ארבייטען פערטרויט, בעזיצט די פויל שע און דייטשע שפראַך אין וואָרט און שריפט, ווערט געזוכט. אָפערטען אונטער „Expedient" אין דער אַנאָנסען-ביוראָ ס. פּוּקס, פּיעטריקאָווער 50

שטאַט-אַגענט
פאַר ביוראָ-אַרטיקלען, ווערט געזוכט אָפערטען אונטער „BUREAU" אין די אַנאָנסען-ביוראָ ס. פּוקס, פּיעטריקאָווער 50.
3609

Dr.
HELLER
ספּעציאַליסט פאַר הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע.
נאַווראָט 2 טעל. 79-89.
נעמט אָן ביז 10 פריה און פון 4—8 אָוונד. פאַר פרויען ספּעציעל פון 4—5 נאָכמיטאָג פאַר אומבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

מה שהיה הוא שיהיה, ומה שנעשה הוא שנעשה!

זאָ זאָלסטו ווייטער קומען צו ליפּען אין בעוו. רעכטסקאָנסולענטען-ביוראָ צו ה' מאַנעלאַ, פּיעטריקאָווער 17
(זאַכאָדניאַ 52) טעל. 79-148
וואו עס ווערט ערלעדיגט און געשריבען אלערליי ביטעס: ציווילע, קאַרנע, האַנדלאָווע, אַפּעלאַציעס, אַדוואָקאַניעס, קלאַוזולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען, וועגען דירות אין אורזשאַנד ראָזיעמטשי, ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען.
מיט אַכטונג
מ אַ נ ע ל אַ, רעכטסקאָנסולענט
פּעטריקאָווער 17.

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען און ערצטליך-דענטיסטישער קאַבינעט
זגיערסקאַ 17 טעל. 16-33.

ד"ר ראַקאָווסקי נאָז האַלז, אויערן קר.	10—11 2—3 6—7
ד"ר רוזשאַנער הויט און געשלעכט קר.	10—11 1—2
ד"ר גאָלדשטיין- אוינען-קראַנקהייטען פּאָלאַק	1—2 7—8
ד"ר יוסטמאַן נערווען קראַנקהייטען	12—2 חוץ זונ.
ד"ר ראָזענצווייג קינדער-קראַנקהייטען	10-12 4-5
ד"ר פּאַפּיערני פרויען און געבורטס-הילף	11½-1 5-6
ד"ר קאַנטאָר כירורגישע-קראַנק.	4½-5½ זונ. 1—2
ד"ר וויינבערג אינ. חערין לונגען	12—1, 6½—7½
ד"ר מטופּעל רענטגען	12—2, 4—6
א. גראַיעוושיק צאָהן-ארצט	3—7
נ. ראָזעס צאָהן-ערצט	8—2

צאָהן-פּונבדהאַלונג, בעלייכטונגען, קאָראָנען, טאָסטען אא.וו. ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען
א רענטגען-אינסטיטוט
האַלונג פון הויט קראַנקהייטען פון קאָפּ (פּאַרך) מיט רענטגענשטראַלען, פאַר בעשטראַלונג און דורכלייכטונגען, קוואַרץ-לאַמפּע, דיאַטערמיע, עלעקטריזאַציע, אא. מעגליכע אַנאַליזען. אַ קורס פאַר שטאַמלער. אימפּונגען געגען שאַרלאַך (שקאַרלאַטין) פון 4—5 נאָכם.
די לעטשניצע איז אויך אָפען זונטאָג
ווייזיט אין דער שטאָט.
ערצט.-קאָסמעטיש. גאַבינעט
פּרל. מאַרקוס נעהמט אָן פון 5—7 אָוונד

Dr. med.
W. EYCHNER
גינעקאָלאָג-אַקושער
זגערזשער 11.
טעל. 34-72
נעמט אָן פון 6—8 אָוונד

DR. MED.
Z. Datyner
אוראַלאָג
ספּעציאַל-ארצט פאַר בלאָזען נירען און אורין-קראַנקהייטע
Piramowicza 2
(Olginska) Telef. 148-95
נעמט אָן פון 1—2 און 6—8

צאָהן-ארצט
St. Gelberg
וואוינט יעצט
Zawadzka 14, tel. 108-33
נעהמט אָן פון 10-2 און פון 4-7.

PERLA i POMORSKI, Łódź
Piotrkowska 69, tel. 208-24

ספּעציאַל ניי-מאַשינען Union Special נייע און גענוצטע.
זשור, דזשערגאַניע, קריטע, טאַמבוראַציע, לעכער הענדשקעס. טריקאָטאַזשען, אָבערלאָק, אונטערלאָק, מאַשינען פאַר אַפּרעטורען, פאַרבערייען, טישען פאַר קראַפּט-בעטריב ניי-מאַשינען פאַר שניידער, שוסטער, קאַמאַשען-שטעפּער, שטיקער, שניידערינס אז"וו — א. ז. וו. —
רעפּעראַטורען
גרעסטע רעפּעראַטור-ווערקשטעל אין לאָדז
אַרבייט שנעל און ביליג.

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען און דענטיסטישער קאַבינעט.
בזשעזשינער 11, טעלעפאָן 37-63
אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָוונד.

ד"ר אימיך נאָז, האַלז, אויערן קר	3½—4½
ד"ר קערשנער קינדער-קראַנקה.	9-11 3-4½
ד"ר שיפּמאַן אינערליכע קראַנקהייטען	12—2
ד"ר לובּימאָוו הויט און געשלעכט-קר.	12½—1½
ד"ר שמירגעלד נערווען און גייסטיגע קר.	1—2
ד"ר גאָלדבלאַט אויגען-קראַנקה.	12½—1½
ד"ר חיים כירורגישע קראַנקהייטען	2—3
ד"ר שמערלאָווסקי פרויען- און געבורטס-הילף	3½—4½

אַנאַליזעס, שפּראַך-שטערונגען ווי שטאַמלען א.א. קינסטליכע בארג-זון-בעשטראַלונג, איבערשטיצונגען, מאַסאַזשען, עלעקטריזאַציע, טעראַפּיע, אויך פּרלאַנז וויזיטען אין שטאָט און לאַבאָראַטאָריום ווערען אָנגענומען אַלע אַרט אַנאַליזען, אויך פּלעכטע און בלוט אימפּונגען געגען שקאַרלאַטין.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען
א רענטגען-אינסטיטוט.
ד"ר לאָזשינסקי טעכניש פּלאָמבע
צאָהן-ערצט 10—1 3—6
קינסטליכע ציין, קאָראָנען, פּלאָמבען א. ז. וו.
די לעטשניצע איז אָפען אויך זונטאָג.

Dr. med. **M. Lerner**
ספּעציאַליסט פאַר קינדער-קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט
ZACHODNIA 64, tel. 113-09
נעהמט אָן פון 3—5 נאָכמיטאָג. 13234

Dr. ADAM
GROSGLIK
Al. Kościuszki 27
tel. 51-78
הויט און ווענערישע קראַנקהייטען, רענטגען און ליכטהיילאונגען.
נעמט אָן פון 4—7 אין אָוונד

א לעהרער
מיט רעגירונגס-רעכט 15 יאָהר פּראַקטיצירט ערטיילט לעקציעס פאַר שילער און דערוואַקסענע: פּויליש, דייטש פראַנצויזיש, מאַטעמאַטיק, און בוכהאַלטעריע.
שיף, שוו, יאַקובאַ 12
רעכטע אָפיצינע 1 שטאָק

על-ז-וואָרען
קען מען קויפען אַמביליגסטען און אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען נאָר ביי דער לאַנגיעהריגער פירמע
L. B. FEFER, Wschodnia 42 Tel. 178-04
בעמערקונג: די קירזשנער-ווערקשטעל געפינט זיך אויפ'ן אָרט.
די אַרבייט ווערט אויסגעפיהרט פּינקטליך און ריין.

די מעכאַנישע שלאָסערי און שווייסערי
פיהרט אויס זאָרגליכע מאַשין-רעפּעראַטורען, שווייסונגען, צופּאַסונג פון מאַשינען-טיילען מיט גאַראַנטיע און :— געגען ביליגע פרייז :—
J. REDER, Łódź
11 קאָנסטאַנטינער 11 (רוג זאַכאָדניאַ)
פּריוואַט-וואוינונג: גדאַנסקאַ 20.

רעכער מאַשינאַווע ווערען אָנגענומען צו ביליגע פרייזן
ג. נאַרדמאַן ציגל. 29

Dr. med. LAJCHTER
צאָהן-כירורג
Chor. szczęk, dziąseł, podniebienia, języka i t. p.
przeprowadził się
na **ZIELONĄ 9**, I p. front, **tel. 149-66**
od 1½–5 po poł. 8222

DR. MED.
L. Pikielny
אוראָלאָג
ספּעציאַל-אַרצט פאַר נירן, בלאָז און האַרן-קראַנקהייטן
8 NAWROT 8, tel. 2,19-90
נעהמט אָן פון 4—7 אָוונד.
צוריקגעקעהרט.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

10 פרייטאג ‏— ‏י׳ טבת תר״צ

יאנואר
זון-אויפגאנג 7.45
זון-אונטערגאנג 3.35
ליכט-צינדען: 3,27

בײ עקסמיטירען אנ׳ארבייטער
האט זיך געמוזט אריינמישען רייטער-פאליציי

(ס) אויף קאראלא 10 האט זיך א יאהר געוואוינט דער 28-יעהריגער אנדזשעי סטעמפאראווסקי מיט זיין פרוי און קינד אין א וואוינונג פון איין צימער.

דאס הויז געהערט צו צוויי שותפים: סטאמבאראווסקי האט די וואוינונג געדונגען ביי איינעם און דער צווייטער שותף האט דערפאר אויף איהם געטראגען א פאס. דערווייל איז סטעמפאראווסקי וועלכער איז געווען אנ׳אכפאלט-ארבייטער געוואָרען ארבייטסלאז און נישט געצאהלט קיין דירה-געלד. די 2-טע שותף׳טע, פרוי רייז האט אנגעקלאגט אויף אנ׳עקסמיסיע, דערביי האט זי אין געריכט, בעוויזען, אז זי אליין האט פריהער פערנומען די וואוינונג און דער שותף האט די וואוינונג פערדונגען אהן איהר וויסען.

דאס געריכט האט ארויסגעגעבען אנ׳עקסמיסיע-אורטייל. נעכטען האט א קאמארניק אויסגעפיהרט די עקסמיסיע; סטאמבאראווסקיס פרוי האט אויפגעהויבען א געוויין און א געשריי. די עקסמיסיע איז פארגעקומען גראד אין דער צייט, ווען ס׳זענען פערביינגעגאנגען א פאר הונדערט ארבייטער פון די פאבריקען. איינינע פון זיי האבען זיך אריינגעקריגען אין הויף גענומען סטאמבאראווסקיס זאכען און זיי צוריק אריינגעטראגען אין דער וואוינונג. מ׳האט ארויסגערופען רייטער-פאליציי וועלכע האט פונאנדערגעטריבען דעם עולם. סטעמבאראווסקי איז דער ווייל געבליבען וואוינען אין דער וואוינונג.

די פאפוגאיען-קראנקהייט
האט געפונען אווידערקלאנג אין לאדז

(מ) אין צוזאמענהאנג מיט דעם, וואס אין פראג און אין בערלין זענען פעסטגעשטעלט געוואָרען טויט-פאלען פון דער פאפוגאיען-קראנקהייט, האט די היגע מעדיצינישע וועלט געווענדעט איהר אויפמערקזאמקייט אויף דער קראנקהייט.

ס׳איז פעסטגעשטעלט, אז די קראנקהייט קומט פון אנשטעקען זיך פון פאפוגאיען. ביי די פאפוגאיען קומט די קראנקהייט צום אויסדרוק דורך שלשול, פערלירען דעם אפעטיט, און ענדיגט זיך געוויינליך מיט׳ן טויט. די אנשטעקענדע באצילען געפינען זיך אין׳ם פויגעלס צואה און קענען אויף פערשידענע אופנים אנשטעקען דעם מויל ביים מענשען. די סימפטאמען פון דער קראנקהייט זענען געהעכערטע טעמפעראטור, קאפ-וועהטאג, שלשול, וועהטאגען אין גאנצען קערפער, אפט ברעכט, אז די קראנקהייט קאמפליצירט זיך מיט א לונגען-ענטצינדונג און דאן קומט דער טויט.

די שטאטישע סאניטאר-מאכט האט פעראָרדענט נאכצוקאנטראלירען די פאפוגאיען אין דער מענאזשעריעס און העלענאף; פריוואט-פערזאנען, וועלכע האבען פאפוגאיען, דארפען אין פאל, יוען זיי וועלען בעמערקען די דערמאהנטע קראנקהייט-סימנים, באלד ווענען דעם מיטטיילען אין דער שטעטישער באקטעריאלאגישער סטאציע (גדאנסקי 44), כדי מאכען א באקטעריאלאגישע אויספארשונג פונ׳ם צואה. אין פאל, ווען די פויגלען וועלען זיין אנגעשטעקט, וועט מען זיי פערניכטען.

א מיז „דיסעלדארפער" פערברעכער אין לאדז
זיין ספעציאליטעט איז צו פערגוואלטיגען מיידלעך

(וו) מיט א פאר טעג צוריק האט די פאליציי בעקומען א מעלדונג וועגען א דענגענראט, וועלכער בעפאלט אינזאמע פרויען אויף די פינסטערע גאסען אין כאינדגעגענד און פיהרט איבער זיי אויס געוואלד-טאטען.

אזוי האט געמאלדען פרל. מיכאלינא פ., אז אויף האמבראווסקא גאס איז צו איהר צוגעגאנגען אנ׳אונבעקאנטער יונגערמאן און פערפיהרט מיט איהר א געשפרעך. פרל. פ. האט גערארפט געהען אין וויסקיטנא, נעבען לאדז, יוען זיי האבען זיך געפונען אין פעלד האט דער יונגערמאן ארויס-געכאפט א רעוואלווער און אונטער דער טויט-דראהונג איבערגעפיהרט איבער איהר א שענדליכען געוואלד-טאט. יוען די גוואלדטענע איז צו זיך געקומען, האט זי באלד געמאלדען וועגען דעם פאריפאל דער נאהענטסטער פאליציי-וואך. מען האט באלד נאכגעפרעגט א נעיעג נאך דעם פערברעכער, אבער איהם נישט געפונען.

נעכטען איז ווידער צו דער דורכגעהענדער דורך דאמבראווסקא גאס מאריא ק. צוגעקומען עפעס א יונגערמאן און אנגעבינדען מיט איהר א געשפרעך, אין א פוסטען פינסטערען ווינקעל, נעבען העבלערס פאבריק האט דער יונגערמאן ארויסגעכאפט א רעוואלווער און דראהענדיג דעם מיידעל געוואלט זיי פערגוואלטיגען. נישט קוקענדיג דערויף, וואס די לופט פונ׳ם רעוואלווער האט זיך געפונען ביים שלייף פון דעם מיידעל, האט זי זיך אבער פערצווייפעלט פערטיידיגט, געשריגען און גערופען הילף, דער אנפאלער האט אויף איהר צו-ריסען די קליידער, פערשטיפט דאס מויל. דאס מיידעל האט אבער בעוויזען ארויסצעווארפען דאס טיכעל פונ׳ם מויל און מיט די ציין און נענעל זיך פערטיידיגט. זי האט אזוי לאנג געשריגען נאך הילף, עמיצער האט זי דערהערט און געקומען אויפ׳ן רוף; דער אנפאלער האט זיך איבערגעשראקען און איז ענטלאפען.

אין פאליציי-קאמיסאריאט האט מען לויט׳ן בעשרייבען דעם אנפאלער דערקענט, אז דאס איז דערזעלבער פערברעכער, וועלכער איז בעפאלען אויך דאס פרל. מיכאלינא פ.

די פאליציי זוכט דעם דענגענעריטען פער-ברעכער.

א ביאליסטאקער יודיש מיידעל
געפאלען אקרבן פון אלאדזער אפעריסט

א ביאליסטאקער מיידעל, א טאכטער פון באלעבאטישע, נאר געדריקטע עלטערען, האט זיך מיט א קורצער צייט צוריק בעקענט אין קינא מיט א יונגענמאן, וועלכער האט זיך פאר איהר פארגעשטעלט, אז ער איז אליין א לאדזער, יתום פון א הארטיגען מאנופאקטור-סוחר, אויף נאווא-מיעסקא גאס, און קיין ביאליסטאק איז ער געקומען געשעפטלעך.

בקיצור:

פון דער דאזיגער בעקאנטשאפט איז ארויס-געקומען א הייסע ליבע, דער יונגערמאן האט אנגעהויבען קומען אפט קיין ביאליסטאק. דער מיידעלס עלטערען האבען זיך אנגעפרעגט שריפטליך ביי זייערע בעקאנטע אין לאדז און די תשובה איז געווען אנ׳אויסגעצייכענטע — דער פאטער א באלעבאטישער מענש, א יוד א סוחר און דער זוהן א פיינער יונגערמאן.

היות, דעם מיידעלס עלטערען האבען איהר מעהר ווי 500 הונדערט דאלאר נישט געקענט געבען, האבען זיי אנגעהויבען צו אייַלען, מ׳זאל בעשטימען דעם זמן החתונה.

א פאר טעג פאר׳ן בעשטימטען טערמין, איז אבער געקומען דער יונגערמאן, מ׳זאל די חתונה אפלייגען, ווייל זיין פאטער איז נישט געזונד און וועט צום בעשטימטען טערמין נישט קומען.

דער כלה׳ס עלטערען זענען אבער געווען קעגען דעם — מילא, וועט מען זיך בעקענען מיט׳ן מחותן נאך דער חתונה, אגב, האבען זיי חושד געווען, אז דער מחותן איז „קראנק", ווייל ער איז נישט צופרידען, וואס זיין זוהן נעהמט אזוי ווענינ נדן...

צו דער חתונה זענען געקומען דעם חתן׳ס א פאר קוזינס, קוזינעס, א מוהמע (קיין מוטער האט ער נישט) און ס׳איז אלץ גע אנגען כשורה.

פלוצים, א פאר טעג נאך דער חתונה, טרעפט זיך דער יונגער ווייבעלס פאטער מיט זיינעם א בעקאנטען היגען יודען און יענער מאכט איהם א׳יפ׳מערקזאם, אז דער „טיפ", מיט וועלכען זיין טאכטער שפאצירט ארום, איז א מענשעל פון דער לאדזער אונטערוועלט....

קוקט איהם דער פאטער אן.

— יא, יא — פערזיכערט דער יוד — ביי מיר איז גראד געווען צו גאסט מיינער א׳לאדזער געשעפטס-פריינד, זענען מיר ביידע געגאנגען אין אוונט אויף ליפאווע און געטראפען א׳יער טאכטער מיט׳ן פארשוין, פרעגט מיר מיין געשעפטס-פריינד — ווער איז די פריילין? און יוען כ׳האב איהם דערצעהלט, אז ס׳איז א באלעבאטישע מיידעל, האט ער זיך געכאפט פאר׳ן קאפ...

דערהערענדיג אזא מעשה, איז דער אומגליקליכער פאטער תיכף אוועקגעפאהרען קיין לאדז און הארט האט ער זיך ערשט איבערצייגט, אז ער איז מיאוס אריינגעפאלען — אויף נאוואמיעיסקא גאס איז טאקע דא אזא סוחר, וועלכער האט א זוהן, וואס ארבייט מיט איהם אין געשעפט, אבער אין ביאליסטאק איז ער קיינמאל נישט געווען...

איז אונזער בן-עיר געקומען צולויפען צוריק קיין ביאליסטאק, זיך דא א נעהם-געטאן צו זיין „גן-עדן" און ס׳האט זיך ארויסגעוויזען, אז ער איז אין „ארדענונג" — ער טראגט צופעלינ דעם זעלבען נאמען און פאמיליע, וואס דעם לאדזער סוחר׳ס זוהן, און ער האט שוין, א דאנק דעם, עטליכע מאל חתונה געהאט און זיך גע׳גט....

אויך זיין איצטיגער ווייבעל איז ער גרייט צו גט׳ן, נאר מ׳זאל איהם איבערלאזען די 500 דאלאר נדן.

רעכטס-קאנסולטענטען-ביורא
„PROGRESS"

פון י. שימקעוויטש, 16 בזשעזשינער 16

מ׳ווערט ערלעדיגט שנעל און פינקטליך אלערליי ביטעס, אנקלאגעס, כלוויזלעס א. או. ה.

איך שיק אויס איינקאסענטען אין אלע שטעט און דערפער צי נצוקאסירען חובות אויף גוטע בעדינ-גונגען. מיט אכטונג י. שימקעוויטש.

CASINO

הייגט און פאלגענדע טעג!

דער מעכטיגסטער פילם-מייסטערווערק פאר אלע צייטען...

דער מאנומענטאלסטער פילם פונ׳ם קעניג פון די רעזשיסערען פון FRYDERYK LANG

די פרוי אויף דער לבנה

אן ערהויבטע סענסאציאנעלע, מיסטעריעזע און ריהרענדע דראמע פון ליבע און שנאה, אייפערזוכט און טריישאפט אויף דער לבנה. די אקציע שפילט זיך אפ אויף דער ערד און אויף דער לבנה, אויך אינוועניג פון דער ראקעטען-שיף בעת איהר פליה אויף דער לבנה.

אין די הויפטראלען די העלדען פון פילם „שפיאנען"

GERDA MAURUS i WILLY FRITSCH

פראדוקציע: „UFA" סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ י. קא טאר.
אכטונג! צוליב דעם לאנגען מעטראזש פון פילם „פרוי אויף דער לבנה" ווערט דאס קינא-טעאטער „CASINO" געעפנט אום 4 נאכמיטאג, גיר 3 סעאנסען 4^{30}, 7^{15} און 10 אוו.
בעמערקונג: פאספארטען, הנחה-בילעטען און פרייקארטען זענען גילטיג נאר ביז 7 אוו.

אונטערשטיצונגען פאר ארבייטסלאזע

די אויסצאהלונג פון די אונטערשטיצונגען וועט פארקומען לויט פאלגענדען סדר:

היינט פרייטאג, דעם 10 יאנואר 1930:

ארבייטסלאזע, וועמענס נאמען הויבען זיך אן מיט די בוכשטאבען

L Ł M N O P R

פון 9 א זייגער ביז 11 פאר די רעגיסטרירטע אין דער ערשטער אפטיילונג פון ארבייטס-פער-מיטלונגס-אמט.

פון 12 א זייגער ביז 2 נאכמיטאג — פאר די רעגיסטרירטע אין דער צווייטער אפטיילונג פון ארבייטס-פערמיטלונגס אמט.

שבת, דעם 11 יאנואר 1930:

ארבייטסלאזע מיט די נעמען אויף

S T U W Z

אנ׳ארבייטסלאזער, וועלכער קומט נאך דער אונטערשטיצונג, דארף פארצייגען: 1) א פאס, אדער אנ׳אנדערען עהנליכען דאקומענט, וואס בעשטעטיגט זיין אידענטישקייט; 2) די לעגיטי-מאציע פון ארבייטס פערמיטלונגס אמט (P.U.P.P.)

רשימות פון מיליטער-פליכטיגע פון יאהרגאנג 1909

(2) אין פאליציי׳איש-מיליטערישען ביורא ביים מאגיסטראט (פיעטריקאווער 212) זענען ארויסגע-לייגט די רשימות פון פאבאראווע פון יאהר 1909. ביז׳ן 16. ה. ח. קענען די פעראינטערעסירטע ארורכקוקען די צעטלען און אנגעבען רעקלאמאציעס אין פאל, ווען אין די צעטלען זענען אריינגעפאלען עפעס אונגענויאיגקייטען. נאכ׳ן 16. ה. ח. וועלען קיין שום רעקלאמאציעס נישט אנגענומען ווערען.

וועגען דער שחיטה - רעפארם אין לאדז

(—) אין נעכטיגען נומער פון אונזער צייטונג האבען מיר געבראכט א נאטיץ וועגען די בע-מיהונגען פון די לאדזער „צער בעלי-החיים" איינ-צופיהרען אין לאדז דעם נייעם אופן פון שחיטה.

ווי ס׳טיילט אונז מיט פון מאסגעבענדע קרייזען זענען די אלע איינצעלהייטען, וואס מיר האבען געבראכט ריכטיג. דער בעשלוס איז אבער נאר אנגענומען געווארען בנוגע חזירים און האט נישט צוטון מיט בהמות און יודישער שחיטה.

קויהלען-פרייזען

(מ) מאנטאג 1 א זייגער וועט פארקומען א זיצונג פון דער קאמיסיע אויף פעסטצושטעלען די פרייזען פון קויהלען.

אריבערגעטראגען די בערא-טונגס-שטעל

(מ) פון נעכטען אן איז די דריטע בעראטונגס-שטעל אריבערגעטראגען געווארען אין א נייעם לאקאל אויף באזארנא 4. די אויפנאהמס-שעה׳ן זענען דארט בעשטימט געווארען, פון 3 ביז 7 אין אוונט.

א שיך-קארטעל קאנטרא „באט"

(2) די היגע שוסטער האבען בעשלאסען אנ-צונעהמען מיטלען, כדי צו קאנקורירען מיט די שיך-אויסארבייטונגען פון דער פירמע באט. די שוסטער האבען דעריבער אנגעהויבען בעראטונגען וועגען שאפען א שיך-קארטעל אין פוילען און אויס-בויען א גרויסע מעכאנישע שיך-פאבריק.

Dr. med. J. Lubicz

ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 183-17

קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פארקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער. איינגענע פראצעדורע פון זעמפליבע ארטאפעדישע אינסטרומענטען: קלארקס אויף פלאטפוס, קונסט-ליכע גלידער א. ז. ו. קאמפאנענט פון 5—7 אוו.

צוריקגעקומען.

בילינערע קויהלען פאר אר-בייטסלאזע

(—) די וואיעוואדוטישע האט בעקומען א מיט-טיילונג, אז קאמונאלע זעלבסטפערוואלטונגען וועלן די ברענגען קויהלען פאר ארבייטסלאזע וועלן בעקומען א טאריף-הנחה פון 25 פראצ. די הנחה וועט גילטן ביזן 15-טען מערץ.

פראלאנגאציעס פון צאהלונגען

(2) אויף דער לעצטער סעסיע פון האנדעלס-געריכט האט די פירמע ח. ציוק נשענקעוויטש (6 בעקומען א ווייטערע פראלאנגאציע פון די צאה-לונגען אויף דריי חדשים.

דאסזעלבע האבען בעקומען די פירמעס נפתלי ראזענצווייג (ציגעל-גאס 33) און די פירמע לעאן פראראסנארטען (טריקאטאזש - פאבריק, פיעטרי-קאווער 61).

פעראדנונג וועגן ארעסטירטע

(2) די וואיעוואדזקע פאליציי-קאמענדע האט בעקומען א צירקולאר פונ'ם יוסטיץ-מיניסטעריום אין וועלכען עס ווערט דערמאנט, אז די פאליציי טאר נישט פערהאלטען אין ארעסט א פערזאן מעהר ווי 48 שעה. אין משך פון דער צייט מוז דער ארעסטירטער איבערגעגעבען ווערען דורך אנ'אויס-פארשונגס-ריכטער, עווענטועל מוז דער איספאר-שונגס-ריכטער ארויסגעבען א רעזיציע וועגן דעם ארעסטירטען.

רופט זיך אפ

מאשא, די טאכטער פון אברהם פיליטאוווסקי, אפריי פון בערקא זערנאווסקי, ארער איסערנאוויסקי ווערט געבעטען צו קומען צו הרב סגל אין אייגענע אנגעלעגענהייטען פון 9—11 פריה.

פון דער יודישער געזעלשאפט פאר לאנדוויסענשאפט

די געזעלשאפט האט זיך איבערגעצויגען אין אייגענעם לאקאל פיעטריקאווער 56, ליגקס, לעצ-טער אריינגאנג 2-טער שטאק. דער סעקרעטאריאט איז טעטיג און נעהמט אן מיטגלידער יעדען מאנטאג, מיטוואך און פרייטאג פון האלב אכט ביז האלב 9 אווענט, זונטאג פון 7 — 5.

א זעלבסטמארד

אין דער אויביקאציע פון הויז אויף קילינסקא 11 איז בעגאנגען זעלבסטמארד, איבערשניידענ-דיג זיך די אדערען אויף ביידע הענט די 23-יעה-ריגע ארבייטסלאזע יאדווי א יושנייעדסקא (שענקע-וויטשא 83). די ארויסגערופענע פאגאטאזיע האט פעסטגעשטעלט אויפ'ן קערפער פון דער זעלבסטמער-דערין אויך סמנים פון קלעפ. מיט עפעס טעמפע מכשירים. א בעווייז, אז פאר'ן זעלבסטמארד, האט עמיצער די פרוי שטארק צושלאגען.

די מאטורע-אפערע אין קאפער-ניק-גימנאזיום

ווי מיר דערוויסען זיך געהט די אויספארשונג געגען די דריי לעהרער פון קאפערניק-גימנאזיום וועלכע זענען פערמישט אין דער מאטורע-אפערע, צו-ענדע. דער אויספארשונגס-ריכטער האט דעם בע-שולדיגונגס-מאטעריאל אפשיקען די זאך דעם פרא-קוראר, און שוין איף דער ווירטשאפטליכער אפטיילונג פון קרייז-געריכט וועט בעשטימט ווערען דער טאג פון דעם פראצעס.

א טויטער קערפער אין פעלד

(—) אויף די פעלדער אונטער'ן דארף קאניצ-פאל, אונטער ראדאמסק, האט מען געפונען א טויטען קערפער פון אנ'ערך א דרייסיג-יעהריגען מאנספערשוין. אנשטענדיג געקליידעט. דעם נאמען פון דעם טויטען איז נישט געלונגען פעסטצושטעלען וויל קיין דאקומענטען האט מען ביי איהם נישט געפונען.

דער צוזאמענשטעל פון ועד המזרחי

אויף דער זיצונג פון כ"ח כסלו האט זיך דער ועד פון „מזרחי" קאנסטיטואירט אויף פאלגענדען אופן: יו"ר ה' משה העלמאן, מיטגלידער פון פרעזידיום די ה"ה זאב זילבערשטיין, ב. ווארשאווסקי, און י. מ. ביאלער. אלס קאסירער — א. מ. וויינטרויב. אלס עהרען-סעקרעטאר ה' יוסף ראזענבערג. אין דער ארגאניזאציאנס-קאמיסיע — די ה"ה: א. מ. וויינטרויב, ל. זילבערשטיין, א. אסט, י. זאלץ ב. האכענבערג און ראבושינסקי.

אין דער קרן-היסוד-קאמיסיע די ה"ה: מ. העלמאן, ז. זילבערשטיין, ווארשאווסקי, און י. מ. ביאלער.

קק"ל-קאמיסיע: די ה"ה העלמאן און ל. זיל-בערשטיין.

אין דער הכשרה-קאמיסיע: זאב זילבערשטיין, א עזר בוים, א. אסט, פיליק און ש. קאמינער. אין דער קרן ארץ-ישראל קאמיסיע: מ. העלמאן, ל. זילבערשטיין, א. אסט, און פיליק. אין דער ש ים-קאמיסיע: מ. העלמאן, ל. זילבערשטיין און יצחק בערנער. אין דער שעור-ערב קאמיסיע: י. כ. קרזבסקי און פיליק.

אין פאלעסטינא-אמט: אהרן אסט, אלס פער-טרעטער — ראבושינסקי.

קאנפערענץ וועגן נייעם פאהר-פלאן

(וו) די פארינגע וואך איז אין קאמוניקאציע-מי-ניסטעריום פארגעקומען א קאנפערענץ וועגן דעם נייעם פאהרפלאן וואס דארף זיין גילטיג פון 15-טען מאי. אויף דער דאזיגער קאנפערענץ איז דער מיט-גליד פון מלוכהשען פאהן-ראט, רעפ. נאמיא, ארויסגעטראטען מיט א רייה פארשלאגען וועלכע בעריקזיכטיגען די אינטערעסען פון לאדז. ס'איז בע-שלאסען געווארען איינצושטעלען א דירעקטע קאמוני-קאציע מיט רוסלאנד, רומעניע, דייטשלאנד און טשעכאסלאוואקיען. די שנעלקייט פון די צוגען זאל פערגרעסערט ווערען, אזוי, אז פאסאזשיר-צוגען וועלען קורסירען מיט א שנעלקייט פון 60—65 קי-לאמעטער א שעה, און די שנעל- צוגען — 70 קילאמעטער, ד.ה., מיט צעהן קילאמעטער א שעה מעהר, ווי ביז איצט.

קראנקען-קאסע געקינדיגט דעם אפמאך מיט'ן דאקטוירים-פעראיין

(ט) דער קאמיסאר פון קראנקען-קאסע ה' לאפושאנסקי האט געקינדיגט דעם פערבינדענדען אפמאך מיט דעם דאקטוירים-פעראיין וועגן די ארבייטס-בעדינגונגען און ארבייטס-ליינען פון די קאסע-דאקטוירים.

די קינדיגונג האט א שייכות מיט דער רעארגא-ניזאציע, וועלכע זאל אריינגעפיהרט ווערען אין דער ארבייט פון דער קראנקען-קאסע, מיט דעם אפ-שאפען דעם אמבולאטארען-סיסטעם, רעארגאניזי-רען די פאנאטאוויע א. ד. ג.

צוליב דעם, וואס די נייע רעפארמען פון די קראנקען-קאסע זענען נישט בעהאנדעלט געווארען אין דאקטוירים-פעראיין, ווי אויך נאך נישט אק-צעפטירט געווארען דורך דעם הויפט-ראט פון די קאסע-דאקטוירים, קען די פראגע וועגן א נייעם אפמאך אנטרעפען אויף א רייה מניעות.

שטערבליך פערוואונדעט מיט א סטראשאק-רעוואלווער

דער פופצעהן-יעהריגער יאן טשעסלארטשיק, א זוהן פון א פערמעגליכען הארפסטווירט אין דארף קאטשאלעק, האט בעקומען אויף די חנאות א „גוויאזדקע" — א סטראשאק-רעוואלווער. דאס יונ-געל האט זיך געשפילט מיט דעם רעוואלווער אזוי לאנג, ביז דער רעוואלווער האט אויסגעשאסען און געטראפען דעם גראד-אריינגעהענדען 57-יעהריגען פאטער פון יונגעל — וואלענטי טשעסלארטשיק — אין בייך אריין. דעם שווער-פערוואונדעטען האט מען אפגעפיהרט אין שפיטאל, וואו ער געפינט זיך אין א גיססריגען צושטאנד.

א קראנקער פערשווענדער

(2) פאר'ן שטעטישען געריכט איז געשטאנען דער צוואנציג-יעהריגער האמאן פ אנקע-וויטש (אנדזשעיא 1), בעשולדיגט אין דעפראודאציע.

פראנקעוויטש איז געווען אנגעשטעלט אין א פיזנער פירמע, איינקאסירט געלד, נאר דאס געלד דער פירמע נישט אפגעשיקט.

בעת'ן געריכט האט דער בעשולדיגטער ער-קלערט אז ער האט דאס געלד זיך צוגעאייגענט, וייל ער איז קראנק אויף סוכאטעס. דארף זיך היילען און האט נישט מיט וואס.

פון די אקטען איז צו זעהן, אז פראנקעוויטש איז שוין איינינע מאל פאר דערועלבער שולד בע-שטראפט געווארען.

דאס געריכט האט דאך גענומען אין אכט די לינדערענדע אומשטענדען, וואס פראנקעוויטש איז ווירקליך קראנק און איהם פערמשפט אויף 6 חדשים טורמע.

פון דער ציוג. פאלקס-אוניווער-סיטעט

די פארלעזונג פון דר. פרענקעל איבער יודי-שע געשיכטע, וואס האט געזאלט פארקומען מאר-גען, שבת ווערט צוליב דער וויכטיגער ציוניסטישער בעראטונג וואס קומט פאר צו גלייכער צייט, אפ-געלייגט. די נאהענטסטע פארלעזונג קומט פאר זונטאג.

א האנדווערקער-מיטינג

מארגען, שבת 2 נאכמיטאג קומט פאר אין נייעם ענגלישען זאל, פאדורניאווע 10, א מיטינג פון האנדווערקער און כאלופניקעס אין שייכות מיט'ן איינפיהרען אין לעבען דאס נייע פאר האנדווערקער איפ'ן מיטינג וועלען ארויסטרעטען די ה"ה אושעק און ארוו. עפשטיין, ביידע פון ווארשא א. אנד.

צוליב דעם, וואס די איבערדערמאהנטע פרא-גע איז א אקטועלע איז צו האפען, אז האנדווערקער וועלען מאסענווייז קומען.

לוסטראציע פון זדונסקא-וואלער פינאנץ-אמט

(2) נעכטען איז דער פרעזעס פון דער פי-נאנץ-קאמער טאווארניצקי ארויסגעפאהרען קיין זדונסקא-וואליא אויף א לוסטראציע פון דארטיגען פינאנץ-אמט.

איין ברודער ראטעוועט דעם צווייטען פון דער פעטליע

(2) יוזעף רושיצקי פון אנגראוואווע 26 האט, נעהענדיג אויף די טרעפען פון זיין הויז בעמערקט הענגען עפעס א מענש, ער האט באלד מיט א קע-שענע-מעסער אפגעשניטען די פעטליע. דער זעלבסט-מערדער האט נאך געלעבט. ווען מ'האט אנגעצונ-דען ליכט, האט זיך ארויסגעשטעלט, אז רושיצקי האט אפגעראטעוועט זיין אייגענעם ברודער יאן, וועלכער איז בעגאנגען דעם שריט צוליב ארבייטס-לאזיגקייט. די ארויסגערופענע פאגאטאוויע האט דעם 19-יעהריגען זעלבסטמערדער אפגעראטעוועט.

פייערליכע ערעפנונג פון דער „געז. יודישע ביהנע"

ווי בעקאנט, איז מיט א צייט צוריק אין לאדז געשאפען געווארען אנ'אפטיילונג פון דער געז. „יודי-שע ביהנע" אין פוילען.

די לאדזער אפטיילונג האט אויך שוין אנ'איי-גען לאקאל (פיעטריקאווער 102) און איבערמארגען פרייטאג קומט פאר אין זאל „מאנטיפעל" (זאכאר-ניא 43) די פייערליכע ערעפנונג פון דער אפטיילונג.

די „רביטער-סטודיע" ביי דער געזעלשאפט גרייט צו צו דער ערעפנונג א הערליכע קאמעראלע איינפיהרונג פון אורי צבי גרינבערגס „מעפיסטא".

1-טער קלאנג-פילם-טעאטער אין לאדז
„SPLENDID"
נארוטאוויטש 20

2-טער חודש!

„דער זינגענדער לץ"

אין דער הויפטראלע דער געניאלער אקטיאר און זינגער
AL JOLSON

אויסערדעם:
1) ABE LYMANN
מיט זיין דזשאז - באנד - ארקעסטער אין ניו-יארק
2) פיש-פאנגעריי אין פוילען

ביז 7 א זייגער איז די פרייזען פון די פלעצער 1, 2 און 3 זל.

היינט 3 סעאנסען: 5.45, 7.45 א 10 אוו.

מארגען 4 סעאנסען: 3.30, 5.45, 8 און 10 אווענט.

קליינער פעליעטאן

מיין עקספאזע...

— אמאל, זאג איך, שאדט נישט, אז מען איז זיך א ביסעל מקדים, און מ עוט זיך ערשט פון הארץ קודם המעשה.

מיין יודענע, למשל, אז זי ברויך צו האבען א מלבוש—א סוק נאך טיכער אדער אזוי א מין קא-ראקיל-ושאקעטעל, טוט אויך אזוי — זי מאכט דעם מי שברך פאר'ן דאווענען... ד. ה. זי מאכט די געוואלדענעס איידער איך וויל איהר מיט אותיות ומופתים בעווייזען, אז „ניעמא פיעניאנדזי או זשידא"!

צינר, היינט, פרייטאג, קלייבט זיך הפרע-מיער בארטעל צו האלטען זיין עקספאזע, סאו פארוואס, פרעג איך איהם, זאל איך זיך אביסעל נישט מקדים זיין, און כדי אנצעווייזען איהם, אלס „אביוואטעל" און אלס „דזשיאר", וואס ער ברויך היינט צו זאגען, אויך עפעס אריינזאגען „נא טשאר-שיע", או עס איז, ברוך השם, נישטא קיין וואסער אויף קאשע, און אז סע בלייבט א קשיא, ווי אזוי ווערט מען פטור די צרות מיט די שלעק...

גלויבט מיר, או איטליכער גרויסער מענש, מעג ער זיין א מלכות אדער א פרעמיער, א כאר-שאלעק אדער להבדיל א קאמארניק, מוז אויס-הערען, וואס אזא פשוט'ער שליש-סעודות, ווי איך, ר' זאנוועל שליס-שליס-מזל קאן זאגען מכוח דער ווירטשאפטליכער, קאמערציעלער, פינאנציעלער, און מאנופאקטורעלער נידערלאגע....

זיי מעגען עס, בנאמנות, אויסהארכען מיט קאפ, און מיט שכל, און אויב עס וועט, חלילה, פערשאטען צום נעזונג, וועל איך אליין לויפען צו דער טאקסובקע פון „לינת הצדק", אדער צו דער קיספעטאריך-קליניק נאך דאראושנע אבטייך הילף....

ס'מיינט איהר עפעס? אזא יור, ווי איך, וואס מ'האט ביי מיר אלע ארויסגענומען פון דעם שטוב, א חוץ די טיילער מיט די מאנעס, ברויך צו שווייגען?!

ס'מיינט איהר עפעס — אזא יור, ווי איך, וואס מען זעהט מיך שוין קוים ארויס פון די בערג צרות — זאל שווייגען?!

וועל איך טאקע נישט שווייגען, נישט צוזאמ-כען זיך דעם פיסק און איידער מורינו בארטעל וועט טשארנע נאך ביאלע בעווייזען, אז ס'איז נוס און וואויל, און ס'איז פוינעלדיג, אז זורען לעבען ווי דער רבונו של עולם אין סטריקאוו —מוז איך ארויס מיט מיין עקספאזע, און מיט איין וואארט ערקלערען, ווי די זאך איז אין דער אמתן:

— אלזא, ס'איז ושעטשיווישטשע פאסקודנע... אבער טאקע, וואס פאסקודנע הייסט!

ר' זאנוועלע.

ווידער אנ'אומזיסטער טאג
אויף דער אויסשטעלונג פון קונסט-מאלער נתן שפיגעל

צוליב דעם גרויסען בעזוך וואס די אויסשטע-לונג האט געהאט דעם לעצטען „אומזיסטען טאג" האט דער קינסטלער בעשלאסען צו מאכען שבת דעם 11-טען ד.ח. נאך איין „אומזיסטען טאג" פאר פון איינטריטס-בילעטען.

די אויסשטעלונג איז אפען פון 10 אינדערפריה ביז 10 אינאווענט אין לאקאל פון דער געזעלשאפט „טאז" — אנדזשעיא 1.

פון „ארט"
פארשטעלונגען פון „געקליבענע פערל"

היינט, פרייטאג, מארגען, שבת נאכמיטאג און אין אווענד ווערען אין „אררט" געגעבען פייערליכע פארשטעלונגען פון א געקליבענעם געמישטען שלאג-ער-פראגראם, וואס וועט בעשטיין פון ערשטקלאסיגע נומערען, דורך וועלכע דאס פובליקום וועט האבען די געלעגענהייט צו בעקענען זיך מיט גלאנצ-לייסטונגען פון דעם נייעם „אררט"-אנסאמבל.

פאר דער קורצער צייט וואס דער „אררט" האט זיך פראדוצירט אין לאדז אין דעם לויפענדען סעזאן האט ער בעוויזען צו פרעזענטירען זיך אויפ'ן בעסטען אפן מיט זיינע קאמעדיען און רעווי-טא-לאגען, וועלכע פערשאפען כביר דער יודישער ארטיסט עדמשפחה אין פוילען.

אין דעם נייעם „אררט" הערט איצט געזונ-גען און גערעדט מיט'ן פולען מויל, און פון דער יונגער קינסטלער ביהנע שפרודעלט ארויס מיט הייטערקייט, פרייד און פאלקס-הומאר. עס איז ממש א נחת זיצען די פאר שעה און פערברענגען אין דער געמיטליכער עסטעטישער אטמאספער, אין דער פיינער עלעגאנטער סביבה פונ'ם געקליבע-נעם טעאטער-בעזוכער, וואס ווייזט ארויס פיל אנער-קענונג און הארציגקייט פאר די יונגע קינסטלער.

איצט ווערען שוין פערענדיגט די צוגרייטונגען צום צווייטען פראגראם וואס וועט ענטהאלטען א גרויסע צאהל נומערען מכל המינים און וועט טראגען דעם נאמען: „חי-געלעבט!"

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט דיזשורירען פאלגענדע אפטייקען: אפשטיין, פיעטריקאווער 25; בארטאשעוויסקי, פיעטריקאווער 225; ראוענבלום, ציגעלנאס 12; יוריש פון גארפיין, וואסקארגיע 54; קאפראוויסקי, נאוואמיעיסקא 51.

פייערונג פון „אהבת בחורים"

די טאג איז פארגעקומען א התחלת-הספר-פייערונג פון די חברה „אהבת בחורים" בושעושנער 5. די פייערונג איז פאר געקומען אין בעריליגער זאל. די פייערונג עפענט דער מיטגליד ה' נחום ליטווין, וועלכער גיט ראס װארט דעם רבי'ן פון דער חברה הרב ר' משה. דער חזן ווינאגראד זינגט מיט'ן כאר אונטער דער לייטונג פון ה' רובין. איניגע נומערען האט הויבט זיך אן ראס שרייבען

א היי... דערנאך האלט א רעדע מעניני דיומא ר' דוד הערש ווילבערשטיין, און נאמען פון שעורי ערב. עס רעדען נאך איניגע דעלעגאציעס פון חברת בחורים. די שלוס-רעדע האלט ה' נחום ליטווין.

פון יודישען טעאטער

גרויסער ערפאלג פון בעלא בעלערינא און חיים שניאור

אין היגען יודישען טעאטער שפילען מיט גרויס ערפאלג די ארטיסטען בעלא בעלערינא און חיים שניאור.

היינט פרייטאג ווערט איינגעפיהרט אנסקי'ס „דיבוק", מיט בעלערינא און שניאור אין די הויפטראלען.

מארגען, שבת ווערט נישט געשפילט.

מעלדונגען

אכטונג, חברים-ות פון „החלוץ-המרכזי" אין לאדז, צעגעלניאנא 4.

אלע חברים-ות ווערען אויפגעפאדערט צו קומען פינקטליך שבת 8 אווענד אין איינגענעם לאקאל צו דער בעריכט-פערזאמלונג פון די דעלעגאטען צו דער אלפוילישער בעראטונג פון „החלוץ-המרכזי" ווי אויך פון'ם 9-טען ציוניסטישען צוזאמענפאהר אין ווארשא. 13648 דער יעד.

פון דער יודישער פאלקס-אוניווערזיטעט אין לאדז.

פאלגענדע 2 וועכענטליכע רעפעראטען. מארגען, שבת 8 אווענד קומט פאר אין זאל פון „התאחדות" שענקעוויטש 35 דער אלגעמיינער וועכענטליכער רעפעראט א.ר.ט. „די קאראימער אמאל און היינט" וועט רעפערירען ד"ר ח. ברלס. זונטאג דעם 12-טען ד.ח. 8 אווענד קומט פאר א רעד-

פעראט א.ר.ט. אראבער און ארץ-ישראל. עס וועט רעפערירען דר. ז. עלענבערג. 13642

Dr. med. H. Lubicz
צעגעלניאנע 43 טעל. 41-39

Dr. med. H. KRAUSKOPF
אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
צעגעלניאנא 45, טעל. 113-47
נעמט אן פון 4 ביז 7 אין אויענד.

Kino MIMOZA
ul. Kilińskiego 178.
היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע פרעמיערע!
אויסערגעווענליכע טראגעדיע פון א פירשטין
פילם פון לעבען אין רוסלאנד פאר'ן אויסבריך פון גרויסן וועלט-קריג
ווייסע פירשטין פון מאסקווע
אין דער הויפטראלע די גרעסטע טראגיקערין פון עקראן
Pola Negri מיט איהר פארטנער Norman Kerry
Paul Lukas i Jack Luden אויסערדעם די עקראן-שטערנס
נעכסטער פראגראם: „פון טאג צו טאג"
פערשטארקטער ארקעסטער. דער זאל איז גוט בעהייצט.

MIEJSKI KINEMATOGRAF OŚWIATOWY
Wodny Rynek (róg Rokicińskiej).
Od poniedziałku, dnia 7/1 1930 r.
do poniedziałku, dnia 13/1 1930 r.
Dla dorosłych:
Białe Róże
Dramat obyczajowy, osnuty na tle prawdziwego zdarzenia. W rolach głównych:
Diana Karenne, Dolly Davis i Jack Trevor
Dla młodzieży:
Wielka Atrakcja
Dramat w 10 aktach. W rolach głównych:
KEYN MAYNARD
ze swoim koniem Tarzanem.
Następny program:
„DZIEWICA ORLEAŃSKA".

Jedwab i wełna

są to tkaniny, przy praniu których trzeba zachować nadzwyczajną ostrożność. Ostre, lub sodę zawierające środki do prania czynią włókno kruchem i niszczą delikatne barwy. Materje te można jednak bez obawy czyścić zawierającem glicerynę mydłem „Kołłontay z pralką", pokrajawszy go w płatki i rozpuściwszy w letniej wodzie. Skoro mydło „Kołłontay" nie szkodzi delikatnej skórze dziecka, to tembardziej można go używać do wszystkiego innego. Czysta i aromatyczna piana czyści wszystko gruntownie i szybko, a bielizna nabiera przyjemnego zapachu. Proszę jednak zwracać uwagę na napis „Kołłontay" oraz na znak ochronny „pralka". Odrzucajcie naśladownictwa.
Wypróbujcie „Kołłontay'a sodę do bielenia" i proszek „Boraxil"!

Złotymedal na Wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca: S. B. Redlic, Łódź, Południowa 86.

ביליג! — סאליד!
אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען
אויף א דעטעקטאר ביז א סופערהעטעראדינע
אין נייעם ראדיא
גדאנסקא 12
איינענע ווערקשטעטען. טעלעפאניר טעל. 182-73
NOWE RADIO

כירורגישע קליניק
„Sanato"
אגראדאווא 10, טעל. 113-57
עס ארדינירען פאלגענדע ד"רים:
ד"ר מעד. שארלאטא אייגערמאן
ד"ר מעד. רייטלער-קוריאנסקא
ד"ר מעד. מיכאל קאנטאר
ד"ר מעד. יוליוש באום
ד"ר מעד. וואלף אייכנער
I און II קלאס.
9426

לעכער מאשינאוועס
ווערען אנגענומען אויסצונייהען צו ביליגע פרייזען
ביי ג. נארדמאן
29 צעגעלניאנא 29

בעקאנטמאכונג
איך מאך בעקאנט דער געעהרטער קונדשאפט, אז בײ מיר בעקומט מען א גרויסען אויסוואהל פון
פערשידענע קליידער
אויף חתונות, בעלער, חופה-קליידער און וועלאנען אויף
נייעסטע פאסאנען! קומט און איבערצייגט אייך.
מיט אכטונג פאסטאוועלסקא
ציגעלגאס 59, פראנט, 1 שטאק

זאל איראפעיסקי
17 נעוויעשער 17
בילעטען צום פרייז פון 1 ביז 2 זל. צו בעקומען פרייטאג פון 3 נמ. און שבת פון 11 פריה ביי דער קאסע פון זאל איראפעיסקי.
דער זאל איז גוט געהייצט. ארדנונג גאז כפרת

נאר 3 פארשטעלונגען!
א מאמעס טרערן
פרימה — פרוי נודעלמאן, משה'לע — א. קאלינסקי.
עס נעמען אנטייל: פ. נודעלמאן, ב. קרוויץ, ר. אריעל, מ. א. קאלינסקי, הארי אריעל, בירמאן, גליקסמאן, פאצאנאווסקי, מארקאוו, הערצבערג און אנדערע.
רעזשי: א. קאלינסקי. בינע-לייטער: הארי אריעל. סופלער: הערצבערג.

היינט, פרייטאג און מארגען, שבת, דעם 10 און 11 יאנואר ד. י., 9 אווענד, די זעהר באליבטע לעבענסבילד אין 3 אקטען פון א. זאלאטארעווסקי
שבת, 4 א זייגער נאכמ., צום לעצטען מאל!
די שטארק אויסגענומענע פיעסע אין 4 אקטען מיט געזאנג פון ש. ט
די שטיף-מאמע

Teatr Świetlny
„PRZEDWIOŚNIE"
Żeromskiego 74/76

היינט און פאלג. טעג! גרויסער דאפעלטער שלאגער-פראגראם! היינט און פאלג. טעג!
דער שענער שטערן Madge Bellamy אלס דאס פריילייז אין פראק
אין רייצענדען פילם, געשאפען אויף'ן גרונד פון'ם לידעל „גיב א קוש מיין קליינע". ווארנונג פאר שעהנע מעדלעך, וועלכע בלאנדושען זיך לייכט ארום אויפ'ן ראנד פון דער גרויסער שטאדט. אויסערדעם: דער העכסט-אינטערעסאנטער מיט א פאסצינירענדען אינהאלט א. נ.
„די געפעהרליכע עלטער פון א מאנספערשויך"
פרעכטיגער מוזיקאלישער אנסאמבל.
אנהויב 4 א זייגער נאכמ., שבת און זונטאג — 2 א זייגער נאכמ.
צופאהר מיט די טראמוואיען: 5, 6, 8, 9 און 16 ביז'ן רוג זשעראמסקי און קאפערניק-גאס.
פרייזען פון די פלעצער: 1-טער פלאץ — 1 זל., 2-טער — 75 גר., 3-טער — 50 גר.

קינא „ERA"
פרי-הער „פלארא"
זאווישא 22 (בעלוט)
אנהויב פון די פארשטעלונגען 4.30 נאכמ.
שבת און זונטאג 12.30 א זייגער בייטאג.
פערשטארקטער סימפ. ארקעסטער

גרעסטער סופער-פילם פון איצטיגען סעזאן! גרעסטער סופער-פילם פון איצטיגען סעזאן!
די דערנער-וועג פון א אנשטענדיגער פרוי
אין די הויפטראלען: IWAN MOZŻUCHIN, MIKOŁAJ KOLIN i HELENA DARLY
„דערנער-וועג פון א אנשטענדיגער פרוי", איז די פערל פון דער קינא קונסט. „דערנער-וועג פון א אנשטענדיגער פרוי", דאס איז א ריהרענדע בילד, וואס לאזט איבער אויפן צושויער דעם שטארקסטען איינדרוק. אלע, אלע, יונג און אלט מוזן זעהן דאס דאזיגע בילד.

קינא „סירענא"
KINO TEATR „SYRENA"
ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL 49-48
נעכסטער פראגראם: פון טאג צו טאג

היינט און פאלגענדע טעג! גרעסטער דאפעלטער פילם-שלאגער! אין 24 אקטען גרעסטע סענסאציע!
1) די פרוי פון המון
איז די הויפט-ראלען: CLARA BOW, Richard ARLEN
2) גרויסע דראמע פון מינדעריעהריגע מיידלעך
182 דיגעשענדעטע
אין דער הויפט-ראלע ALBERT STEINRÜCK
אויסער'ן פראגראם: א פארס.

Gdański Bank Handlowo-Przemysłowy

SPÓŁKA AKCYJNA w GDAŃSKU

Danziger Handels und Industriebank

ODDZIAŁ w ŁODZI

Piotrkowska 74. Centrala Telef. 198-74, Adr. Telegr.: „Handindus Łódź“ Piotrkowska 74.

Rozpoczyna swą działalność dnia 11-go b. m.

Załatwia wszelkie czynności wchodzące w zakres bankowości

LUNA

היינט און פאלגענדע טעג!
דער מעכטיגסטער פילם
— פון דער וועלט! —

די קרוין פון אונזער רעפערטואר!

10,000 ארטיסטען, 2,000,000 דאלאר קאסטען און 2 יאהר ארבייט

רעאליזירט פון MICHAŁ KERTESZ

„נח'ס תבה“

גיגאנטיש פילם-מייסטערווערק מיט אַן'אונגעהויערן שפּאַנענדען אינהאַלט, מייסטער-טעכניק

אין די הויפּטראָלען:

George O'brien
Dolores Costello
i Noah Beery

פערגרעסערטער סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' א. טשודנאָווסקי

אַנהויב 4 נאַכמ. שבת און זונטאַג 12 בייטאָג. ∴ פרייזען פון די פּלעצער נישט געהעכערט, פּאַספּאַרטוס, הנחה- און פריי בילעטען אינבעדינגט נישט גילטיג.

ניי-ערעפנעט" קינא „ŚWIT"

פּאַמאַרסקאַ 89 רוג מאַגיסטראַצקאַ

לעצטע 3 טעג!

אונטערערדישע מענשען

מאָנטאַג ד. 13 ה.ח. דער איבעריגער מענש גרויסע פּרעמיערע!!!

אין דער הויפּטראָלע EMIL JANNINGS

ריהרענדע דראמע פון מענשליכע ליידענשאפטען

דער זאַל איז צענטראַל בּעהייצט. פּרייזען אויפ'ן 1. סעאַנס 40 גר.

Grand-Kino

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע רעוואָלוציאָנס-פּרעמיערע!

דאס שוּ-צלאוע מיידעל

דער גרעסטער פילם פון 1930 יאהר, וועלכער האט דעם גרעסטן ערפאלג אויף דער גאַנצער וועלט

וואונדערשעהנע ערהאטישע דראמע, וואס אילוסטרירט טראַגישע געשיכטע פון אַ פערפיהרט געשענדעט מיידעל

אין די הויפּטראָלען: די גרעסטע וועלט-טראַגיקערין EWELINA HOLT מיט איהר פּאַרטנערקע Livio Paranelli i Ernest Verebes

...קעסטער אונטער לייטונג פון ה' ר. קאַנטאָר.

אנהויב פון די סעאַנסן: 4 אַ זייגער נאַכמיטאַג לעצטער סעאַנס 10.15 אָוונט.

שבת און זונטאַג 12 אַ זייגער בייטאָג.

קינא - טעאטער

פּריקא

פּראַנציסקאַנסקאַ 31

אוּ פּון ערשטען סעאַנס זענען אלע פּלעצער צו 50 גר.

פערשטאַרקטער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' א. ריכטער

היינט און פאלגענדע טעג! ■ מייסטערווערק פון דער פּוילישער פּראָדוקציע!

„רויטער ריץ“

גרויסע דראַמע אין 10 אַקטען לויט דער ערצעהלונג פון ALEKSANDER BŁAŻEJOWSKI

אין די הויפּטראָלען **Helena Makowska, Wanda Smosarska i Nera Ney**

APOLLO

היינט און פאלגענדע טעג!

אַ גאַנץ נייע קאפּיע אין אַ נייער ליטעראַרישער בעארבייטונג

„בּיים קאמין“

אין די הויפּט-ראָלען: WIERA CHOŁODNAJA, MAKSIMOW, POLONSKIJ i RUNICZ אין די הויפּט-ראָלען.

קאָר-געזאַנגען, סאָלאָ, ציגיינער-ראָמאַנסען, אויסגעפיהרט פון אַ קינסטלער-קאָר. געקסטער פּראָגראַם: „EROTIKON“ מיט Ita Rino, Olaf Fjord אין די הויפּט-ראָלען.

ODEON 2 פּושעיאַוד | די קעניגען פון הומאָר | גרעסטע פּראָד. פון 1929/30 | WODEWIL 1 גלובנאַ

PAT i PATACHON אַלס מענשען-פרעסער

◆ די אַקציע שפּילט זיך אָפּ אין אַפריקע צווישען ווילדע חיות. אויסער'ן פּראָגראַם: אַ פּאַרס.-דאָס בילד ווערט דעמאָנסטרירט ◆ אין די קינאָ'ס „אָדעאָן“ און „וואָדעוויל“ גלייכצייטיג. אָנהויב פון די סעאַנסן: שבת און זונטאַג-12 אַ זייגער בייטאָג.

CORSO 2 זשעלאַזנאַ | שלאַגער פון סעזאָן!!!

Ryszard Barthelmess, Betty Compson

אין פילם אונטער'ן נאָמען:

„דער רויבער פון די דרום-ימים“

גרויסע אַוואַנטוריסטישע דראַמע.

אַנאָנסען-פּרייזן

פאַר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאָג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפּאַלטען

אין טעקסט—40 „ „ „ „ „ 60— „ „ „ „ 4 „

...ר אַ פּיליטער-שורה נאָכ'ן טעקסט—12 „ „ „ „ „ 18— „ „ „ „ 8 „

...ייטער דער שטאָט 50 פּראָצ. טייערער. אויסל. 100 פּראָצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. אַ וואָרט

אַבאָנאַמענטס-פּרייז: אין לאָדז — 5 זל. אַ חודש מיט אָפּטראָגען אַ היים; אויף דער פּראָווינץ — 6 זל. אַ חודש; אין אויסלאַנד — 8 זל.

פאַר'ן אינהאַלט און טערמינען פון די אַנאָנסען איז דער פערלאַג נישט פעראַנטוואָרטליך.

די אַדמיניסטראַציע איז אָפען בייטאָג און ביינאַכט.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg.
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman